COMMENTARII
DE REBVS
IN
SCIENTIA NATVRALI
ET
MEDICINA
GESTIS.

VOLVMINIS XXXII. PARS IV.

LIPSIAE, MDCCXC.

APVD IOH. FRIDERICVM GLEDITSCH.

Venduntur etiam

Londini apud Pr. Elmsly, Edinburgi apud Elph. Balfour, Lugd. Bat. ap. Fratres Luchtmann, Parisiis apud Barroi Iunior. Venetiis apud Io. Bapt. Pasquali, Mediolani apud Ios. Galeazzi, Augustae Taurinor. apud Guibert et Orgeas, Florentiae apud Ios. Molini, Holmiae apud M. Swederum, Lisbonnae apud M. Borell et Socios, Lausannae apud I. H. Pott.

I.

Giornale per ſervire alla ſtoria ragionata della medicina di queſto ſecolo, Tom. III. Venet. 1786. pagg. 504.

i. e.

Diarium inſeruiens hiſtoriae ratiocinanti medicinae huius ſeculi, Tom. III.

Praeter varios a nobis iam recenſitos, aliosque breviter tantum indicatos libros in hoc tomo ſequentes recenſentur libri:

I. ALEX. MONRO *obſſ. de ſtructura et functioni-* p. 1.
bus ſyſtematis neruoſi, Edinb. 1783. *in fol. c.* 47. *tabb.*
aen. Anglic. ſcript. In capitibus XXVIII. loquitur
de circulatione ſanguinis in cerebro, de membranis p. 6.
cerebri et cerebelli in genere, de reciproca ventri- p. 9.
culorum cerebri communione, de vaſis lymphaticis
cerebri, infundibuli, et glandulae pituitariae de ci-
neritia et medullari cerebri ſubſtantia, de neruorum p. 12.
vi et exiſtentia a cerebro non dependente, de ſtru- p. 41.
ctura medullae ſpinalis, de colore et textura neruo- p. 44.
rum piae matris, de fibris tranſuerſis et ſpiralibus p. 46.
neruorum, de diuerſo nexu neruorum, inprimis de p. 81.
plexibus, de externo inuolucro truncorum nerueo-
rum et funiculorum, eos componentium, de ſtructu-
ra gangliorum nerueorum, de corpuſculis ſphaeroi-
deis omnes neruos, paucis exceptis, in piſcis Gadi p. 83.
ſpeciebus circumdantibus, de olfactorio, retina, au- p. 84.
ditorio, aliisque in ſpecie, de neruorum ſtructura p. 89.
microſcopiis illuſtrata, de vi neruorum, de neruis p. 128.
ſenſus et motus inſtrumentis, de nutrimento ad par- p. 129.
tes non per neruos, ſed per arterias delato, de ſen- p. 131.
ſatione duplici, vel cum vel ſine conſcientia, de fibris

p. 133. muſcularibus, organis ſui generis, non a neruis productis, de modo et cauſis actionis muſcularis. Profert ſingulares opiniones, hinc inde ab auctore diarii
T. III. refutatas. Ex iconibus laudantur repraeſentationes
IV. foraminis oualis, per quod ventriculi laterales com-
T. VII. municent; cineritiae ſubſtantiae in medio et cruribus cerebri et cerebelli, ſub ventriculis, in protuberantia annulari, et medulla oblongata, in medullarem productae, in qua deſierint vaſa ad medullarem a pia
Tab. X. matre miſſa; ligamenti denticulati; plexus brachia-
XXI. – lis; nerui mediani e vagina ſua perfecte explicati;
XVII. retis ab olfactorio in pituitaria facti; plexus a ma-
–XXIV. xillaris inferioris ramis ante tranſitum in gingiuam
–XXV. formati; diſtributionis mollis auditorii per labyrin-
–XXIX. thum: prae ceteris admiratu digna praedicatur tab.
XXX. XXXI. pulpoſum ad cochleam progredientem funiculum, ex multis minoribus medullaribus radiatim vndique in membrana laminae ſpiralis diſperſis, elegantiſſimum plexum formantibus compoſitum, triginta et ſex vicibus naturali maiorem offerens.

p. 16. 2. IO. GARDINERI *obſſ. de oeconomia animali et de cauſis, et cura morborum, Edinb.* 1784. *Anglic. ſcript. in ind. ad med. theor. relat.* Nouem ſectionibus diſ-
p. 18. putatur de principio vitali, de neruis, ſympathiis, et
p. 48. ſtimulis, de effectibus caloris et frigoris, de febribus,
p. 55. catarrho, febre catarrhali vel continua communi,
p. 16. cholera, febre bilioſa et intermittente. Inter ſingulares opiniones has retuliſſe ſufficiat, quod principium vitale ſit fluidum ſubtiliſſimum ſubſtantiae ſolidae neruorum inhaerens, non a ſanguine ſecretum:
p. 49. vera vero febrium cauſa proxima ſtimulus neruis ventriculi a muco glandularum eius mutato applicatus.

p. 23. 3. IO. HEINNORHL *de vſu externo arſenici in cu-*
p. 25. *ra cancrorum externorum. Regiom.* 1785. 8. *Germanice ſcript.* Non arſenicum proprie dictum, ſed calcem

calcem arsenicalem sulphuri iunctam seu auripigmentum, si acriores stimuli haud pertimescendi; sin ma- p. 27.
ior stimulorum metus, sandaracham (*realgar*) saepe adhuc cum sulphure miscendam, esse adhibendam.

4. *Epistola D.* IO. BAPT. BORSIERI, *archiatr. archid. Mediol. ad D.* FRANC. AGLIETTI, *Italice script.* Quae cum diarii auctore communicata qua- p. 28.
tuor continet casus practicos a lithot. et ocular. med. Mediol. D. DOMIN. VECELLI descriptos. I. Mona- p. 29.
chus dysuriam sat dolorosam passus, et vrinam albidam non foetidam cum sedimento albo farinaceo mittens, ob calculi metum accessit ad VECELLVM; paulo post disquisitionem febre, dolore in pollice p. 30.
pedis, et insequente gangraena et sphacelo cruris correptus est, amputatio necessaria fuit, interea vri- p. 31.
na limpida sine incommodo missa, plaga vero amputationis sanata rediit dysuria, licet leuior, cum priori vrinae sedimento. Octodecim mensibus post phthisis pulmonalis orta insanabilis. II. Capucinus, cui nouitio p. 32.
durante sitin aqua pro lubitu exstinguere non licuit, per decem annos difficulter et cum ardore pungentissimisque in perinaeo doloribus, etiam vrina missa durantibus, lotium excreuit, non raro etiam cathetere vti coactus, frustraque varios consulens medicos tandem accessit VECELLVM. Qui ex sedimento vrinae albi- p. 33.
do filamentoso et purulento vlcus suspicatus diluentia, demulcentia, et balnea commendauit; iis nil iuuantibus, MOSCATO consentiente, per incisuram vesicae in perinaeo factam quinque vel sex septimanarum spatio apertam emollientia, deinde detergentibus coniuncta, iniecit, hisque ischuriam, et necessitatem cathetere vtendi plane remouit, reliqua symptomata tantum ex parte mitigauit, a quibus aeger, septem sequentibus annis variis remediis frustra vsus, tandem liberatus est, per triennium omni mane pau- p. 34.
ca intra minuta quinquaginta vncias aquae virginis

montis Ortonis in Paduano bibendo. III. Puer octennis, nullo praesente calculo, dysuria, ischuria et stranguria diu vexatus operatione lithotomiae simili; et
p. 35. IV. puella a quinto anno vrinam frequenter et parce mittens, et per vndeuiginti annos remediis incassum vtens, viro nupta sponte sanata est.

5. *Physica specialis et generalis in tentaminibus aliis analyticis, aliis elementaribus, auctore* CAROL. BARLETTI, *Prof. phys. exper. et gener. in reg. l. univ.*
p. 36. *Pav. Pav.* 1785. 8. *Ital. script.* Tom. I. de calore et principiis thermologiae; calorem absolutum, specificum, sensibilem, et latentem ex varia fluidi vniversalis cum particulis terrestribus coniunctione explicari; lucem vocari momentaneum excessum calo-
p. 37. ris absoluti, e. s. p. Tom. II. de meteoris et meteorologia. Fulgetra aestate frequentia vere esse reflexa fulgura tempestatum longius remotarum. De nouis methodis, obseruationes meteorologicas, hucusque inutiles, vtiliores reddendi. Ad duplicem electricitatem illustrandam duo assumenda esse fluida. Ictu fulminis aërem dephlogisticatum habitum suum aëreum perdere, et metalla fundi. Tom. III. de aëre, aërologia, luce, et optica. Infectionem aëris non a principio aëri atmosphaerico accedente, sed ab aëre dephlogisticato ex atmosphaerico abeunte oriri.
p. 38. Tom. IV. de physica generali. P. 1. Vim particularum materialium tenuitati ipsarum adaequatam esse; inter fossilia et organica corpora summam existere analogiam, quae euidentius innotesceret, si principium, quod omnia corpora iungit, eorumque mutuum influxum efficit, cognitum esset; diuisionem corporum in aërea, vel sublimia, aquea vel sub-
p. 39. marina, subterranea etc. velut aptiorem, diuersam
p. 359. eorum naturam melius esse explicaturam. P. 2. astronomica est, legesque attractionis, et phaenomena terrestria a coelestium corporum influxu pendentia,

tia, inprimis fluxum et refluxum maris perlustrat. P. 3. de vera ratione physicam colendi, quam in eui- p. 360. tanda diuinatione causarum omnium phaenomenorum, quam methodum metaphysicam vocat, strenuaque mathematica methodo, theoria vero ex exemplis illustranda ponit. Tomorum trium priorum pars prima tantum prodiit.

6. *Tentamen obseruationum et experimentorum de* p. 58. *facultatibus medicis aquae per artem gazosae et martialis factae. Vtin.* 1785. *Italice script. Auctor D.* BORTO- p. 59. LO CHRISTIANOPOLI, a prof. Vtin. BERNABITA multum huius aquae obtinuit, eamque aegris in potu, balneis, vel iniectionibus datam in hepatis lienisque obstructionibus, ictero, segnitie alui, vehementissimis ventriculi et musculorum doloribus, oedemate, chlorosi, menstruis suppressis, fluore albo, vlceribus et distensione tendinum et ligamentorum articulorum vtilem expertus est.

7. *Commentatio* P. IO. BAPT. DE SANMARTINO p. 77. *Capue. de rubigine (nebbia) vegetabilium. Vicent.* 1785. *Italice script.* Esse obstructionem vasorum perspirationi insensibili inseruientium, a mixtione exhalatio- p. 78. num et vaporum, glutinis ad instar in superficie condensatorum obortam, plantae robur reddendo auertendam.

8. D. MARAT *de vsu electricitatis in medicina. Paris.* 1784. *Gall. script.* Contra *Abb.* BERTHOLONVM electricitatem in producendis et sanandis morbis minus efficacem, eamque tantum in tumoribus externis non dolentibus, eruptionibus cutaneis, rheumatismis, doloribus vagis, paralysi, hemiplegia, lan- p. 79. guore et incremento infantum imminuto, vtilem, in abscessibus a causa virulenta noxiam censet.

9. VOULONNE *de charactere febrium malignarum, Gall. script.* *) Eas esse febres auctas, in quibus natura

Oo 4 vires

*) Praemio ornata 1785. ab acad. Diuionensi: cf. comment. nostr. Vol. XXV. pag. 556. et XXIIX. pag. 167.

p. 80. vires energiae principii morbosi accommodatas non euoluit, aut propter nimiam illam energiam, aut ob organorum naturae debilitatem. Illas viuas, has lentas vocari posse.

p. 91. 10. *Continuatio disquisitionum diuersorum punctorum physiologiae, pathologiae et therapiae, e quibus apparent relationes morborum internorum cum legibus irritabilitatis, auctore* FABRO, *Paris.* 1784. 8. *Gallice script. in indice falso tantum ad med. theor. relat.* Tradito prospectu oeconomiae animalis inprimis secundum theoriam BORDEUI, sententiam suam de irrita-
p. 93. bilitate, in priori opere iam expositam, ad morbos
p. 136 internos, medicamentorumque actionem, et in alio
p. 138. libello, *disquisitiones de calore animali* tradente, etiam ad hunc explicandum applicat.

p. 114. 11. *Epistola D.* FRANC. ZULATTI *ad D.* IO.
p. 115. BAPT. MARZARI *de nonnullis tetani speciebus; italice scripta.* Approbatur idea MARZARI de tetano analogo rheumatismo inflammatorio, disseritur de tetano gastrico et putrido, in quibus opium, castoreum et similia nocua; reprehenduntur medici v. c. TRNKA et SAUVAGES, causas, adeoque et species tetani non rite distinguentes; enarrantur quatuor casus
p. 116. tetani rheumatico-inflammatorii ad comprobandam laesionem neruorum a perspiratione suppressa ortam, vtilitatem methodi antiphlogisticae, noxam vero antispasmodicae et calefacientis; demonstratur
p. 151. huius tetani prae ceteris frequentia ex causae frequentia, regionibus, annique temporibus, quibus en-
p. 155. demius, et crisi eius; exponuntur causae tetani gastrici, illique medendi methodus, moscho simul in
p. 184. infantum vsum commendato; comprobatur existentia et cura tetani putridi enarratis historiis morbo-
p. 185. rum, exempli tetani ex abscessibus a metastasi febris putridae in cerebro ortis, frequentia tetani inter incolas zonae torridae; ostenditur, exanthema erysi-

pelato-

pelatosum et miliare tetanos saepe pariens, reuoca-
tumque eos tollens, putridae esse indolis, demon-
stratur noxa opii, vtilitas moschi et ipecacuanhae p. 187.
refracta dosi propinandae in tetano putrido; lauda- p. 189.
tur denique epistola MARZARI nuper recensita.

12. *Examen aequum opinionum physicorum de theo-* p. 121.
ria et praxi magnetismi animalis. Italice script. Recen-
sentur variorum veterum de magnetismo hoc senten- p. 122.
tiae; idea de fluido vniuersali, vt causa reciproci in- p. 123.
fluxus astrorum, corporum terrestrium, immo et
atomorum materiae minimorum, iam multum pro-
babilior facta, illustratur phaenomenis lucis, electri- p. 124.
citatis, et caloris; demonstratur vt constanter ve- p. 128.
rum, fluidum illi phaenomena haec producenti ana-
logum in corpore humano circulari, et aut princi-
piorum terrestrium fibras constituentium actioni
resistendo, aut eam liberam relinquendo causam esse
praecipuorum oeconomiae animalis phaenomeno-
rum; ostenditur, leges influxus astrorum in alia cor-
pora, et vicissim mediante illo fluido peracti, natu-
ram huius fluidi, modum illud condensandi, rarefa-
ciendi, et pro lubitu dirigendi nemini plane esse co-
gnitum, non autem damnandos esse, qui in reliquis p. 161.
cauti sensim decipi se passi sunt; exponuntur vario-
rum recentiorum iudicia; suse doctrina MESMERI, p. 163.
a Thoureto recte cum illa MAXWELLII comparata,
vna cum societatis Parisinae et BONNETI de ea iu- p. 164.
diciis, et varia exempla fraudem magnetistarum illu-
strantia; contenditur denique, principium illud ex p. 170.
vno corpore in aliud, ex vna particula in aliam trans-
iens, variaque phaenomena gignens esse materiam
aetheream, quae a neruis attrahi et distribui, alio
stimulo ex corpore extrahi, a circulantibus humori-
bus iterum absorberi videatur, et esse vel simplicem,
vel coniunctam forte cum alio elemento, quod eam
modificet, caloremque animalem pariat.

p. 139. 13. MICH. VNDERWOOD *Tr. de vlceribus crurum.*
-151. *Parif.* 1784. 8. Ex Anglico translatus in Gallicum a LEFEBURE DE VILLEBRUNE et cum CHAMPEAUX et CAMPERI fcriptis comparatus, relata fimul ELSII in curandis his vlceribus methodo.

p. 158. 14. *Analyfis chemica carbonis foffilis de Arzignano cum naturalis, tum purificati; qua innocentia vfus eiusdem probatur, opus pofthumum* ANT. BASSEGGIO,
p. 159. *Venet.* 1786. 8. *Italice fcript.* In omni libra naturalis vnciam vnam et duodecim grana olei variae confiftentiae odorisque empyreumatici, quatuor vncias et duodecim grana muci (*flemma*) paucique acidi volatilis, illi, quod fuccinum exhibet, analogi, fex vncias, feptem drachmas et quinquaginta quatuorque grana fubftantiae carbonaceae, in qua vna drachma et viginti feptemque grana terrae argillaceae, fex vero grana gypfeae, tantum perparum acidi fulphurei volatilis continentis, reperta fuiffe, carbonemque nil alcali volatilis tenentem, Suecico et Anglico adhuc praeferendum effe.

15. D. BRUSLE *Epiftola ad auctores diarii encyclopaedici Bouillonenfis* 1786. *Gallice fcripta.* Contra
p. 160. GARDANEVM contendit, colicam nauium, velut biliofam, et cortice chinae fanandam, ordinarie non a picturis prouenire.

p. 172. 16. *Anonymus de morbis neruorum, quos vulgo*
-183 *vapores et conuulfiones vocant.* Sunt aphorifmi, maiori
209. - adhuc edendo operi de vaporibus praemiffi, a Diarii
215. auctore in Italicum fermonem ex Gallico translati.

p. 190. 17. BARTHOL. PATUNAE, *protomed. Gradifc. comment. de crinonibus. Goriz.* 1785. 8. *Italice fcript.* Comedones fuiffe hucufque in Italia incognitos, obferuatos ab auctore in filia nationis iudaicae, ab infirma matre nata et decimum ad vfque menfem mifera;
p. 191. MARCO POLACCO, medico Palmae nouae, in puella triginta et duorum menfium, iam vltra annum emaciata, colore liuido, cineritiis alui deiectionibus, aquofis

ſis vrinis, appetitu voraci, hepate tumido et duro, pulſibus ſemper febrilibus, calloſis tuberculis, cruſtisque pruriginoſis, modo deſquamatis, modo denuo orientibus, in dimidia inferiorique corporis parte in ea animaduertendis. SENNERTVM crinones male cum dracunculis, venaque medinenſi Arabum confudiſſe, alios varie erraſſe, ſolos VALENTINVM, VALLISNERIVM, SAUVAGESIVM, ETTMÜLLERVM, quem et in cura auctor ſequitur, rite iudicaſſe. Cri- p. 192. nonum lanuginoſorum triangularium caput, corpore latius, duos pilos tertiam lineae partem longos, duas antennas formantes, ante ſe ferens, corpus dimidiam lineam longum, oblongum, in medio nigrum punctum habens, in angulo acuto iunctum cum cauda quadruplo longiori, ſex lanae ad inſtar ſubtilibus, duasque lineas longis, mobilibusque, quibus mediantibus vermis in habitaculum ſuum redeat, in cute ſe figente, ab auctore obſeruatum nudo et armato oculo depictum traditur. Eſſe crinonem non inter vermes, ſed cum dyſentericis et exulcerantibus ad aptera LINNAEI, referendum nomine acari crinonis infantum pedibus longiſſimis ſetaceis, anticis duobus breuioribus, cauda longiſſima, diſperſa, ſetacea. Differitur poſtea de ſede crinonum, de aetate, p. 193. in qua obſeruantur, de eorum ortu et effectibus, de ſigno eorum diagnoſtico, de variis morbi ab iis producti ſtadiis, quae omnia maxime ex BASSIGNOTI mente explicantur. Tandem de cura ad modum p. 194. ETTMÜLLERI, commendatur tamen poſt factam crinonum extractionem lotio corporis aqua ex quatuor mercurii ſublimati granis in duabus aquae deſtillatae libris ſolutis duabusque mellis vnciis confecta; balnea frigidiuſcula, frictio manu et lacte calido omni mane ſuſcipienda, neglectio faſciarum, libe- p. 195. rum infantum motum ad crinones expellendos neceſſarium impedientium.

18. *Ex-*

18. *Experimenta ad decompositionem aquae in aërem facta auctore D.* FERD. GIORGI, *Florent.*
p. 196. 1785. 8. *Ital. script.* Calore moderato aquae ebullientis aquam in aërem illo atmosphaerae aliquantum puriorem, odore empyreumatico praeditum mutatam fuisse, inflammabilem vero maiori caloris gradu adhibito apparuisse, nec adeo aquae essentialem esse; verae contra aquae elementa esse aërem dephlogisticatum, et phlogisticatum; hancque theoriam in combustionibus subterraneis, et ortu dephlo-
p. 197. gisticati aëris explicando multum valere. Contra quae asserta auctor diarii enunciata Academicorum Parisinorum de hac re defendit.

p. 201. 19. A. C. LORRY *tentamen medicum de praecipuis morborum mutationibus et conuersionibus*, *edidit post auctoris fata* I. N. HALLE', *Paris.* 1784. 12. *Gall.*
p. 202. *script.* Sunt libri tres partes. P. I. de epigenesi, sect.
p. 241. I. quae a morbo primario, et quidem cap. 1. a vitio
p. 244. virium, cap. 2. a vitio humorum, cap. 3. a causis accidentalibus, videlicet medicamentis, rebusque sex
p. 248. non naturalibus pendet. Sect. 2. de epigenesibus a causis cum morbo primario neutiquam connexis,
p. 251. vel cap. 1. a fomite praeexistente, vel cap. 2. ab iis, quae morbo superueniunt, nempe mutato spiritu rectore animali vel vapore expansili quorundam no-
p. 252. strorum humorum; vel cap. 3. a mutationibus corporis per operationes chirurgicas productis. P. II. de
p. 281. metaptosibus proprie ita dictis, aut ortis a volatili et fugace materiae morbosae natura, quod fiat vel
p. 283. materia morbosa per se multiplicata, vel eius natura vires imminuente aut destruente, vel quadam corporis parte ita vitiose comparata, vt materiam morbosam facile resorbeat, vel deprauatis nostris humoribus ab occasionalibus et accidentalibus causis, facile ad effectus morbosos hinc et illinc producendos
p. 284. determinandis; aut enatis ab agentium externorum, mate-

materiam morbosam licet fixam seu grauem ad alias partes reuellentium, influxu. P. III. de p. 285. metastasibus vel iis metaptosibus, in quibus modificatio ab ipso malo diuersa non, vt in illis proprie dictis, ab aucta vi causae morbosae, sed a viribus naturae se malo opponentibus dependet. Finem impo- p. 287. nit caput de complicatione morborum.

20. D. PAVL PINELLI *Diss. med. de principio pe-* p. 215. *stis vrbis Spalatri etc. Venet.* 1785. *recens. a D.* IAC. PANZANI. PANZANI optat, vt signa certa et per- p. 216. spicua verae indolis pestis a quodam determinentur, litem inter PINELLVM, pestem Spalatri anno 1784. p. 217. grassantem ante duodetrigesimum Martii diem non exortam esse, contendentem, aliumque inter medicum, initium eius iam anno ineunte statuentem, ortam p. 218. dirimere non audet; summa tamen modestia et eruditione docet, in quibusdam vndecim illorum ante dictum Martii diem mortuorum cadaueribus phaenomena contagii sat suspecta occurrisse; axioma PI- p. 221. NELLI, pestem sine eruptionibus homines ante biduum iugulare, cum experientia, pestes lente incedere, nec statim in principio timorem iniicere, luculenter demonstrante, neutiquam consentire; febrem p. 224. quatriduanam in naue Rouignensi merces ex Bosnia ferente viginti et duorum dierum spatio quatuor aegros mense Ianuario anni 1784. quo et famulus nosocomii Spalatrensis, antea eiusmodi mercaturam faciens, sat magnis bubonibus inguinalibus affectus fuit, verosimiliter primus Spalatri infectorum habendus, enecantem non fuisse putridam, verminosam, sed verae pestilentialem; subitam peste in- p. 228. fectorum mortem non ab ipso contagio, irritabilitatem musculosam, sensibilitatemque neruosam vna delente, multisque aliis pendere causis; miasma pesti- p. 230. ferum consistere in parte liquidorum magis elaborata, magisque phlogisto, inter quod et alcali ani-

male

male summa affinitas, succedente tempore satura-
p. 231. tum efficacius fieri; aestiuo calore et hyberno fri-
gore summo pestem mitiorem ideo reddi, quod illo
alcali, velut miasmatis pestiferi essentia, dispergatur
et attenuetur, hoc vero phlogiston, velut miasmatis
p. 234. menstruum, dissipetur, indeque alcali illud praecipi-
tetur; respondere denique PINELLIANAM pestis de-
finitionem non omni ex parte experientiae.

p. 235. 21. P. FRANC. SCATI *compendium educationis
physicae et moralis ad reddendos filiolos sanos, robu-
stos, durabiles, et honestos. Gorit.* 1784. 8. *Ital. script.*
Quid grauiditatis tempore, et primis pueritiae annis
peragendum, rite praecipit, extricationem cochlearis
sanguinis ex vmbilico sanorum commendat, leuem
cunarum agitationem permittit, valde vero damnat
fascias, thoraces, portatum infantum in brachiis, eo-
rum ambulationem in curriculis, maxime insitionem
p. 236. variolarum, velut fontem multarum epidemiarum
variolosarum, putans, variolas, quarum semen in par-
tibus aërem componentibus non contineatur, facile
exstingui posse, si ea, quae in aliis morbis contagio-
sis, cautio strenue adhiberetur.

22. IO. ANT. ADAMI *Diss. med. de oleo caieput.*
p. 239. *Gotting. et Argent.* 1783. Historia olei, methodus
ipsum extrahendi et purificandi, vtilitasque expo-
nuntur, omnibus aliis oleis aromaticis praefertur,
et teste STROHMEYERO exemplum feminae a paren-
tibus rheumatismo saepe vexatis natae, ab odontal-
gia et stranguria rheumatica solo hoc oleo liberatae
narratur.

p. 253. 23. *Disquisitio de natura et vsu succi gastrici in*
p. 254. *medicina et chirurgia.* Praeter Iurini et Toggiae *)
256. experimenta recensetur hic potissimum CARMINATI
p. 257. libellus, qui Cap. I. vsum succi externum in vlceri-
p. 258. bus, gangraena et cancro, quatuordecim exemplis
illu-

*) vid. Comment. nostr. Vol. XXVIII. p. 602. sqq.

illuſtrat. Adhibuit vero ſuccum ex coruis atris, cornicibus cinereis frugilegis, aeque carnibus et vegetabilibus paſtis, ſtrigibus bubonibus, ardeis gruibus, falconibus palumbariis, carniuororum ſuccum maiorem quidem pruritum facere, celerius tamen ſanare: menſis enim ſpatio, fonticulo tamen et internis de- p. 259.
nique etiam adhibitis, in ſexagenaria vlcus a cauſa interna enatum viginti et ſex per annos iam durans ſanatum fuiſſe; ſuccum pecorum in tribus caſibus in- p. 260.
vtilem fuiſſe; illum e falconibus petitum teſte et p. 261.
SPALLANZANIO in carie oſſium reliquis praeſtare. p. 262.
Cap. II. de vſu ſucci interno in doloribus chronicis, contuſionibus, tumoribus lymphaticis, inflammatoriis, p. 263.
ſcrophuloſis, itemque hydrocele ſpuria. Succum boum, vitulorum, pecorum in his morbis reſoluendi virtute pollere; ſic et in tumoribus duris venereis glandularum inguinalium, calloque extremitatum ſuccum carniuororum et omniuororum celeriter profuiſſe; tentandum eſſe in rheumatiſmo chronico, arthritide, paralyſi; tantum vtendum eſſe ſucco ſanorum anima- p. 264.
lium, in quibus digeſtio omni ex parte abſoluta fuerit; SPALLANZANIUM ex quinque cornicibus paucos intra dies tredecim, triginta et ſex vero vncias ſucci ex duobus prioribus pecorum per biduum ieiunorum ventriculis obtinuiſſe. Cap. III. de vſu ſucci interno in morbis ventriculi, febribus gaſtricis et intermittentibus. Primum eſſe in his morbis adhibitum a D. MONGIARDINI. In vlcere ventriculi ſuccum p. 265.
carniuororum, aqua dilutum, et doſi duarum triumve drachmarum vel minori exhibitum, ſemper dolores auxiſſe; eundem in febribus gaſtricis nociuum p. 266.
fieri poſſe, quum excretiones inteſtinorum retardet et imminuat. In reliquis ſentit vt IVRINVS. Cap. p. 288.
IV. de examine chemico via humida et Cap. V. via ſicca facto. Examinauit ſuccum decem ardearum gruum, et ſex nycticoracum, quinquaginta et duarum

ſtrigum

ſtrigum flammearum, octoque paſſerinarum, et qua-
p. 289. tuor falconum buteonum, multorum animalium fru-
p. 293. giuororum, herbiuororum non ruminantium, et ru-
minantium, nec non omniuororum, inter quos ho-
p. 290. mines. Ex quo examine praeter ea, quae a SENE-
BIERIO *) iam enarrata, apparuit, ſuccum cuniculo-
p. 292. rum cum illo frugiuororum, eum porcorum, et vitu-
lorum lactantium nondumque herbis veſcentium
p. 293. cum illo carniuororum conueniſſe, eum animalium
carnes et vegetabilia aequa quantitate edentium ſem-
p. 294. per ſpumoſum et neutrum, ſtatim autem, iis ſola
carne ad edendum data, in acidum mutatum fuiſſe,
p. 296. omnes ſuccos gaſtricos proprie vere neutros eſſe
et ex tribus principiis componi, aqua in humano co-
pioſiſſima, in ruminantibus parciſſima, pauxillo ſalis
marini et ſubſtantia animali, reliqua vero eorum
p. 297. principia deberi alimentis, velut acidum, ſal ammo-
niacum, et reſinam carnibus, et in vitulis lacti. Cap.
VI. de vi ſeptica vel antiſeptica ſucci gaſtrici. Con-
p. 298. firmantur SENEBIERII obſeruationes, et docetur,
antiſepticam virtutem pendere a ſale marino, quod,
ſi eius ſufficiens adſit doſis, maiorem humidi partem
attrahendo id efficiat, e contra vero, ſi exigua tan-
tum doſis, corruptionem acceleret, et ſepticum fiat;
alcaleſcentem ruminantium ſuccum gaſtricum a ve-
getabilibus iam putreſcentibus ortum eſſe; ſal am-
moniacale in ſucco carniuororum vitulorumque la-
ctantium reperiundum in vlceribus ſanandis etiam
p. 299. profuiſſe; ſuccum gaſtricum mediocriter acidum
drachmas duas carnis recentis vitulinae cum vncia
vna aquae fontanae, et granis quinque ſalis commu-
nis (tot enim grana in vncia vna ſucci gaſtrici auium
carniuorarum contenta fuiſſe) in lagena bene obte-
cta gradu ignis trigeſimo thermometri Reaumuriani
per ſedecim horas digerendo parari poſſe; hunc
arte

*) Vid. Comm. noſtr. Vol. XXVIII. p. 605.

arte paratum noua carne addita denuo digeſtum qualitate, et vti in vulneribus ſanandis expertum, effectu plane ſimilem eſſe liquori gaſtrico carniuororum; eundem, ſi irritatio cauenda, minori ſalis doſi addita, parandum eſſe, acidum enim ex carnibus ſine hoc ſale extrahi poſſe; ex carnibus reuerberio ignis ſine aqua ſubiectis paucorum minutorum ſpatio acidum euolvi, et tum ſtatim vulneribus eſſe imponendas, ſaepe vero renouandas; mineralium cum liquoribus ventriculi et inteſtinorum commixtionem negari non poſſe, licet ſulphur, cinnabaris, aethiops mineralis, antimonium crudum, et diaphoreticum ablutum, calx ferri, floresque zinci, ab adhibitis variis liquoribus gaſtricis, maxime humano, diſſoluti non fuerint. p. 300.

24. D. GVIL. WITHERINGII, *med. noſoc. Birmingham. libellus de digitali purpurea, eiusque vſu in medicina, cum nonnullis animaduerſionibus practicis de hydrope et aliis morbis. Birmingham.* 1785. 8. *Anglice ſcript.* Planta ſecundum LINNAEVM deſcripta, ſecundum CVRTISIVM depicta, variique auctores de eius vſu adducti ſunt; ex centum ſexaginta et tribus propriis, multisque aliorum obſeruationibus, maximam partem fauorabilibus, efficitur, digitalem pollere conſtantiſſima vi diuretica, omnibus diureticis quoad effectum placidamque actionem praeſtare, in hydrope vero paralyſi, viſceribus debilibus, aliisque morbis accedente, lenire tantum, locumque dare remediis primarium morbum tollentibus, tantamque vim in motum cordis habere, vt pulſum intra minutum ad triginta et quinque ictus reducere valeat. Folia reliquis partibus etiam vtilibus praeſtare; pulveris eorum vnum vel tria grana bis de die adultis aut per ſe, aut aromaticis, vel in pilulis ſaponi et gummi ammoniaco admixta, debilibus quatuor tantum grana quotidie eſſe propinanda. Et in infuſo, nec non robuſtis ad triginta vſque grana quotidie dari

(margin: p. 272. — p. 273. — p. 274.)

p. 275. poſſe. In vſu eius, vſque dum effectus vel in renes, vel in primas vias, vel in pulſum ſe prodat, tantum continuando ſatis bibendum hydropicisque faſciam applicandam eſſe. Robuſtos fibra, et pulſu tenſo, cute calida praeditos venaeſectione, purgantibus et ſquilliticis antea eſſe praeparandos. In ſaccatis hydropibus, et vbi ſtructura partium, vel fluidi conſiſtentia laeſa, perparum, in complicatis ab humore ob paralyſin vaſorum et ſtructuram partium continentium et contentarum laeſam non reſorpto pendentibus tantum palliatiue, in iis vero a paralyſi vaſorum,
p. 276. his tonum reddendo multum efficere digitalem, in aliis paralyſeos ſpeciebus forte efficacem.

25. *Epitome nonnullorum aliorum experimentorum de decompoſitione aquae in aërem reſpirabilem publicatorum diebus* 5. 6. 7. *April.* 1786. *a D.* FERD. GIORGI. *Italice ſcript.* Sunt facta, vt certior redderetur de aëre ex aqua vere euoluto.

p. 313. 26. D. ANDR. DOUGLAS *Obſſ. de caſu extraordi-*
p. 314. *nario rupti vteri.* *Lond.* 1785. 8. *Angl. ſcript.* Foetus
p. 315. ex abdominis cauo, in quod, vtero non procul a nexu cum vagina inferiora et anteriora verſus tranſuer-
p. 316. ſim lacerato, paucis horis poſt iterum conſtricto, vna cum placenta illapſus erat, feliciter extractus, et aegra tricenaria menſis vnius cum dimidio ſpatio plane re-
p. 317. ſtituta fuit, ſymptomata vero eam angentia ab irritatione viſcerum abdominalium a foetu facta oborta ſunt.

27. BAUME *expoſitio operationum et productorum curſus chemici, noua edit. in lingua Italica, aucta variis notis medicis, chemicis et pharmaceuticis a D.* IO. MARMAZZI, *med. ord. noſoc. mai. Mediol. qui adiunxit breuem expoſitionem omnium praecipuorum fontium mineralium Italiae, T.* 2. *Mediol.* 1785. 8. Notarum
p. 318. nonnullae, quae poſt BAUMII librum editum nouiter detecta ſunt, exponunt, plurimae ſuccincte medicam variarum praeparationum, v. c. mercurialium, ferri, anti-

antimonii, camphorae, lactis, facultatem illustrant. Expositio fontium Italiae ex aliis libris ita hausta est, vt horum errores emendati, et plenaria illorum fon- p. 319. tium, quoad qualitatem et vsum, cognitio principiis recentiorum accommodata fuerit.

28. *Epitome experimentorum de decompositione aquae, auctore* FEL. FONTANA, *Florent.* 1785. *Italice script.* Non comprobatam esse censet aquae p. 320. in dephlogisticatum et inflammabilem aërem decompositionem, putatque in experimentis academiae Parisinae aerem inflammabilem esse productum a phlogisto ferri vni aquae parti vnito, dum altera se ante cum ferro phlogisto destituto et in crystallos reducto coniunxerit. Quod si non fiat, nunquam inflammabilem, sed atmosphaericum illo laboratorii peiorem obtineri, et ex tubis ipsis ab aqua in vapores expansa expelli. De quo INGENHOVSIVM et LORGNAM literis certiorem fecit.

29. *Examen mali rubri Cayennensis, vel elephantiasis institutum ab iis, quibus soc. reg. med. Paris. hoc demandauit publicique iuris factum iubente Rege. Paris.* p. 333. 1785. *Gall. script.* Morbi huius, quem et lepram vocant, symptomata secundum SCHILLINGIVM, causa proxima ad mentem LORRY, complicatio cum aliis morbis, variaeque eum curandi methodi exponuntur.

30. *De sanguine et de sanguineis concretionibus* p. 338. *per anatomen indagatis et pro causis morborum habitis quaestiones medicae, auctore* IOS. PASTA, *Bergam. protophys. etc. Bergam. ap. Locatell.* 1786. 8. *mai.* Ad mentem GVARINONI et ANDR. PASTAE auctor contendit sanguinem grauitate sua specifica in locis pro situ moribundorum maxime decliuibus colligi; collectiones istas vero varia cadauerum pertractatio- p. 341. ne, compressione quorundam vasorum, intumescentia abdominis diaphragma et cor cum vasis sursum premente quandoque mutari posse; nunquam au- p. 339.

tem eas pro morborum caufa, fed pro mortis effectu
p. 342. habendas effe; morbos capitis potius ex peruerfa fibrarum cerebri et neruorum actione explicandos
p. 344. effe; fe nunquam a ligatura arteriarum, velut cruralis, quam viginti demum diebus poft ligaturam fa-
p. 345. ctam fupra eam inciderit, polypos oriri, nec ex incifis venis frufta polypofa exeuntia animaduertiffe, LANCISIO igitur et PETITO neutiquam affentien-
p. 346. dum effe, nec LEEÚWENHOEKIO, qui in vafis viuorum infectorum globulos fanguinis tantum difcer-
p. 347. nere non potuerit; difcriminis inter veros fpuriosque polypos charactéres a MORGAGNIO affumtos effe infufficientes; viri huius et HALLERI de polypis in aneuryfmatibus opiniones plane effe reiiciendas, polyposque nunquam in vafis viui animalis generari.
p. 349. 31. EDVARD. ALANSONI *methodus membra amputandi, ex Angl. in Gall. translat. a* LASSO, *Prof. chir. Parif.* 1784. 12. Praecipua huius methodi funt: reiicit lorum, quo cutis valentius adftringi folet, velut fpafmos, vehementioremque febrem pariens; iubet mufculos vfque ad os ita oblique difcin-
p. 350. di, vt acies cultri oblique fub integumentis tres quatuorue digitos tranfuerfos altius, quam incifione circulari vel perpendiculari fiat, ad os perueniat; praecipit, vt cute mufculisque arcte coniunctis vulneris longitudinalis angulosque alterum fuperiorem, alterum inferiorem habentis labia accurate conglutinentur, et vt truncatum os nonnifi duos tresue digitos fuper lecti fuperficiem teneatur; polliceturque, ita
p. 351. in truncato offe fieri circulationem validiorem et celeriorem, imminui periculum exfoliationis, accelerari cicatricem, (quae femel in amputato crure vndeuiginti dierum fpatio enata;) febrem vel effe nullam vel exiguam, fuppurationem effe parciffimam, impediri fpafmos in aliis methodis a corporibus labia vulneris inter pofitis productos, vt et truncatum

os ad ligneum v. c. pedem ferendum aptius red-
di. Quae ad incommoda a peruerſo aëre orta auer-
tenda fieri debeant, et quod ſuppuratione largiori
debiliores frequenter extra lectum, fortiores in ſitu p. 352.
horizontali tenendi ſint, etiam docetur.

32. *Meditationes et coniecturae de ſubſtantiis ve-* p. 361.
getabilibus et animalibus, quoad partim formant corpo-
ra organica, partim decompoſitioni obnoxiae ſunt Ba- p. 364.
ſin aëris inflammabilis commune eſſe vegetabilium
et animalium principium; in his ſenſim magis ab
aëre puro ſeparari, alcalique volatili ab eadem baſi
per quandam fixi ſeu phlogiſticati aëris partem ligata
formari; eandem baſin, acido nitroſo digeſtam, teſte p. 365.
BERTHOLLETO et SAVANO, largiri acidum ſacchari
in animalibus oleo ſingulari coniunctum; acidum
hoc quaſi intermedium eſſe inter acidum tartari aë-
ris dephlogiſticati minus, et acetum radicale, eius-
dem aëris plus continens; baſin aëris inflammabilis p. 369.
verum eſſe principium radicale omnium acidorum,
pro diuerſa illius puritate vel tenuitate variorum,
baſin vero dephlogiſticati aëris principium acidifi-
cans; vtramque baſin cum fluido electrico tria con- p. 402.
ſtituere corporum elementa. Eſſe porro baſin aëris p. 409.
inflammabilis verum principium vitale, fluido ele-
ctrico ex arteriis conſtrictis in eam abeunte expan-
ſile redditum. Baſi eadem ab omnibus heteroge- p. 461.
neis, inprimis a baſi aëris dephlogiſticati, ſeparata,
nouiterque vel cum ſuis elementaribus partibus, vel
cum vapore electrico, vel cum alio quodam princi-
pio coniuncta oriri phoſphorum, ex cuius cum aëre
dephlogiſticato vnione enaſcatur acidum phoſpho-
ricum in vrina et humore perſpirabili manifeſtum.
In lite de acido calculorum, et alcali volatili topho- p. 463.
rum arthriticorum dirimenda nil certi quidem ſta- p. 464.
tuendum eſſe, aſſerendum tamen, materiam podagri-
cam accedere ad naturam calcaream cum ſubſtantia

animali, in phoſphorum facile tranſeunte, commix-
p. 465. tam. Igitur acidum phoſphoricum in iis, qui arthri-
tidi et rheumatiſmis obnoxii, nonniſi poſt vehemen-
tes paroxyſmos animaduerſum, ex intima particula-
rum phoſphoricae materiae, in iſtis aegris vere abun-
dantis, inter ſe cohaeſione explicandum eſſe. Idem
denique acidum veroſimiliter multum facere ad ca-
tarrhos, pleuritidem, febres, et morbos neruorum.

p. 370. 33. *Analyſis cremoris tartari ſolubilis* BERGII, *epiſtola ad Ill. D.* MATTH. CALVI, *med. Venet. Paduae*
p. 371. *ſcript. ab* A. D. G. cui CALVI eam demandauerat.
Tradita cremorem ſolubilem parandi methodo ex
p. 373. commentariis Edinburgenſibus boracisque et cre-
p. 374. moris tartari ſimplicis partibus conſtituentibus de-
ſcriptis, varios ſuos proceſſus chemicos diſtincte ex-
p. 417. ponit, ex quibus patet, contineri in cremore ſolubili
ex quatuor libris cremoris ſimplicis et vna boracis
parato ſalis cryſtallini floccoſi, ex quinque partibus
tartari mineralis, et tribus tartari calcarei compoſiti,
quatuordecim drachmas, cremoris tartari ſimplicis
libram vnam et duas vncias, et materiam quandam
ſalino-gummoſam, quam tremoris tartari ſimplicis
libra vna duaeque drachmae, tartari vero ſolubilis
WILLISII, acidi boracis, et tartari ſolubilis mineralis
ana quinque vnciae, tres drachmae cum ſcrupulo
p. 416. vno conſtituant, et quae ex tartaro ſedatiuo, et ſale
vegetabili ſedatiuo compoſita, tartaro minerali ſolu-
bili cum acido boracis modificata, nominari poſſet
p. 417. tartarus ſolubilis mineralis ſedatiuus; harum parti-
cularum tamen proportionem pro varia cremoris
tartari aciditate, eademque et alcalina varia boracis
natura differre, perdi in parando cremore ſolubili
p. 420. decem circiter vncias; acidum cremoris illudque
boracis vtique mutari in tertium ab vtroque illo di-
p. 422. verſum; cremoris ſolubilis in aqua maiorem mino-
remue ſolubilitatem a maiori minoriue tartari calca-

rei

rei in eo reperiundi quantitate pendere, necesse igitur esse, ad hunc, quantum fieri possit, separandum, p. 410.
vt liquor ex cremore et borace ebulliendo paratus in loco frigidiusculo, vsque dum pellicula appareat, euaporet, ad perfectam densitatem refrigeretur, quintupla aquae ebullientis quantitas denuo infundatur, nouaque euaporatio fiat, vsque dum puluis sextam totius ponderis partem aequans remaneat. Docet p. 424.
etiam Italos, inprimis tenella fibra praeditos, vim cremoris solubilis refrigerantem, antisepticam et diureticam a minori dosi experiri, eodem vero valde purgari, et nauseam, vomitumque pati, cum ob acidi salinique saporis dissonantiam, tum ob vehementem p. 424.
tartari sedatiui, velut praecipui ingredientium, aciditatem; exponit igitur, quae ad salsedinem abscondendam, aciditatemque mitiorem reddendam addenda sint.

34. *Obseruationes et disquisitiones medicae societatis medicae Londinensis, Vol. VI. Lond.* 1784. 8. p. 381.
Elogia FOTHERGILLII, SOLANDRI, HVNTERI, quorum morte editio huius voluminis retardata fuerit. GIR. WRIGHT *historia sanguinis in pericardium effusi.* Militis magna pondera ferendo in supinum p. 382.
lapsi vena caua intra auriculam pollicis longitudine rupta, pericardium cum venis maioribus sanguine coagulato valide extensum, cor vero corrugatum fuit. IOH. MASON *de duobus hydropicis, moderato opii vsu feliciter sanatis.* IO. HALL *de aneurysmate aortae, et carotidis sinistrae, intra tracheam rupto cum icon. Historia morbi* HOLDERI *a* RICESTR. BROWN p. 383.
CHESTONO *descripta*, in Vol. VI. diarii medici Londinensis tertia parte vberius exposita. Mortuus est anno aetatis quinquagesimo, a vigesimo secundo, quo ictero, calculi biliarii magni excretione sublato, laborauit, multis biliosis per os et anum euacuationibus, cum dolore coniunctis obnoxius, quatuorque per annos

p. 354. ante mortem primo tantum, cum iret, poſtremo etiam
in omni corporis, praeter horizontalem, ſitu perce-
pit moleſtam in pectore ſub ſterno ſenſationem, ſen-
ſim vehementiorem, totum tandem pectus occupan-
p. 385. tem, ſibilo velut aquae currentis, ab adſtantibus
etiam animaduertendo, carotide vero preſſa per ali-
p. 386. quod tempus ſupprimendo, ſe manifeſtantem, quan-
p. 387. doque, et interdiu remittentem. Cordis ſolito lon-
gioris et acutioris auricula dextra dilatata et inflam-
mata fuit, ventriculi, quorum dextri parietes firmi-
tate et colore deſtituti ac tranſparentes, loco ſangui-
nis multum aëris, etiam interſtitia chordarum tendi-
nearum replentis, ſiniſter et multum pinguedinis,
continuerunt; vtriusque ventriculi ſuperioribus la-
certis adhaeſit, duasque caui tertias occupauit con-
cretio flaua et denſa, quae tamen in ſiniſtro minor,
p. 388. obſcurior et mollior, quatuor pollices in cauam ſu-
periorem, vnum in inferiorem, vnum cum dimidio
in aortam protenſa, in vaſisque magis lymphae co-
p. 389. agulatae ſimilis. MATTH. DOBSON, IOH. HVNTER,
p. 433. *et* HAYGARTH *de efficacia mercurii in hydrocephalo
interno.* IO. FOTHERGILL *de cura epilepſiae et ve-
naeſectione in apoplexia.* Cauſam epilepſiae praeci-
pue in diſtenſione ventriculi, eiusque et inteſtino-
rum repletione ponit, valerianaeque, caſtorei, ſimi-
liumque medicamentorum ſalutarem effectum ab
p. 434. aegrorum appetitu iis imminuto deriuat. Venae-
ſectionem damnat in apoplexia, quem morbum ma-
gis ſaburrae inteſtinorum adſcribit, docetque, et
p. 435. exemplo comprobat, apoplexiam ſaepe oriri a capite
obiectorum retropoſitorum videndorum gratia ſolo
ſine reliquo corpore retrorſum verſo, carotidibus
nempe tum plus ſanguinis verſus caput pellentibus,
iugularibus vero minus reuehentibus. TH. GERY
p. 436. CVLLVM *de tumore cyſtico aquoſo, poſteriori veſicae
parti, totique recto adhaerente, letalem vrinae ſuppreſ-
ſionem*

sionem producente. IO. FOTHERGILL *de cephalaea*, p. 437.
quam auctor diarii a SAUVAGESIO vomitus cephalalgici nomine insignitam esse ait; in sedentariis di- p. 438.
aetam negligentibus, et alui segnitie laborantibus animaduertendam. DAV. MACBRIDE *ad* FOTHER- p. 466.
GILLVM *de angina pectoris.* Per tres annos aegram p. 467.
male habuit, diaeta, alterantibus, et duobus fonticulis in femoribus applicatis feliciter tandem curata est. Ostenditur etiam, cur Hiberni prae Anglis ra- p. 468.
rius hoc morbo afficiantur, spasmusque cordis causa immediati paroxysmi habetur. Addit auctor diarii MALCOLMII MAEQUEENII obseruationes de hoc p. 469.
morbo ex quinto diarii medici Londinensis volumine. Podagra irregularis causa morbi fuit, qua regulari p. 470.
facta hic cessauit. Hoc et alio casu analogia inter hunc morbum, et asthma flatulentum vel spasmodicum, aromaticorumque et stimulantium in eo prae cauteriis in femoribus vtilitas demonstratur. Auctor p. 471.
diarii fomentorum aromaticorum calidissime regioni ventriculi applicatorum, et aetheris vitriolici interne adhibiti vsum in dolore regionis sterni, et constrictorio antibrachii a podagra irregulari subito sopiendo confirmat. I. A. SEGUIERA *de impotentia deglutien-* p. 472.
di spasmodica vnguento mercuriali curata. GVIL. WRIGHT *de vtilitate balnei frigidi in trismo.* Omni p. 473.
bi-vel quadrihorio dua vel tria aquae vascula aegris infusa sunt, in quatuor tamen opium simul propinatum. A. DOUGLAS *de tussi singulari.* Aquae Luciae, naribus applicatae vsus solus profuit. S. MITCHELL *de incontinentia vrinae vsu specilli flexi-* p. 474.
lis curata. Fluxit vrina per vaginam, quae post partum forcipe adiuuandum suppurata prope vesicae collum cum vrethra communionem habuit; specillum in vrethram per tres septimanas immissum fuit. Curam hanc corpore vesicae laeso non valere, monito et exemplo HVNTERI confirmatur. MATTH. p. 475.

 DOBSON

DOBSON *ad* FOTHERGILLVM *de commodis reſuſcitati ptyaliſmi in curandis variis ſymptomatibus anomalis*
p. 476. ad modum SYLVESTRI. IO. SMITH, MARS. WALL, IO. LANGFORD *ad* HVNTERVM *de praeternaturali affectione cerebri.* Concretio oſſea, dimidio pacto maior et ſolido (*ſcellino*) craſſior, inaequalis, falci et ſinui longitudinali ſiniſtri lateris adhaeſit, ſubſtantiamque cerebri, eiusque matres e ſpina ſuperiore tranſuerſali occipitis ſecum coniunxit. Vehemens
p. 477. in caput ictus cauſa viſa eſt. IO. FOTHERGILL *de diarrhoea habituali a certa acrimonia irritante humorum pendente, et cum magna debilitate ac irritabilitate inteſtinorum coniuncta, paruis ipecacuanhae doſibus ſanan-*
p. 478. *da.* LLOYD *de tumore flatulento capitis aperto et curato.* A lapſu ab equo ſenſim natus fuit, ſibilum in aure ſiniſtra, vertiginem, nauſeam, torporem artuum, praecipue ſuperiorum produxit, et duodecim menſibus elapſis apertus nil niſi aërem reddidit, cranio tamen in tota tumoris extenſione carie exeſo, fauoque ſimili. BRVMWELL *de periculoſis effectibus*
p. 479. *ab eſu baccarum maturarum belladonnae.* IO. HOFMANN *de iisdem in cane pecuario et ſymptomatibus iis hydrophobiae ſimilibus a duabus camphorae drachmis in vertago.* SAM. CROKKING *de calamo ſcriptorio duodecim pollices longo, ex oeſophago, in quem illapſus, feliciter extracto.* GEO. PEARSON *de morbo dextri*
p. 480. *renis.* Fuit hinc durus et denſus, illinc mollis et cedens, cellulis fluido viſcoſo et materia pultacea plenis inſignis in varioſque lobos conuolutionibus inteſtinorum impoſitos diuiſus, et circiter ſeptendecim librarum pondus habuit. Aegri, pueri quinquennis, incommoda modo vermibus, modo aſciti veſiculari, adſcripta ſunt; ſemelque et paracenteſis
p. 482 tentata. ALEX. MONRO *et* CAROL. WEBSTER de ſimili morbo renis ſiniſtri libras quinquaginta et quinque pondere aequantis. GEO. PEARSON. *de opii*

vtili-

ytilitate in retentione vrinae periculosa. A gonorrhoea et inflammatione vrethrae oborta fuit, et omni quadrihorio vnum extracti thebaici granum propinatum. GEO. LVCAS *de cataracta.* Damnatur extractio, laudatur depressio acu rotunda, nondum dimidiam drachmam ponderante, quatuor pollices cum dimidio longa. GVIL. HVNTER *de incertitudine indiciorum infanticidii;* inprimis illius ex pulmonum examine capti: censet praeterea, paucissimas foetum suum consulto enecare. GVIL. HVNTER *tres casus vitiosae cordis conformationis.* In puero, tredecim tantum dies viuente, in quo motus cordis violentus distincte videndus, cauitas ventriculi sinistri vix sensibilis, et arteria pulmonaris in ortu suo imperuia, solido funiculo similis fuit, sanguisque ex cauis per foramen ouale et ventriculum sinistrum in aortam, et ex hac, canali arterioso mediante, exigua sanguinis pars in ramum sinistrum arteriae pulmonalis transiit. In puero tredecenni, saepe cordis quasi oppressioni obnoxio, arteria pulmonalis in ortu suo ita constricta, vt vix minimum specillum inferri potuerit, septumque cordis in huius basi perforatum fuit. Similis septi perforatio, transmissioni pennae anserinae maioris locum cedens, in semestri puero obseruata est. GVIL. HVNTER *de dolore ventriculi cum frequente et violento vomitu, magnaque debilitate et macie.* Curata sunt haec incommmoda parcioribus lactis dosibus exhibitis. GVIL. HEY *de similis diaetae salutari effectu in vomitu obstinato.* TH. WHATELY *de morte apparente a deglutita dimidia vncia opii.* Intra duodecim horas quinquaginta grana tartari emetici prius, quam in vitam reuocatus fuerit, data, nilque opii in vomitu reiectis animaduersum est. IO. FOTHERGILL *de morbo epidemico Londini exeunte anno 1775. obseruato.* Fuit analogus morbo, quem Russicum vocant. MORRIS *de letali morbo stoma-*

p. 433. p. 485. p. 486. p. 487. p. 488. p. 489. p. 490. p. 491.

stomachi HENR. WATSONI. Fuit perpetuus vomitus productus a multis tuberculis intra pylorum constitutis, transitum in duodenum impedientibus.

p. 392. 35. BERTRAND DE LA GRESIE *de cura herpetum c. obss. de efficacia extracti dulcamarae in iis. Gall*

p. 393. *script. Paris.* 1784. 12. Datur a sex granis sensim ad drachmam vsque, prodest etiam in aliis cutaneis morbis, rheumatismisque frigidis et inueteratis, vt et herba externe, vt resoluens.

p. 394. 36. RETZII *Obss de natura, causis, symptomatibus et cura morborum epidemicorum quotannis Rupifortii regnantium et subinde in maiori parte prouinciarum Galliae occurrentium. Gall script. Paris.* 1784. Sententia auctoris de paludibus Rupifortium circumdan-

p. 395. tibus non pro causa epidemiae habendis ab auctore diarii refutatur, iudicio S. MART. COM. DE BRIOUZE de hoc libro simul allato.

37. FRANC. PLACE *de vera diabetis causa in defectu assimilationis quaerenda. Gotting.* 1784. Omnes aliae theoriae excluduntur.

p. 397. 38. FRANC. BURTIN *diss. circa quaestionem, quaenam vegetabilia indigena in humilibus regionibus diuersorum vitae vsuum respectu exoticis substitui possint, an.* 1783. *ab academia scientiarum et literarum Bruxellensi praemio ornata. Gall. script. Brux.* 1784. 8. *pagg.* 187. Vegetabilia substituenda ordine alphabetico ad systema LINNAEI proponuntur. Gummi arabico radix althaeae, cortici Chinae in febribus intermittentibus cortex durus lignosus persici substituitur, cortice Chinae ille salicis superior iudicatur, et cortex internas nucis diuisiones formans vt potentissimum antisepticum in gangraena commendatur.

p. 399. 39. LE ROUGE *de herniosis Gall. script. Paris.* 1784. 12. *pag.* 35. Commendatur ad hernias, non autem magnas habituales et antiquas, sine fascia retinendas, emplastrum ex farinae Valloniae, resinae-

que

que ſiccae pini ana vnciis duabus, vitrioli martis calcinati vna ſeuique dimidia.

40. CHANDLER *de diuerſis theoriis et curis apoplexiae et paralyſis. Angl. ſcript. Lond.* 1784. Cum CVLLENO conſentit, putat tamen, ſtimulantia in paralyſi non ita raro neceſſaria eſſe. p. 400.

41. FVLLER *de cura ſubmerſorum et ſuffocatorum in uniuerſum. Angl. ſcript. Lond.* 1784. In ſubmerſis ſcintillas extrahendas, et ex animali viuo in corpus pro mortuo habitum ſanguinem transfundendum eſſe ratur.

42. *Obſſ. de vſu medico lacertarum, epiſt.* FR. TREVISANI *ad* I. B. MARZARI. *Italice ſcript. Caſtelfranco* 1786. Vlteriora cum lacertis inſtituit experimenta 1. in femina illa cancro faciei affecta, de qua p. 425. nuper ad ZVLIANVM ſcripſit, quae quotidie vnam viridem lacertam (*ramarri*) ſine nauſea primum cum leuamine ſumſit, tandem tamen cancro vlterius progrediente obiit; 2. in viro tricenario mercurialibus p. 426. nunquam vſo, qui duas magnas lacertas quotidie deglutiuit, primum vrinae et ſaliuae fluxu copioſo iis promoto, nocturnisque doloribus exoſtoſibusque fugatis, cubitique mobilitate reddita, tum vero, tres licet lacertae datae, cubitoque mercurius inunctus fuerit, nullo inſigni commodo animaduerſo. 3. in fe- p. 427. mina lue venerea et tandem cancro faciei affecta, cui vna magna, vel duae paruae (*lacertole*) lacertae cum ſaturato infuſo guaiaci quotidie datae nil leua- p. 428. minis niſi nocturnorum dolorum imminutionem, attulerunt, et in qua et alia nunc facit experimenta cum arſenico, propediem publicanda. Quaerit igitur, num lacertae Amatitanae vere ſpecifica illa virtute polleant, an vulnera iis curata vere cancroſa fuerint. Additae ſunt obſeruationes IO. BAPT. PALLETTAE in noſocomio Mediolanenſi factae ex P. VI. Vol. VIII. opuſculorum Mediolanenſium. Ex qui- p. 429. bus

bus patet, lacertas vulgares licet vni aegro quotidie tandem viginti et quinque datae fuerint, in cancro faciei et vteri nil praestitisse, sudorem, vrinam et saliuam, non tamen in omnibus pari modo, vehementius mouisse, in pulsu autem et canali intestinorum nullam mutationem produxisse; easdem in vlceribus scrophulosis pectoris et colli, vti et oleum earum ad modum SCVLTETI paratum in illis pedis
p. 430. sanandis multum valuisse. Auctor diarii sua experientia docet, lacertas in cancro et scirrho nihil, in lue venerea aliquid tantum leuaminis attulisse.

43. THOM. WHITE *tractatus de strumis vel scrophulis. Angl. script. Lond.* 1784. 8. Negat, esse haereditarias, causas earum ex abusu rerum sex non na-
p. 431. turalium repetit, variam earum sedem exponit. ex-
p. 432. terne fomenta ex aqua calida, interne mercurium dulcem, cui tamen, si infantes eo vti nolint, vnguentum mercuriale substituendum, et alia mercurialia ac saturnina externa commendat.

p. 438. 44. *Delectus opusculorum medicorum antehac in Germaniae diuersis academiis editorum, quae in auditorum commodum collegit, et cum notis hinc inde aucta recudi curauit D.* IO. PETR. FRANK. *med. clin. in reg.*
p. 439. *Acad. Ticin. prof. Vol. I. Ticini* 1785. 8. Continet GATTENHÖFII de hypochondriasi; SCHOENMEZELII an sectio anatomica cadaueribus autochiria suspectis; WIENHOLTII de inflammationibus viscerum hypochondriacorum occultis; SCHAERLICHII de vsu opii in febribus intermittentibus, MVNCHII de belladonna efficace in rabie canina remedio, editorisque, qui in epistola addita Italos ad politiam suam medicam locupletandam inuitat, de laruis morborum biliosis commentationes.

45. *Thesaurus medicus Edinburgensis nouus, siue dissertationum in academia Edinensi ad rem medicam pertinentium ab anno* 1759. *ad* 1785. *delectus, ab illa*

soc.

soc. reg. med. Edinb. habitus. T. 2. *Edinb. et Lond.* 1785. 8. Primum tomum, dissertationes ab 1728. ad 1758. continentem GVIL. SMELLIE in 2. Voll. anno 1779. ediderat. Tomi huius duo volumina p. 440.
triginta et sex complectuntur dissertationes.

46. *Cistalgia helminthica, obseruatio D.* PANZANI; p. 441.
quinquagenarius doloribus in regione vesicae centro ossis sacri respondente, cum constrictione funiculi spermatici et testiculi dextri, quandoque et stranguria coniunctis, vltra sex menses cruciatus, in quo per tres annos et diutius varios in regione renum dolores perpesso, saepeque sabula per vrethram excernente suspicio calculi renalis enata, ideoque cathe- p. 442.
ter non applicatus fuit, noctu statim ab omnibus suis malis liberatus est, excretis per vrethram vna cum vrina sanguinolenta vermibus duobus duos pol- p. 443.
lices longis, in maiori sua diametro vnam lineam aequantibus, colore rubicundis, ex annulis circularibus tunica membranacea cuius fibrae longitudinales erant, mediante connexis, compositis, oculis carentibus, in extremorum acutorum vno lamella lenticulari cornea, et sub hac cauo rotundo, pro ore habendo, instructis, adhuc viuis, quodammodo lumbricis intestinorum similibus. Ab his enim forte ideo tantum p. 457.
diuersos fuisse, quod ex pariete vesicae interiori immutabile quoddam alimentum, sanguinem nempe, lenticulari illa lamina mediante se affigendo et sugendo acceperint. Referendos eos etiam esse ad con- p. 446.
genitos, quippe qui ab aduentitiis, in solis intesti- p. 454.
nis reperiundis, probe distinguendi, in corpore ani- p. 455.
mali ex germinibus, in hoc ratione non certo cognita illatis, calore et humiditate euoluantur. Germinum vero talium extra corpus animale existentiam p. 456.
vermium animalium cum terrestribus similitudine, p. 452.
vti et hypotheseos de germinibus disseminatis veritatem variis in regno animali obseruatis phaenome-

nis

p. 450. nis, maxime vero multiplicatione eo frequentiori, quo minus gaudeant animalia organis eſſentialibus, v. c. oculis, cerebro, corde, genitalibus, valde com-
p. 446. probari. Vermes denique viarum vrinariarum, vti variis adductis obſeruationibus, alias etiam vermium ſedes illuſtrantibus patet, non frequenter quidem,
p. 457. non tamen adeo raro occurrere; eorum tamen dia-
p. 459. gnoſin incertam, curationem fere nullam eſſe; a mercurio enim in veſicam iniiciendo parum eſſe exſpectandum, quum lumbrici inteſtinales in mercurio
p. 458. per biduum viui et agiles permanſerint, omniaque anthelminthica ideo, quod vermes indolis animalis participes ſe reddant, facile oeconomiam animalem laedant.

p. 498. 47. *Epiſtola* OMOBON. PISONI *p. p. in vniu. Pad. de vſu medico lacertarum* (*dei ramarri e partic. delle lucerte*) *ad D.* HIER. FESTARI, *et inſert. diario encyclop. Vicent.* Recenſitis de lacertarum in ſcrophulis vſu SCVLTETI, SAXONIAE et PREVOTII ſententiis
p. 499. narrat, ſe eas in cancro mammae fruſtra adhibuiſſe, easdem in femina ſeptem iam annos ſyphilitica leuamen aliquod attuliſſe, hanc vero male obedientem obiiſſe, iudicatque lacertas, quarum vis ab ipſarum alcali volatili forte repetenda, in cancro noxias, ab Americanis forte non in hoc, ſed in vlceribus ſuperficialibus, a Gallis *chancres* dictis, vtiles eſſe repertas.
p. 500. Addita eſt obſeruatio FR. LVDOV. BALDINI de femina in ſcabie haereditaria pſoricis fruſtra vſa, anno aetatis vigeſimo ſexto, initi vero matrimonii tertio, horrenda adhuc lepra affecta; ab ea vero chronicaque ſcabie vſu viginti et quinque lacertarum (*ramarri*) et ſaturati infuſi dulcamarae, ſero copioſum ſudorem et vrinam proliciente, menſtruorumque fluxum diu ſuppreſſum reuocante, tandem liberata.

II.

D. CAROLI GEORG. THEOD. KORTVM, medici Tremonienſis, commentarius de vitio ſcrofuloſo, quique inde pendent morbis ſecundariis, qui nuper illuſtris ſocietatis regiae medicorum, quae Pariſiis eſt, plauſum tulit. Tomus primus. Lemgouiae, MDCCLXXIX. 8. 390. pag.

Noſtris temporibus quod inprimis apud Gallos Anglosque vehementer increbuit, vitium ſcrofuloſum, a recentioribus, ad id magis attentis, quidem egregie illuſtratum eſt, multumque praeſtitum, tam in ſcrofuloſorum affectuum natura declaranda, quam medela feliciori et faciliori reperiunda. Attamen nullus hactenus auctorum ſcrofuloſi morbi eiusque ſpecierum vtcunque valde frequentium fidelem et accuratam hiſtoriam dedit, quaeque optima de ſcrofularum natura, cauſis et curatione proſtant obſeruata, in plurimis auctorum ſcriptis diſperſa latent: hinc ſane haec colligendi, in ordinem quendam redigendi atque digerendi labor, quo optime functus eſt Cl. Auctor, non inutilis putandus eſt.

Libris, qui de ſcrofuloſo morbo ſeorſim tractant, enarratis, operis ſui rationem copioſiorem exponit Noſter, in quo conſcribendo iam ante quaeſtionem a medicorum Pariſinorum ſocietate propoſitam verſatus fuerat, deinde ſuccincta morborum acutorum cum diuturnis comparatione praemiſſa, cauſas morborum chronicorum generaliores, ſecundum quas in claſſes generaliores diſtribui poſſint morbi diuturni, proponit. Hae cauſae ſunt 1) *debilitas*, ſiue potius laxitas partium ſolidarum, quam ſolam ſubintelligit, 2) *functionum viſcerum chylum praeparantium vitiata actio*, 3) *ſpiſſitudo et tenacitas humorum* vel p. 27.

 atra-

atrabiliaria, vel pituitosa, 4) *excretiones imminutae vel suppressae*, 5) *spasmus*, 6) *humorum acrimonia*. Has quidem causas ad morborum diuturnorum origines multum conferre nemo facile negauerit, optandum tamen fuisset, vt ordines earum melius exactiusque Clmus Auctor definiuisset: sic excretiones imminutae vel suppressae causam quidem per se constituunt morborum chronicorum, natura verum sua ab aliis causis enarratis dependent, adeoque in causarum numerum inferri non merentur, quum ipsae harum causarum effectus sint.

p. 33. His omnibus praemissis prima sectione *morbi notio, variae appellationes, distinctio ab aliis, diuisiones* traduntur. Scrofulae sunt Nostro glandularum praecipue conglobatarum, indurationes et intumescentiae chronicae ex singulari lymphae systematisque lymphatici vitio pullulantes, et peculiari vt plurimum habitus externi vitio comitatae.

p. 43. Cum bronchocele scrofulae saepius confusae sunt, et causa, quae effecit, vt in ipsas scrofulas minus attenti fuerint mederi, in hac confusione sita est. Bronchocele, cuius essentia in glandulae thyroideae induratione, caeteris colli glandulis sanis, consistit, cachexiam, scrofulis iunctam, nunquam iunctam habet indeque bronchocele, siue struma proprie dicta ad tumorum, scrofulae vero ad cachexiarum classem recte referuntur. Ipse tamen tumor glandulae thyroideae etiam a materia scrofulosa produci potest. Cum tumoribus cysticis scrofulae non raro confusae sunt, neque semper a scirrhis satis distinctae. Ipsaque haec distinctio a scirrhis satis subinde difficilis est; vterque enim morbus glandulas induratas habet: in scrofulosa tamen glandularum duritie, dyscrasia scrofulosa distinctionis characterem exhibet.

Rem hoc modo optime expediendam esse putat Noster. Struma glandulae thyroideae induratio est, sique

ſique a ſcrofuloſa acrimonia haec induratio proficiſcitur, ſcrofuloſae ſtrumae nomine inſignienda eſt: bronchoceles nomen, incongruum ad genus deſignandum, ſoli prolapſui tunicae internae aſperae arteriae tribuendum eſt.

Sectio II. *ſcrofularum ſymptomata* complectitur. p. 53.
Donec immunes a tumoribus glandulae lymphaticae externae manent, nullum ſcrofuloſum vitium accuſari debet. Ipſae glandulae vero ſi ſcrofuloſae fiunt, tumores non magnos exhibent, ſique mole creſcunt, id aut a pluribus glandulis conglutinatis inter ſe et eodem morbo affectis pendet, aut tumor falſo pro ſcrofulis venditus ſteatomatis, aut aliam naturam habet. Parua habent lentaque initia, inde diſtinguendae a catarrhali glandularum tumore, qui in pueris frequenter obtinet. Figuram inaequalem, irregularem habent, indeque a peritis ſolo fere tactu cognoſcendae.

Sedem ſcrofulis omnes glandulae praebent. In p. 69.
meſenterio quidem frequentes ſunt, non tamen generatim ſtatuendum eſt, vbi glandulae in collo induratae apparent, ibi ſemper quoque meſenterium iisdem affectum eſſe: examine enim etiam curatiore inſtituto in aegris, qui collum ſcrofuloſum habent, non raro nulla labes in imo abdomine detegitur. Si vero morbus ad magnum gradum prouectus eſt, meſenterium ſemper eo affectum reperitur. In pueris quoque meſenterium frequentius a ſcrofulis affici ſolet, quam in adultioribus. Reliqua omnia abdominis viſcera glanduloſa ſcrofulis patent. Cerebrum adeo occupare ſcrofuloſam materiam auctores pronunciarunt, in eoque induratione producta epilepſiam inducere.

Sedem morbi, vt iam diximus, propriam lympha- p. 77.
ticum ſyſtema conſtituit primumque ſemper in glandulas conglobatas decubitum facere ſolet venenum

ſcrofuloſum: ſi vero inualuit malum, aliae quoque glandulae aliaque loca a morbo occupantur. Articulis inprimis et articulorum capſulis morbus infeſtus eſt.

p. 89. Vt ſcrofulae generentur, vitium corpori inhaereat neceſſe eſt, quod lympham inſpiſſet, glandulas obſtruat. Id, cachexiae ſcrofuloſae nomine inſignitum, ex concurſu plurimorum ſymptomatum cognoſcitur. Sunt autem haec ſymptomata vel effectus vitii ſcrofuloſi, corpori iam inhaerentis, vel conſiſtunt in qualitatibus quibusdam corporis, quae indicant, id ad ſcrofulas concipiendas pronum eſſe. Ad priores pertinet collum breue, frons curta et anguſta, tempora preſſa, amplae largaeque maxillae, caput grande, color faciei amoene roſeus, facies inflata paululum et quaſi oedematoſa, labium, praeſertim ſuperius, tumidum, tumore ad inferiorem ſepti et alarum narium partem extenſo, mucus e naribus copioſe profluens eas erodens, oculi magni, ſplendentes, pulchri, ſi ophthalmia nondum affecti ſunt, lacrymoſi contra et ſuo nitore orbati, circulo liuido circumdati, ſi ſcrofulae meſenterium occupant; pupilla dilatata, quae probat vitium ſedem ſuam in abdomine potiſſimum habere; abdomen tumidum, tenſum atque durum, duritie inaequali viſcerum ſcrofuloſa ſaepe per tactum cognoſcenda; extremitatum macies, extenuatio; pectoris ariditas; vegeta mens, viuidum ingenium, iudicium firmum; ciborum, praeſertim farinaceorum, craſſorum, ſolidiorum deſiderium, digeſtio debilitata, ſaliuae copioſior ad os affluxus.

p. 115. Sequuntur, ob acrimoniam lymphae inhaerentem, defluxiones, eroſiones, exulcerationes, ophthalmiae, aurium fluxus, morbi cutanei varii, gingiuae in montium incolis contrahuntur et indureſcunt; dentes in ſcrofulis meſentericis, vel rhachitidi adiunctis

vitian-

vitiantur; conſtitutio debilis et laxa, reſpiratio diffi-
cilis fit, pulſus paruus et mollis deprehenditur, cu-
piditasque ad venerem, ad contrectandas naturales
partes naſcitur praematura.

Formae autem, ſub quibus ſcrofulae incedunt, p. 120.
duae ſunt. Prima, ſcrofulam proprie dictam con-
ſtituens, diſtinguitur plena facie, colorata, oculis ma-
gnis, viuidis, pupilla ampliata, laxo corporis habitu,
corpore pleno, cute glabra, intellectu et iudicio va-
lentioribus, abdomine vix valde turgente, labii ſupe-
rioris tumore, glandulis externis tumidis, ad inflam-
mationem, ſupurationem pronis. Haec forma No-
ſtro ea eſt, qua ſcrofuloſum venenum ſummam ſuam
maturitatem acquiſiuit, qua in pueros per haeredi-
tatem propagari valet. Altera forma, quam ſcrofu-
lam meſentericam Cl. Auctor dicit, haec eſt: habi-
tus cachecticus eſt, tumidulus, oculi languidi, triſtis
animus, ſeria amans. Colli glandulae parum tument,
et ſi tument, frigidus, vix ad inflammationes pronus
tumor eſt. Venter contra plurimum tumet, pecto-
re et articulis emaciatis. In atrophiam et tabem
meſentericam tranſitus facilis eſt. Vtraque forma
ab eodem veneno pendet, corpora locaque diuerſa
occupante. In meſenterica tamen materies ad in-
ternas glandulas magis defixa haeret, et cachexiae
ſcrofuloſae ſigna minus clara ſunt.

Permultos pueros, inprimis quos aut capitis ti- p. 133.
nea vexat, aut qui ad eam proni ſunt, non raro quo-
que qui caput mundum habent, a leuioribus diaetae
vitiis, occupat tumor glandularum colli, ſubmaxilla-
rium (parotidis quoque) facile iterum diſparens et
non raro tinea copioſiore capitis ſolui ſolitus. Hos
tumores Cl. Auctor ad ſcrofularum ſpuriarum genus
refert et ab eadem materia, quae ſcrofulas producit,
ſed minus perfecta, deriuat, quod quidem ſubinde non
vero ſemper locum habere putamus: ſaepiſſime

 enim

enim hi tumores, a ſolo lymphae difficiliore motu nati, euaneſcunt, abſque vllo cachexiae ſcrofuloſae ſigno, et abſque vlla ſcrofuloſa aegritudine ſequentibus. Eodem plane modo pueros non raro morbus glanduloſus parotidum et glandularum ſubmaxillarium occupat, non ſcrofuloſus, quem praeter BVRSERIVM DE KANILFELD nemo recentiorum deſcripſit. Saxones *den Ziegenpeter* vocant.

p. 173. Febris, quae ſcrofulas comitatur, catarrhalis ſubinde eſt, a glandularum vero inflammatione inflammatoria, a ſuppuratione ſuppuratoria. Si malum multum progreſſum eſt et cacochymia ſcrofuloſa totum corpus occupat, febris hectica ſcrofuloſa naſcitur.

p. 148. Gradus, quos morbus percurrere conſueuit, hi ſunt: Si lymphaticae quaedam glandulae ad latera colli, pone aures, caet. pueris intumeſcunt, mobiles, molles, non tumentes, cum diſpoſitionis ſcrofuloſae ſignis, primus morbi gradus eſt. Si tumidae colli glandulae numeroſiores, concatenatae fiunt et mole ac duritie augentur, alter gradus eſt. In hoc abdomen laborare incipit et habitus ſcrofuloſus manifeſtus eſt. Tertius gradus eſt, ſi irritamentum ſcrofuloſum in actum citatur, dolentibus tumoribus, inflammatis atque exulceratis. Inflammatorio quodam ſtatu vniuerſum lymphaticum ſyſtema laborare videtur: febricula corpus detinet. Quartus eſt, ſi oſſa exulcerantur, ſi cancri ſcrofuloſi naſcuntur caet.

Diſſipantur ſcrofulae, ſolidis corporis partibus maiorem vim pubertatis tempore acquirentibus: ſi vero malum diu partibus inhaeſit, ſenſim acrius factum ſolida irritat, inflammat, exulcerat. Si inflammari incipiunt ſcrofulae, aegri leues puncturas in interioribus tumorum partibus ſentiunt: tumores grandiores mox facti ſuperficiei fortius adhaereſcunt,

rubent

rubent inflammanturque cum dolore exiguo. Pus mox in ichorem conuertitur: hinc vlcerum difficilis ſanatio, tumoris imperfecta liquatio. Foeda vlcera, ſi conſolidantur, foedas cicatrices relinquunt. Partes inflammatae non raro gangraeneſcunt.

Quoad vitae periodum, quam occupant, ſcrofulae medias tenent inter infantum ac puerorum morbos. Connatarum ſcrofularum exempla, ſi vnquam extiterunt, rariſſima ſunt. Scrofulae poſt annum vitae XL ortae quoque valde rarae ſunt. Feminarum corpora crebrius, quam virorum occupant, quoniam laxiora, delicatiora, tumoribus pleniora ſunt. In feminarum corpore poſt menſtruam purgationem ſuperatam ſcrofularum venenum demum eſſe euolutum ſubinde obſeruatum eſt. Caeterum idem morbus porcis, equis, ſimiis, leonibus frequens eſt. (frequentiſſimus eſt canum generi, inprimis canibus minoribus, delicatulis. Nec multi ex canium venaticorum genere ab hoc morbo immunes reperiuntur.) p. 163.

Sectione III. *de ſcrofularum indole et cauſis agitur.* Cauſam propiorem ſcrofularum alii hanc, alii illam accuſarunt. Lymphae vitium in ſcrofulis manifeſte adeſt, idque in tenacitate illius nimia et acrimonia conſiſtit. Docet acrimoniam hanc adeſſe tumorum in initio frigidorum ſenſim naſcens inflammatio, vlceratio maligna, acres deſtillationes, morbi cutanei, oſſium. Stagnatio lymphae diuturna in carnibus glandularum huic acrimoniae fauere inprimis videtur. Porro in ſcrofulis adeſt colluuies lymphatica, ſolidarum partium debilitas laxitasque, partium ſolidarum vniuerſi corporis, praeprimis ſyſtematis lymphatici, atonia. p. 173.

Rationes, quibus ducti medici vitium ſcrofuloſum pro ſyphilidis ſobole habuere, nunc copioſe exponuntur. Exiſtere multam inter vitium hoc et ſyphilidem analogiam non negatur: neque negari p. 184.

 poteſt

poteſt ex Noſtri mente, pueros venereis parentibus progenitos ſcrofuloſis affectibus frequenter infeſtari. Medendi etiam methodus vtrique morbo fere eadem coniecturae de originibus non diſſimilibus non repugnat. Sed ſcrofulae morbis venereis longe antiquiores ſunt et HIPPOCRATI iam notae, quibusdam ex Latino-barbaris notiſſimae fuerunt, et vbi etiam antiquitatem ſcrofularum inde quis ſuſpectam reddere velit, quod cum rhachitide plurimam ſimilitudinem habeant, haec vero ipſa adeo venerea lue recentior ſit, inde dubia ſcrofularum antiquitas ſane reddi non poteſt. Forte conſtitutio recens exorta ſcrofuloſum morbum, adiuncta ei, ita mutauit, vt aliam formam nactus etiam alia ſymptomata eoque modo rhachitidem, nouum morbum, exhibuerit. Probat etiam morbum ſcrofuloſum a venereo diuerſum eſſe, quod hic ditiores, voluptatibus omnibus deditos, occupet, ille vero pauperes, ſordidos, malo victu vtentes.

Alii acidum lympham coagulans accuſarunt. Et
p. 203 ſane cauſae praegreſſae permultae, quae ſcrofularum originibus admodum fauent, multaque in ipſius morbi decurſu praeſentia phaenomena tale acidum ſubeſſe ſuadent, inprimis rhachiticus morbus, ſcrofuloſo perſimilis, in quo acidi veſtigia manifeſta ſunt. Glutinoſum quoque, quod in lympha ſcrofuloſorum, praepollet, acido habitaculum dare commodum poteſt. Verum ſi etiam acidi praeſentia in ſcrofuloſis morbis negari nequit, hoc tamen acidum ſcrofulas non proxime inducit, requiritur enim ad eas ſyſtematis lymphatici particularis quaedam diatheſis, vix non ſemper ex haereditate mala, cui fere conſtanter colluuies acido-viſcida in pueris iungi ſolet.

Miaſma morboſum quum denotet materiam morbidam, quae in aliis ſubiectis ſui ſimilem morbum producere valeat, neque generari poſſit, niſi ex ſui generis morbo, hoc ſenſu difficile eſt ſtatuere pecu-

liare

liare ſcrofuloſum miaſma: ſi vero materias morbidas, quae ſpecificae indolis ſunt et in aliis ſubiectis morbum ſui ſimilem procreare valent, ſaepe tamen abſque contagio in corpore ipſo generari poſſunt, miaſmata vocamus, hoc ſane ſenſu ſcrofulas ſuum miaſma habere certum eſt. Contagioſas eſſe ſcrofulas negarunt alii, alii affirmarunt: eſſe vero certis ſub conditionibus contagioſas certum eſt. Inſitione quidem materie ex vlcere ſcrofuloſo in ſanum corpus propagata ſcrofulae productae non ſunt, ipſeque Cl. Auctor hanc inſitionem abſque vllo effectu tentauit; verum ſi ſummam ſuam vim nacta eſt materia et ad ſummum gradum ſuum quaſi exaltata, vtique morbum ſui generis in aliis producere valet. Quod vero quum alii quoque morbi faciant, firmior concluſio eſt, requiri ad ſcrofulas peculiarem ſyſtematis lymphatici diſpoſitionem, quae peculiarem humorum diſcraſiam, cacochymiam, acrimoniam inducat.

Multiplicis indolis ſcrofulas eſſe quidam ſtatuerunt: hinc curioſe inueſtigat Noſter, num vere ſenſerint. Recte monet, hos auctores humorum ſtatum tantum reſpexiſſe morboque cauſas diuerſas propiores dediſſe, cum diuerſo modo alteratos humores in morbo eſſe conſpicerent: ſpecificum vero characterem ſcrofuloſi morbi a ſolidorum conſtitutione repetendum ſcrofulasque vnius indolis tantum ſtatuendas eſſe, diſtinguendas a ſpuriis, quae in fugitiuo glandularum tumore conſiſtant, et a complicatis, in quibus, ob aliorum morborum concurſum, ipſe morbus varia forma incedat. p. 221.

Scrofularum nunc variae diuiſiones enarrantur. Optime Noſter ſcrofulas in veras et ſpurias, ſeu ſymptomaticas diuidit. Spuriae duplicis generis ſunt: aut enim ſcrofuloſum vitium cum alia quacunque morboſa cauſa complicatum eſt, aut aliae cauſae, abſque vllo vitii ſcrofuloſi veſtigio, tumores glandu- p. 235.

 larum

larum ſcrofuloſis ſimiles inducunt. Priores ſub ſcrofularum complicatarum nomine comprehenduntur commode: poſteriores nomen ſcrofularum non merentur.

Phaenomena quidem oſtendunt, plurimam ſimilitudinem inter rhachitidem et ſcrofulas intercedere, attamen in eo rhachitis a ſcrofulis conſtanter differt, quod illa oſſa emolliat atque iuniorem aetatem, a ſexto menſe vſque ad alterum aetatis annum, affligat. Hinc cauſa proxima vtriuſque morbi etiam aliquo modo diſcrepet neceſſe eſt. Achores, cruſta lactea repreſſa, ſcrofulas non raro excitat: iidem morbi, ſi ſcrofuloſis ſuperueniunt, ſcrofulas non raro ſoluunt. Multa alia phaenomena docent his morbis omnibus cauſam eſſe proximam fere eandem, quae tantum per particulares circumſtantias determinetur, vt has morborum non ſpecies natura diuerſas, ſed varietates conſtituat.

p. 246. Scrofuloſis corporibus variolae non vehementer inimicae ſunt, plurimi potius ſcrofuloſi variolas, maligna etiam exiſtente epidemia, optime ſuperant. Frigidum forſan laxumque corpus ſcrofuloſum vix ad graues a miaſmate varioloſo febres concipiendas idoneum eſt, neque virus varioloſum valde multiplicare valet. Caeterum obſeruationem notatu digniſſimam memorat Cl. Auctor hac occaſione, vbi de veneni varioloſi cum ſcrofulis coniunctione tractat, nempe conſtare exemplis omnibus, phthiſi ſpontanea non occupari hos, quorum faciem variolae, foueis in iis relictis profundioribus, foedauerant, ſed hos tantum, quibus benigniores variolae cutem illibatam reliquerant. Ex hac obſeruatione autumat effici, per variolas maligniores aliquid in pulmonibus, quod futuram ad phthiſin diſpoſitionem praefocet, fieri, forſan ſuperficialem ſuppurationem, quae materiam phthiſeos generationi olim idoneam exſoluat atque exter-

exterminet. Hisque praemissis per exempla probat, artificiales variolas cutem quidem vtplurimum non laedere, verum non raro vitium internum in pulmonibus prouocare, quod inualescens sensim pulmones iis corrumpat, quorum faciem variolae non dehonestauerant. Inprimis si scrofulosis arte variolae inseruntur, metus non vanus est, ne scrofulosa dispositio magis euoluatur, pulmonibus olim infensa. Hinc forsan ratio elucet, cur in populosis vrbibus, in quibus inoculatio ex longo tempore in vsu fuit, mortalitas ne hilum quidem fuerit imminuta.

Scrofulosus morbus saepissime post variolas obseruatur et quidem non morbo mox superato, sed tempore aliquo interposito, et nunquam fere, nisi in pueris, qui scrofulosa cachexia iam antea laborauerant, ad quam euoluendam et in actum maiorem concitandam febris variolosa contulerat.

Scrofulosis his expositis, et alii glandularum tumores enarrantur, qui febre morbillosa, scarlatina, acutis febribus aliis atque intermittentibus, nec non catarrhalibus morbis superuenire solent, deinde glandularum tumores a causa sanguinea, metastasi lactis, abundantia lymphae. A mensibus suppressis aeque ac cessantibus glandularum tumores obseruati sunt: generatim scrofulosa cachexia decedit, si menses fluere incipiunt, augetur vero, si fluor mensium aut emanet, aut intercipitur. Grauidis non raro glandulae intumescunt, nec non iis, qui haemorrhoides suppressas habent. Lac, quod exitum molitur, mammas glandulasque alias non raro turgefacit. Si semen secerni incipit, non raro quoque glandularum tumores ingruunt.

Venerei glandularum tumores pendent aut a syphilide cum scrofuloso morbo complicata, aut a scrofulis cum venerea labe complicatis, aut ab irritatione venerei veneni tumores in glandulis inducente. p. 269.

Arthri-

Arthritica materies non raro glandularum tumores facit. Iidem post rheumatismos, in plica Polonica, albo fluore, morbis cutaneis, lepra, elephantiasi deprehendi solent. In phthisi laborantibus interdum scrofulosa materies, quae pulmones occupauerat, exteriora cum salute aegri petit. Suppressa dysenteria, suppressi pedum sudores, suppressae excretiones quaecunque aliae glandularum tumorem pariunt. Hic vero auctorem a scopo suo aberrasse et non tantum scrofulosos, sed alios quoque glandularum tumores, scrofularum spuriarum nomine ab eo insignitos, enarrasse, facile apparet.

p. 279. Aetas puerilis, temperamentum humidum, phlegmaticum, corporis constitutio infirma, debilis, dispositionem ad scrofulas faciunt. Quo debliliores pueri sunt, eo magis scrofulis obnoxii sunt, siue connata fuerit debilitas, siue ex praegresso morbo, diaeta caet. nata. Haereditaria quoque dispositio ad scrofulas producendas multum valet, darique hanc ad scrofulas dispositionem, innumera exempla docent. Sed etsi copiosissimae scrofulae per haereditatem nascuntur, tamen et, praeter eam, a suis caussis nasci solent, indeque pauperibus et sordido vitae genere vtentibus frequentissimae sunt. Scrofulae tamen, quas supra descripsimus, proprie dictae, fere semper haereditariae sunt, scrofulae e contra mesentericae in pauperibus frequenter occurrunt a suis causis natae.

p. 294. Ad disponentes porro scrofularum causas pertinet aetas parentum iuuenilis, labes parentum venerea, parentes valetudinarii, exhausti, imbecilles, lac in aegro corpore praeparatum caet. Ingesta in procatarcticis causis attentionem merentur plurimam: in iis enim princeps scrofularum causa sita est. Farinacea non fermentata, eadem si per fermentationem acorem quendam nacta sunt, alimenta glutinosa, solani

lani tuberoſi radices crebro ingeſtae, butyracea, leguminoſa, verbo omnia, quae chylum viſcidum, ſubacidae naturae, difficulter mobilem, acrem generare poſſunt, ſcrofulis etiam generandis idonea ſunt. Purgantium, abſorbentium, adſtringentium medicamentorum abuſus, venena, praeſertim ſaturnina et ſtiptica alia eundem morbum ingenerant. Aër impurus, paludoſus, moleculis putridis, relaxantibus remixtus, frigidus humidusque ſimul, aër tuguriorum et omnia generatim, quae ad immunditiem referri poſſunt, inter innumeras fere alias cauſas, quae copioſe et cum plurima doctrina exponuntur, in ſcrofulis producendis validiſſime agunt.

Sectio IV. *prognoſin ſcrofularum* exhibet. Primum probatur, *morbum ſcrofuloſum non leuem, ſed grauem et periculoſum ſaepe eſſe.* Periculi maxima pars ab aegritudinum ſecundariarum agmine pendet, quod a ſcrofulis inducitur. Eaeque oriuntur vel vitio ſcrofuloſo has illasue partes corporis, inprimis nobiliora viſcera occupante, vel a tumoribus ſolo mechanico effectu, preſſione, ſitu, mole, copia humorum motum et partium functionem perturbantibus. Hinc nullum chronicorum morborum genus exiſtit, quod non aliquando a ſcrofulis inductum fuiſſe obſeruatum fuerit. p. 337.

Prognoſis a magnitudine, vehementia, ſede, diverſo ſtatu, duratione tumorum repetenda eſt. Diu et per totam vitam geſtari poſſunt, ſi blandam naturam habent. Maiores et quae multas corporis partes, inprimis nobiliores obſident, aegrius curantur: ſi cyſtici tumores ſimul adſunt, iam adoleuiſſe malum cogitandum eſt. Si meſenterium ſimul afficitur, ſemper malum: peſſimum vero, ſi in ſcrofula proprie dicta meſenterium afficitur, quoniam meſenterium facillime ſuppuratur.

Partis

p. 359. Partis ſecundae ſectio prima *generalia circa ſcrofularum medelam, nec non de cura ſcrofularum praeparatoria* praecepta continet. Difficilem ſcrofularum curationem eſſe, plurima medicamenta ad eas incaſſum eſſe tentata, et raro euentum curationis expectationi reſpondere, omnes adſerunt. Cauſas huius difficultatis nunc enarrat Noſter. Et primum quidem notat ſcrofulas, quae difficillimae ſunt curatu, ex vitio corporis per haereditatem tranſlato proficiſci: deinde morbum ſcrofuloſum ſua habere initia, progreſſum, coctionem, criſes, finem monet, neque licere morbum in ipſo ſuo decurſu intercipere, ſed expectare, donec ipſe ſat coctus ſit. Id quoque diuturnitatem auget, quod ſpe ſanationis medentes ſaepe decipiat, glandulaeque, quae reſolutae videbantur, mox iterum intumeſcant. Specifica praeterea ad hunc morbum medicina deeſt, neque facile dabitur, quum non acrimoniam tantum corrigere, verum etiam ſolidorum ſtatum et lymphaticum ſyſtema mutare debeat. — Ipſa vis vitalis medicamentorum vſum in hoc morbo non adiuuat, quoniam debilitata eſt: ſecundarii ſcrofularum effectus primariis ſaepe pernicioſiores ſunt et curatu difficiliores, et hae difficiles curationes in pueris peragendae ſunt, qui medicamenta vix lubenter ſumunt et protractum eorum vſum vix tolerant.

p. 373. Medicinis variis expoſitis ſuperſtitioſis, quae ad ſcrofuloſas affectiones commendatae ſunt, inprimis autem famoſa ſtrumarum curatione per tactum, olim ab Angliae et Galliae regibus peragi ſolita, *indicationes in cura ſcrofuloſorum* obſeruandae traduntur. Hae ſequentes ſunt: 1) cauſae materiales, quae lympham ſpiſſarunt, morbique euolutionem promouerunt, tollendae ſunt; 2) ſpiſſa, coagulata, infarcta ſoluenda ſunt; 3) acrimonia humoribus, praeſertim lymphae inhaerens, corrigenda eſt;

4) ro-

4) roborantibus corpori atque ſyſtemati lymphatico proſpiciendum eſt.

Prima indicatio maxime per euacuantia medicamenta perficitur, repetenda quoque, ſi opus eſt, per anthelminthica, ſi vermes adſunt, per antacida, ſi acidum peccat, per venaeſectionem, ſi, quod raro obtinet, plethora adeſt, aut ſi diſpoſitio inflammatoria vrget. Reliquis indicationibus praeclare ſatisfaciunt reſoluentia roborantibus nupta, hac tamen cum cautione, vt, ſi fortius obſtructiones vrgent, deobſtruentia inprimis adhibeantur. Si colli tumores ſoli atque ſolitarii reſtitant, ſpongia vſta iuuat. Acidum ſemper alcalina poſtulat. Stadiorum diligens in curatione obſeruatio neceſſaria eſt: reprimere vero tumores ad curationem nunquam conuenit.

III.

Beytraege zur ausübenden Arzneywiſſenſchaft, von D. LEBERECHT FRIEDRICH BENIAMIN LENTIN, *Koenigl. und Churfürſtl. Hofmedicus und Stadtphyſikus zu Lüneburg. Leipzig.* 1789. 8. 416 *pagg.*

i. e.

Symbolae ad medicinam practicam.

Alteram hoc titulo exhibet Clmus et inter practicos in Germania medicos aeſtimatiſſimus Auctor editionem libri, qui anno MDCCLXXXIII. in eruditorum bibliopolio titulo: *Beobachtungen der epidemiſchen und* einiger *ſporadiſchen Krankheiten am Oberharze* *) prodierat, et longe quidem auctiorem, multas enim morborum hiſtorias multaque obſeruata alia addidit medicis ſcitu vtilia partim, partim iucunda.

Capi-

*) vid. Comment. noſtr. Tom. XXVI. Part. III. p. 417.

p. 163. Capiti de hydrope, quod prior editio iam continebat, *obſeruationes circa accuratiorem hydropis diiudicationem* additae ſunt. Primum per exempla probatur, hydropem oriri ſui generis, ſi vrinae ſecretio intercepta eſt. Cuticula, hoc hydrope anaſarca vrinoſo perſiſtente, in veſiculas eleuatur, ſolaque diuretica methodo adhibita morbus curatur. — Dolores aegri in muſculis et tendinibus ſi ſentiunt, bonum eſt. Dolor enim a vi vitali pendet, quam fibrae ſenſim recuperant. In aegri cadauere poſt hydropem aſciten mortui, euacuatis breui ante mortem aquis omnibus, abdomen iam ante mortem enormiter iterum tumidum et poſt mortem inciſum aquas nullas emiſit. Omentum aquis ſummopere dilatatum, inteſtina inter ſe et cum meſenterio in informem maſſam coalita, glandulas induratas, ſanguinem diſſolutum, lymphaticos humores coagulatos, cadauer exhibuit.

p. 186. Grauidarum hydrops, poſt puerperium demum ſanabilis, hoc peculiare habet, vt poſt puerperium lac aquis effuſis miſceatur. Tumor hinc crurum albidus eſt. Cauſam habet perſpirationem ſuppreſſam, qua aucta hydrops ipſe certe cauetur.

p. 193. *Morborum annis* MDCCLXXXIV, V, VI *et* VII. *Lüneburgi obſeruatorum hiſtoria.* Toto anno MDCCLXXXIV morbi putridi graſſabantur, variolaeque intercurrebant epidemicae, ob putredinem ipſis adiunctam ſumme mortiferae. Hieme anni ſequentis conſtitutio in bilioſam et inflammatoriam mutata eſt.

Scarlatina febris, quae hyeme anni MDCCLXXXVI graſſabatur, primis epidemiae temporibus iam initio morbi anginam adiunctam habebat, procedente hac fauces minus adfectae erant. Febris morbo adiuncta ad gaſtricas pertinebat leuabaturque emetica et purgantibus medicinis datis. Tumorem cutis leuco-

leucophlegmaticum balnea tepida, febre ſuperata adhibita, optime praecauerunt.

Cardialgia frequens Luneburgenſium morbus, vtplurimum ab acido in ventriculo haerente, a nimia illius ſenſibilitate, a neruoſis papillis denudatis oriunda, et a metaſtaſi materiarum morbidarum praeſertim rheumaticae et arthriticae, pendet. Curatio huius morbi non procedit, niſi diaeta ſtudioſe obſeruata, inprimis ſi acidum in ventriculo haeret, vbi cibi ex mucilaginoſorum genere, tenerae carnes oleraque tenera optime conueniunt. Puluis ex ſulphuris lacte et magneſia calcinata, interpoſita medicina ex quaſſiae tinctura cum vino Maluatico parata, tincturae tartari mixta, optime conuenit. Si ventriculi interior ſuperficies muco eam obducenti caret, mucilaginoſa cum regimine perſpirationem promouente conueniunt. Butyrum cacao, recens expreſſum, ad drachmae pondus bis vel ter per diem datum, interpoſita, ad acidum corrigendum, ſalis tartari ſolutione, optime conuenit. Si vero fibrae ventriculi naturali ſuo muco deſtitutae ſenſim occalleſcunt, in cicutae vſu vnicum praeſidium eſt. p. 214.

Rheumatica materia cauſam cardialgiae frequentiſſimam conſtituens depellitur, irritamento in locis a rheumatiſmo antea vexatis excitato dataque medicina ex aconiti extracto, ſulphuris lacte et magneſia calcinata: ſi vero malum magis inueteratum eſt, ex mercurio dulci cum camphora. Arthritica materies, quae ad ventriculum decubuit, variis medicinis, ex diſcutientium, reſoluentium et antiſpaſmodicarum claſſe depellenda eſt. Sudores pedum habituales ſuppreſſi capitis et pectoris non raro acutos morbos crebro, et cardialgiam ſubinde inducentes, reuocantur adplicatis praeter pedum balnea, panno cerato viridi atque pedibus in veſicas vrinarias bouillas immiſſis, adhibito ſimul regimine diaphoretico. Scabiei p. 226.

et herpetum acrimonia cardialgiam etiam non raro parit.

p. 236. Paedarthrocacen Noſter ſaepe vidit, in digitis praeſertim. Abſceſſus, tumore diuturno praegreſſo ſenſim natus, ſaniem ſubrubram, intermixtis oſſium particulis, demittit, non curandus, niſi regimen exactum obſeruetur. Scabies, quae puero hoc morbo vexato ſuperuenerat, cariem feliciter depulit. Scabiei inſitionem hinc hoc morbo affectis Noſter ſuadet, tandemque monet ſalis communis acidum ad ſcabiem inueteratam et herpetem magis valere, quam vitrioli ſpiritum.

p. 240. De aphthis puerorum commentationem ſuam, quam praemio proxime acceſſiſſe iudicauerat medicorum ſocietas Pariſina, Clmus Auctor in hoc libro publici iuris fecit. Naſcuntur aphthae in pueris ab aëre impuro et exhalationibus variis contaminato, euacuantium vſu neglecto, balneis praeſertim atque oris expurgatione neglectis, lacteque coagulato in ore haerente idque acrimonia ſua afficiente. Contagioſae ſunt, propaganturque, ſi pueri vbera ſugunt, ex quibus aphthis affecti antea alimentum ſuum acceperant. Cauſa vero, quae efficit, vt aphthae naſcantur, perſpiratio intercepta eſt, quae in oris cauum hiantia vaſa exhalantia petit, haec erodit, cuticulam in veſiculas eleuat papulasque format, quae peculiare aphtharum nomen acceperunt. Meconium non expurgatum aliam aphtharum cauſam conſtituit.

p. 249. Prophylaxin efficaciſſimam contra hunc morbum haec methodus praeſtat: cutis recens natorum diligenter a ſordibus purganda eſt: quo facto medicamentum ſordes per ſuperiora et inferiora expurgans dandum eſt, quod ex ſyrupi de manna tribus partibus et ſyrupi de iacea parte componitur. Os diligenter aqua cum vino, aut aceto remixta abſtergendum et ſumma mundities obſeruanda eſt. Benignarum

gnarum aphtharum curatio his abſoluitur: ſani ab aegris ſegregandi ſunt. Vbi vero prima aphtharum veſtigia apparent, corporis ſuperficies aluusque diligenter expurgandae ſunt. Ori interno ope penicilli applicandum eſt medicamentum, quod ex ſucci ſemperuiui maioris drachmis duabus, aquae plantaginis vnciis duabus et boracis Venetae ſcrupulo componitur. Idque, ſpecifici inſtar, non ſinit, vt morbus ingraueſcat, ſed abſoluto ſuo per nouem dies decurſu, ſponte et abſque periculo cum alui profluuio deſinat, cuius vis et acrimonia inuoluentibus cum abſtergentibus et roborantibus medicamentis remixtis temperanda eſt. Ad renes ſimul humores crebrius ducendi ſunt, medicina externe adhibita, quae ex oleo terebinthinae et vitello ouorum paratur. Nutricum lac aqua calcis viuae quotidie ad vncias quatuor hauſta optime corrigitur.

Aphthae, quae per febrem remittentem praegreſſam fiunt febremque ſic dictam aphthoſam efficiunt, febrem nec imperfecte iudicant, nec periculum minuunt, adeoque ſignum ominoſi ſtatus humorum exhibent. Poſt euacuationes inſtitutas inteſtinalis tubi, boracis et antiſcorbuticorum leniorum vſus plurimum praeſtat. Si nigrae papulae ſunt putridaeque, aeger moritur.

De ſpina dorſalis incuruatione et gibberoſitate. p. 259. Vterque morbus ſanabilis eſt, ſi in ipſis ſuis initiis cognoſcitur. Cauſae vtriusque morbi ſunt, quae carnes oſſaque mollia, tenera reddunt: deinde quae efficiunt, vt pueri ſemper in eadem corporis poſitura permaneant. Spinae dorſalis incuruationem optime curant ſitus corporis crebro mutatus. Multum etiam iuuat corpus ſaepe ſuſpenſum habere eoque modo efficere ſenſim, vt recta ſpina euadat.

Gibberoſitatem futuram eminentia leuior, doloris expers atque inflammationis in dorſali ſpina indicit.

dicit. Cadauer gibberosi Clmus Auctor insecuit. Lumbares vertebrae longe crassiores, quam in naturali statu, periosteum ab osse ipso fere separatum, aqua maceratum, reliquae lumborum vertebrae, cum spinali medulla corruptae erant. Vltima dorsalis vertebra sana erat, non tamen primae vertebrae lumbari incumbens, sed cum his vertebris angulum valde acutum efficiens. Paralysis inferiorum articulorum, qua gibbi crebro tentantur, cardialgia, intestinorum dolores a pressione spinalis medullae repetendi sunt. Mitigantur haec symptomata, aquarum colluuie ex his partibus per fonticulos, magis vero per profundam inustionem, quam eum in finem suasit POUTEAU, Vir quondam Clmus, expurgata, ipsaeque vertebrae, loco suo motae, exhaustis aquis non raro in debitum situm rediguntur. Eadem inustione satis profunda atque repetita fungum articulorum Noster sanauit.

p. 275. *De cancro faciei et narium.* Methodus BERNARDI (puluis vlceri imponitur paratus ex combustis calceorum soleis et arsenico, deinde ad separationem marginum callosorum et ad vlcus expurgandum vnguentum adhibetur, cui arsenicum immixtum est, cancrum in facie bis sanauit.

p. 277. Virgo tumorem praegrandem in vniuerso sinistro pectore habebat, post indurationem, quam in vltimae verae costae regione primum perceperat, sensim natum. Causam ignorabat, clauiculam tantum illi, prius quam indurationem percepisset, post vim externam quandam illatam, leuiter doluisse aiebat. Curatio steatomatis nulla possibilis erat aegraque tabe confecta interiit. Inciso cadauere tumor massam, sanguine florido remixtam, cerebrum mollitie referentem exhibuit. Sanguinis fontes sub clauicula esse mox perspectum est, qua caute a scapula sternoque separata causa tumoris ipsius apparuit, vena scilicet

ſubclauia ipſo loco, quo chyliferus ductus ipſi inſeritur, ſciſſa, chylum cum ſanguine in cellulosam pectoris telam demiſerat.

Angina polypoſa ex reſpiratione, inprimis ex tuſſis ſingulari ſonitu non difficulter a medico cognoſcenda, primo tantum morbi die ſanari patiens, ſi vlla plethorae indicia adſunt, hirudinibus loco ipſi applicandis, deinde medicamentis ſanguinis et lymphae coagula reſoluentibus curanda eſt. Veſicatorium inter ſcapulas poſitum, vnguentum ad ſcabiem WERLHOFII partibus affectis ipſis inductum, radix ſenegae cum gummi ammoniaco, ſquilla, caet. interne data, ſternutatioque, ad pituitam ſolutam ex aſpera arteria et larynge excutiendam optime conueniunt. p. 301.

De cura puerperarum et morbis quibusdam, quibus puerperae affici conſuerunt. Commodum grauidarum regimen ad partum et puerperium feliciter ſuperandum inprimis neceſſarium eſt. Aluus ante partum et poſt eum laxa, ſaltim ſublaxa eſſe debet: febris enim puerperarum fomitem ſuum fere ſemper in meſenterio atque inteſtinali tubo, nunquam vero in ipſo vtero habet, hinc praecauetur data, ſi debitae indicationes adſunt, leni emetica, aut purgante medicina. Hinc etiam multum ad bonam valetudinem confert aluum puerperis laxam ſeruare. p. 309.

De fonticulorum ad phthiſin pulmonalem ſanandam vſu. Multas hiſtorias Clmus Auctor copioſe enarrat, quibus probari poteſt, admodum conuenire phthiſicis pulmonum ſuppuratione laborantibus purulentam materiam per fonticulos, ſeu, quod praeſtat, ſetacea in ipſo pectoris dolente loco poſita, ad exteriora deducere. p. 328.

De faciei dolore. Nulla hactenus contra dirum hunc morbum certa medicina detecta eſt. Electuarium ex foliorum cicutae puluere cum melle para- p. 334.

 tum

tum et in initio curationis ad mentem FOTHERGILLII magnis dosibus datum, inter alias medicinas efficacissimum se praestitit. Alium aegrum, quem dolor summopere exercuerat, incassum adhibitis medicamentis efficacissimis, cicuta etiam, sulphur antimonii auratum liquidum Clmi HERMBSTAEDT cum tinctura fuliginis datum constanter leuauit. Alii a fonticulis plurimum leuaminis experti sunt.

De materia arthritica ad vesicam vrinariam aberrante historiae tres.

Noui ventilatoris descriptio. Morbi ab aëre corrupto oriundi, in orphanotropheo Clausthaliensi frequentes, mouerunt Nostrum, vt aërem in communi orphanorum conclaui studiosius renouari curaret. Idque effecit, aëre impuro per amplam fistulam, in inferiore parte ampliorem, magisque patulam, excepto atque in caminum deriuato. Optime scopo respondit fistula morbique puerorum longe rariores euasere. — Halitus cloacarum acetum vini, sed copiosius, quam IANINVS voluit, in illos infusum, optime correxit.

Historia virginis rusticae, quae corpus suum absque vlla causa pessime mutilari curauerat. Primum, matre suadente, dolorem in sinistra mamma, cancrumque occultum simulauit. Quumque mammam, dolore excepto, quem internas partes lacerare perhibebat, sensus plane expertem esse diceret, chirurgi, precibus eius moti, eam resciderunt. Alteram deinde mammam, quam eodem modo affectam esse simulaverat, chirurgus, pariter rescidit, eaque mamma sanissima pariter fuit. Vtrumque vulnus facile coaluit. Deinde manus dextrae dolorem et digitorum rigorem simulauit, flagitauitque, vt manus sibi rescinderetur. Verum diutius magistratus has querelas non tulit: ergastulo commissae libertas manus, poenae metu, mox restituta est.

Quibus

Quibus praemiſſis nota iam ex aliis libris famoſa p. 365.
caſtrationis hiſtoria, quam celeberrimus chirurgus Berolinenſis in aegro abſque vlla neceſſitate, aegro tamen illam, mercede cccc imperialium promiſſa, atque peracta operatione data, inſtituerat, fuſius illuſtratur. Mercator, poſt crebras manuſtuprationes ſeminisque ſpontaneas profuſiones in benignam gonorrhoeam incidit, eamque ratus ipſi fore mortiferam, niſi teſticuli reſcinderentur, Berolinum primum, deinde mutata mente, Pariſios petiit, chirurgum quaeſiturus, qui teſticulos ipſi reſcinderet. Sed nolentibus chirurgis Pariſinis Berolinum repetiit, ibique operationem, adminiſtrante eam B. . . ſubiit. Vxorem deinde, quam putabat viros magis amare, quam ſe, expertem virilitatis, male tractauit, ideoque facto diuortio carceri traditus eſt.

Mentis morbi diuturni hiſtoria. Inciſo cadauere p. 406.
anterior pars lobi cerebri ſiniſtri os ſatis magnum durumque continere obſeruabatur.

IV.

SIM. HERZ, M. D. obſeruationes de febribus nervoſis. Berolini. 1789. 8. 164 pag.

Primum Cl. Auctor, qui medicinam Primislauiae, Vcero-Marchiae metropoli, exercet, *obſeruata quaedam ad ſimilitudinem neruoſae febris cum maligna ſpectantia* exhibet. Recte ſtatim monet, typhum HIPPOCRATIS cum febribus neruoſis recentiorum non conuenire, ſed morbum eſſe ad putridarum febrium claſſem referendum: minus recte vero ſtatuit, omnia, quae de malignitate in febribus paſſim edixit HIPPOCRATES, cum ſymptomatibus febrium nervoſarum ex omni parte conuenire. Verum quidem eſt, HIPPOCRATIS malignitatem nec in putrida febrium indole, nec in belioſa colluuie, nec in phlogi-

ſtica diatheſi ſitam eſſe, hanc tamen HIPPOCRATEM febrem dixiſſe tantum malignam, cuius ratio in ſyſtemate neruoſo latet, vix putamus. HIPPOCRATES enim ſymptomata acutarum periculoſa omnia maligna dicit, adeoque malignitatem ceu acceſſorium quoddam conſiderat, quod in omnes febrium ordines ſpeciesque cadere poſſit, febrem malignam talem, qualem recentiores ſtatuerunt, phrenitide et peſtilentia fere ſolis exceptis, vix ſtatuit. Et de his morbis dubitare adhuc licet, quin eis malignitatem
p. 15. originariam adſcripſerit. His praemiſſis Clmus auctor paraphrenitidem veterum cum febre lenta nervoſa recentiorum vnum morbi genus conſtituere adſerit. Symptomata non curat: haec enim diligentius ſi curaſſet, ſi ex veterum monumentis paraphrenitidis hiſtoriam plenam atque perfectam confeciſſet eamque cum lentae neruoſae contuliſſet, facile perſpexiſſet, plurimum vtrumque morborum genus differre, paraphrenitidemque cauſam circa praecordia ſitam vtplurimum agnoſcere, quam adeo phrenitidi non deeſſe BRENDELIVS, vir quondam ſummus, docuit. Neruorum affectionem neque in phrenitide, neque in paraphrenitide negamus; hanc vero affectionem aut a vitiis in praecordiis produci, aut vitia in praecordiis ſita producere, adeoque hos morbos ad neruoſas febres exacte referendos non eſſe ſtatuimus.

p. 25. His omnibus praemiſſis neruoſae febris ſymptomata et quorundam auctorum de eius cauſis ſententiae proponuntur. Ex noſtra ſententia ſtatum nervoſum et debilitatem febrilem ceu ſymptomata, quae omnibus febribus accedere poſſunt, conſiderare debuiſſet, quod etiam STÖLLIVS in immortali aphoriſmorum opere fecerat: ipſe vero malignitatem primariam ſtatuens febriumque malignarum claſſem peculiarem, huius malignitatis cauſam proximam eſſe

eſſe lymphatici humoris depravationem ſtatuit, et quidem duplicem, aut mole ſola peccantem, aut nerueas fibras acrimonia laedentem. Hanc acrimoniam accuratius non determinat, adeoque hac acrimonia ſtabilita non videmus, quid in neruoſarum febrium theoria certius euadat, neque quam generalis haec cauſa ſuppoſita ad curationem harum febrium vtilitatem habeat, perſpicimus. Omnia ſane, quae Clmus vir de neruoſae febris natura propoſuit, omnes adeo febrium neruoſarum earumque curationum hiſtoriae, quas in progreſſu operis copioſiſſime exponit, opinionem noſtram non infirmant, qua ſtatuimus, dari vix febrium peculiarem claſſem, neruoſarum nomine inſigniendam, neruoſasque recentiorum febres ad pituitoſarum claſſem referendas eſſe, quae corpus tenerum, mobilitate fibrae ſentientis atque irritabilis praeternaturali gaudens, occupant.

Eandemque ſane neruoſam Noſtri febrem eſſe, altera operis pars, in qua hiſtoriae febris neruoſae proponuntur, probat. Hiſtoriae morborum egregie conſcriptae ſunt modoque tali, vt facile ſentiat lector, auctorem in curandis morbis magis eſſe verſatum, quam in opinionibus auctorum de iisdem enarrandis, ordinandis atque diiudicandis. Hae omnes hiſtoriae, quod et ipſe annuit, probant, ad hanc febrem inclinare, qui habitum corporis laxum, neruos debiliores, ſenſibiliores habent, qui affectione hypochondriaca aut hyſterica laborant, quos triſtia animi pathemata, vigiliae vexarunt, qui ſtudiis operam nimiam dederunt, aut nimiis euacuationibus exhauſti ſunt. His omnibus febris naſcitur non valida cum ſumma neruoſi ſyſtematis ſenſibilitate, fibrae motricis debilitate pituitaque reſoluta. p. 33.

Optime ſimul notat Cl. Auctor, pituitam, vbi in his febribus ad internas partes, pulmones praeſertim, depoſita fuerit, non ſemper per antiphlogiſtica medica- p. 70.

dicamenta expurgandam eſſe, ſed ſi ſumma debilitas, ſi ob atoniam vaſorum decubitus factus eſt, excitantibus fortioribus cardiacisque opus eſſe.

p. 93. *De febre neruoſa, vel maligna lenta ſudatoria.* Valde memorabilem febris pituitoſae cum neruorum mobilitate ſumma iunctae hiſtoriam enarrat Cl. Auctor, non vero ob ſudorem; is enim nimius non erat, ſed ob ſpaſmorum ſymptomata creberrima, hydrophobiam ſpontaneam (ob aluum forte praemature adſtrictam) et criſin morbi; per ſaliuationem demum ſubſequutam, cuius aliquot exempla in prioribus quoque morborum hiſtoriis occurrunt.

Expoſitis variis aliis febris neruoſae complicationibus cum febre bilioſa, febre vernali, putrida, ver-
p. 145. mibus, variolis, morbillis, hiſtoriae phrenitidis duae enarrantur. Cum febre pituitoſa iunctae erant: ſane cerebri et membranarum, quae cerebrum inueſtiunt, inflammationis nulla veſtigia obſeruata ſunt, ſtatus vero corporis plane pituitoſus erat morbusque corpora aerumnis et animi affectibus triſtibus exhauſta occupauerat. Recte hinc concludit Clmus Auctor, has phrenitides inflammatorias non fuiſſe, plures dari phrenitidis ſpecies, easque, quas ipſe obſeruauerat, a generis neruoſi nimia ſenſibilitate (pituitam reſolutam addere debuiſſet) origines duxiſſe.

Ad curationem febrium, quarum hiſtoriae enarrantur, neruoſarum quod attinet, hoc tantum in illa reprehendi debere nobis viſum eſt, quod Cl. Auctor, neruoſam affectionem ſemper prae oculis habens, primis viis non ſemper, neque ſatis efficacibus medicinis proſpexerit. Pituitae praeter naturam reſolutae ſigna in omnibus neruoſis febribus, quarum hiſtorias enarrat, aderant: non raro ſigna certa docebant praecordia a pituita valide affecta eſſe. Et tamen emeticam medicinam vix ſemper praeſcripſit, praeſcriptamque hac doſi exhibuit, vt alui profluvium

vium potius idque corpus debilitans adeoque nocivum, quam efficacior emeſis ab ea expectari potuiſſet. Neque in his febribus, vti in pluribus aliis morbis vnicum bonum, quod emetica praeſtant, euacuatio ipſa eſt: plus expectandum eſt a neruorum irritamento, quod emetica inferunt, a ſuccuſſu, quem exhauſtis fibris impertiunt, a ſolidorum actione in fluida intenſiore et vegetiore facta et a circuli humorum, ſecretionum et excretionum libertate reſtituta.

Finem operi imponunt *corollaria ex hiſtoriis morborum enarratis deriuata.* p. 158.

Rationalem (?) therapiam horum morborum non exiſtere, naturae molimina obſeruanda, vires aegrotantis rite aeſtimandas, et ex his indicationes curatiuas formandas eſſe (adeoque hoc praeter rationem eſt?) ſtatuitur.

Venaeſectiones, emetica, purgantia damnat Cl. Auctor: quo vero iure emetica in vniuerſum damnet, iam docuimus. Specificam medicinam non proſtare aduerſus febres neruoſas ſtatuit. Putat adeo, nondum eſſe definitum, quibus ſub indiciis cortex Peruuianus in his febribus ſe ſalutarem nociuumue praeſtet. — Opii vſum timet, neque ſopientem medicinam adhibet, niſi alui profuſio immoderata incidat; vigilias enim, corporis iactationem, inquietudinem atque ſoporem praeternaturalem opium inducere, neruos debilitare, atque coctionis criſeosque negotium turbare ait. (Haec alii aliter fieri obſervarunt, iique viri fide digniſſimi. Criſes ſane, ſi ob neruoſam ſenſibilitatem, fibrae mobilitatem et debilitatem ſuccedere nequeunt, nil efficacius, nil certius determinat opio, morbo antea ad ipſam criſin praeparato). Veſicatoria egregios effectus praeſtiterunt. Regimen paulo calidius optimum eſt.

Difficul-

Difficulter febris neruosa cum putridis gastricisque complicata cognoscitur: medela aeque difficilis est. — Sudor immodicus absque reliquis criseos bonae signis semper malus est. Generatim nulli valetudinis redeuntis signo fides habenda est. Haemorrhagia aluique fluxus morbum nunquam solvunt, saliuae vero copiosior profusio vtplurimum salutem futuram promittit.

Tussis, difficilis deglutitio, respiratio difficilis, praecordiorum anxietas, dolor, caet. non inflammationem, non peregrinas ad praecordia haerentes materias, sed neruorum perturbatas affectiones et spasmodicam affectionem denotant. — Surditas sola nervosa affectio est, si his febribus superuenit. Metastases generatim in his febribus periculosae sunt. Parotides nunquam vidit Clmus Auctor in his morbis: si vero ad pulmones morbi materia decumbit, neque statim sputa decedunt, mors fores pulsat. Aphthae in faucibus natae non semper gastricae sunt originis, neque gangraena aut petechiae in his febribus a putredine semper producuntur. Duratio morbi incerta, vtplurimum longa est: neque conclusio firma est, fore, vt reliqua stadia morbi absque periculo decurrant, si primum illius expers fuit: subito enim morbus in peius ruit. — Mors vtplurimum placida est: quidam tamen cum anxietate et respirationis difficultate moriuntur.

V.

Medicinische und chirurgische Bemerkungen von MORITZ GERHARD THILENIVS, *der Arzneyw. Dr.*, *Stadt- und Landphysikus in Lauterbach. Frankf. am Mayn* 1789. 8. 467 *pagg.*

i. e.

Obseruata medica et chirurgica.

Rarae

Rarae ſunt noſtris temporibus obſeruationes medicorum, in quibus inſtituendis omnia concurrebant ad bonas vtilesque ad ipſam medicinam practicam amplificandam obſeruationes neceſſaria, opportunitas ſcilicet ad obſeruationes ipſas copioſe inſtituendas, repetendas, vſuque crebriore confirmanda ea, quae aut recenter inuenta, aut crebriore vſu nondum confirmata ſunt, et mens ad obſeruationes ipſas inſtituendas apta, aſſiduum ſtudium, doctrinaque talis, qua ſciat obſeruator, quouſque medicina in his, quae obſeruantur, proceſſerit, quae certa ſint, quae maiore illuſtratione, certitudine, indigeant. Haec omnia in Clmo Auctore iuncta eſſe raro, et feliciſſimo connubio, facile omnes, vtiliſſimas has obſeruationes legentes, perſpicient.

Loca primum deſcribit Clmus vir, in quibus obſeruationes ſuae factae ſunt, aërem, aquas, vitae genus, alimenta, numerum hominum, deinde morborum numerum, quos ſingulis annis, ab anno MDCCLXXX ad annum MDCCLXXXV curandos habuit, alphabeti ordine recenſet. Quo facto notatu digniora circa hos ipſos morbos copioſius enarrantur. p. 1.

Abortum delicatulis adeo frequentem, Noſter hoc modo praecauet, vt priore abortu ſuperato, mox de altero auertendo cogitet, et quidem tonicis medicamentis. Plethoricis ſexta poſt conceptionem hebdomade ſanguinem detrahi iubet, ſanguinisque miſſionem omni deinde menſe repeti. HALLERI elixirium acidum interne datur, cum opio, ſi ſpaſmi vrgent, iunctum. — Si vterus vſque ad certum tantum gradum extendi patitur abortusque naſcitur, ſi extenſio ad hunc gradum proceſſit, vnguenta emollientia adhibere ſuadet. p. 43.

Amauroſin, SCHMVCKERI methodo obſeruata, ſaepius ſanauit. Vapores ſpiritus ſalis ammoniaci oculo admiſſi inprimis efficaces ſe praeſtiterunt.

Aphthae

p. 54. *Aphthae* dum tubum alimentarem nondum obſident, optime cedunt, medicina ex rhei tinctura et magneſia data. Borax cum roſarum melle, aut dauci ſucco ad abſtergenda vlcera optime conuenit. Si putridae ſunt, in cortice Peruuiano et alumine vnicum praeſidium ſitum eſſe putat Clmus Auctor. Ad putrida et ſanguinolenta aphthoſorum alui profluvia gummi Arabicum cum hordei cremore ſolutum vtile eſt.

p. 56. *Apoplexia* ex ſpaſmo in ambitu viſcerum vitalium ac naturalium ſubito ſuſcitato omnium frequentiſſima eſt. In ſanguineae apoplexiae curatione ſanguis ex loco, ſi fieri poteſt, emitti debet, ex quo naturali quondam modo, profuſione ante inſultum intercepta, profundi ſolebat. — Clyſteres irritantes emollientibus ſemper praeferendi ſunt. Veſicantia orgaſmum non citant, efficaciſſime potius acrimonias verſus exteriora trahunt, ſpaſmosque in vaſorum ſyſtemate ſopiunt. — Inuſtio ceruicis (quam recentiora POTTII, LENTINI, aliorumque experimenta in omni humorum ad neruorum origines congeſtione efficaciſſimam probarunt) crebrius tentanda eſt. — Frigida epithemata capiti apoplecticorum eorumque, qui ſanguinea verſus caput congeſtione laborabant, iam ante SCHMVCKERI et CRELLII obſeruata Noſter ſemper cum ſucceſſu impoſuit: nocent vero, ſi facies collapſa, frigida, pulſus debilis lentusque eſt: in hoc caſu emetica, excitantia et antiſpaſmodica iuuant.

De praecauenda apoplexia multa atque vtiliſſima ſcitu proponuntur. Si ſanguis niger, atrabilarius, ad coagula pronus apoplexiam minatur, *laurocerafi* aqua, ter vel quater per diem ad LX guttas data (num ſimplex, num cohobata et quoties?) optime conuenit.

p. 32. *Arthritis* ſubtiliorem materiem rheumatica habere non videtur, vtque arthritis naſcatur, opus eſt,

vt

vt lympha terreis particulis onusta sit. Ad rheumatismum inducendum inflammabili tantum, ad stagnationes et ad acrimonias suscipiendas prona lympha opus est.

Prima indicatio in omni arthritide est, vt aluus expurgetur. Optime guaiaci resina cum tartari cremore hunc in finem conuenit. Articulis tumidis ceratum imponendum est, quod ex cera, resina pini, terebinthina et aeris viridi componitur. Deinde ad resoluentem curationem procedendum est, sique attenuata est arthritidis materies, ad diaphoreticam: doloribus puluis DOVERI subuenit. — Vesicatoria raro subueniunt: moxa vero, si adhibetur materia adhuc mobili existente, locisque nondum inflammatis, egregie conducit.

Probatissima caeterum ad arthritidem medicamenta sunt sapones antimoniales KAEMPFII, extractum aconiti, guaiaci pulueres supra memorati, adhibitis simul ptisanis ex dulcamara, saponaria, sassaparilla, pini turionibus. Saponem antimonialem cum galbano, ventriculo magis amicum, efficacissimum Cl. Auctor expertus est. Elixirium acidum HALLERI efficax quidem sese praestitit, verum tamen non, quod LENTINVS V. Cl. dixerat, verum arthritidis domitorem. —

Asthma, morbus nunquam sanabilis, si vitia in solidis pulmonibus subsunt, multos in hydropem praecipitat, inprimis si crebro sanguinem mittunt. — Infusum radicis senegae, adhibitis simul aliis medicinis ex soluentium classe, efficacissimum ad asthma pituitosum est. — Pectoris angina, asthmatis conuulsiui species, causam arthriticam fere semper habet, reditque, si sat cito fieri potest, arthritica materie loco suo mota. p. 92.

Atrophia infantum soluentibus, euacuantibusque medicinis praemissis iufuso glandium quernarum potato p. 97.

tato fere ſemper curatur. Danda vero eſt (et per longum quidem tempus) haec infuſio ſoluta iam obſtructionum parte plurima ſordibusque expurgatis: tunc reliquias obſtructionum glandes reſerant tonumque inſtaurant.

p. 99. *Calculos* minutiores, arenulas mucumque in veſica vrinaria optime depulit abſinthii extractum cum ſapone, data ſimul calcis aqua ex oſtracodermatibus in calcem vſtis parata, nec non ſal alcali minerale Grauenhorſtiorum cum hac calcis aqua ſolutum. Vua vrſi dolores et vrinae ardorem auxit.

p. 100. *Scirrhos ſcrofuloſos*, qui malignitatem nondum contraxerunt, diſſipauit mercurius ſublimatus cum cicuta datus. Scirrhum alium a cauſa atrabilaria ſoluens, ſaponacea methodus, laurocerafi aqua in clyſteribus viſceralibus adhibita reſoluit. Belladonna votis non reſpondit, verum ob viſus turbationem vix diu adhiberi poterat. Verum cancrum medicamenta ſanare nequeunt, neque vlla (?) in hoc morbo ab arſenico ſalus expectanda eſt.

Ad *cariem* oſſium aſa foetida valde efficax fuit, inprimis acrimonia ſcrofuloſa, arthritica, rheumatica, ſimul praeſentibus. Plures hiſtoriae cariei oſſium aut perſanatae aut lethiferae, enarrantur. Cariem vertebrarum fonticuli ſecundum POTTII mentem poſiti efficaciter ſanarunt.

p. 116. *Choream Sancti Viti* Noſter crebro vidit, vtplurimum a vermibus; aut a ſcabie retrogreſſa oriundam. Nunquam vidit puerum, nunquam adultum hoc morbo adfectum. Neque haereditarium malum eſſe videtur.

p. 117. *Coeliacum fluxum* quinquies vidit in praxi XXI annorum. Valetudinem hoc morbo aegrotantium nulli penitus reſtituere potuit: in vnico tantum aegro vita per aliquot annos ſeruata eſt. Hiſtoria his praemiſſis enarratur coeliaci, in quo effectus medicamen-

camen-

camentorum roborantium mucilaginosis iunctorum spem plurimam faciebat: sed breui post mortuus est aegrotans, osse sacro carie exeso.

Post *contusiones* et vim externam corpori illatam sanguis in internis partibus effusus semper arnica opportune data resoluitur. Neque interest, num recens sanguinis effusio, num inueterata, num paruum, num multum sanguinis effusum sit. Folia arnicae floribus Noster praefert, quae cardialgiam anxietatemque eodem modo, quo flores, excitant. Qui cardialgia laborant, arnica opio remixta vti debent. p. 121.

Crusta lactea viola tricolore, praemissis purgantibus data, semper sanatur. Si parum efficax deprehensa est haec medicina, a solo forsan nimis pingui hoc pendet, in quo creuerat. Impetiginem sustulit, minus tamen ad alios morbos cutaneos et ad herpetem efficax. p. 123.

Deglutitionem difficilem raro sanare potuit, et vix, nisi a spasmo locali natam.

Epilepsia, quae subito aegros inuadit, noctuque, somno durante, difficulter sanatur. Cuprum ammoniacale morbum, cuius certa causa cognosci non poterat, aliquoties sustulit, neque vnquam noxas peperit. Valerianae radix multos sanauit; oleum valerianae epilepticum ex terrore liberauit. Aliis folia aurantiorum proficua fuere, quibus efficaciora medicamenta incassum data fuerant. p. 129.

Febres intermittentes gei vrbani radices non sanarunt. Quosdam quercus cortices cum sale ammoniaco dati liberarunt. p. 139.

Febrem puerperarum recte Noster ceu febrem considerat, quae in grauiter vulneratos (neruorum et fibrarum irritabilium mobilitate praeditos) cadit, atque pro corporis, constitutionis et causarum, quae praegressae erant, natura varia esse potest, adeoque vario modo curari debet. Aluum leniter ducentes

medicinae morbum, qui gaſtricus vtplurimum eſt, ſaepiſſime praecauent.

p. 149. *Haemorrhagiam vteri* leuiorem ipecacuanha paruis doſibus data, neruos componendo ſecure tollit; ſi vero vehementior eſt, adſtringentia iuuant: ſi ſanguinis plurimum profuſum eſt, vires fatiſcuntur, tinctura cinnamomi conuenit. Frigida epithemata congeſtiones efficaciſſime praecauent.

p. 153. *Hydrocelen* per ſetaceum curandi methodus palmam reliquis eripit, quod pluribus hiſtoriis fuſe enarratis probatur. Permulti aſthmatici hydropici euadunt vſu crebro radicum ſolani eſculenti. Fructus pomacei oleraque minus matura etiam ad hydropem crebrius generandum aliquid contuliſſe videntur. Primum in curatione eſt, vt aquae educantur: ſed cuiusnam naturae aquae ſint, primum inueſtigandum eſt. Si lympha ſpiſſior eſt, mercurius cum radicis ſenegae decoctione datus eam ſoluit, poſtea per diuretica aut purgantia medicamenta expellendam. Haeque aquas educentes medicinae ſaepe non agunt, niſi aquarum mole aut prius educta per chirurgi artem, aut ſpaſmis opio ſopitis. Squilla ad diureſin efficaciſſima eſt: colchicum nihil praeſtat. — Curatio hydropis poſt cauſas debilitantes nati, praeclare traditur: per tonica, nutrientia, diuretica non infirmantia tentanda eſt. Thoracis hydrops abſque paracenteſi raro, ſi vnquam, curatur. Neque paracenteſi inſtituta valetudo tuta eſt. — Digitalem purpuream ſaepe ad hydropem curandum Clmus Auctor adhibuit, obſeruauitque eam quidem ſubinde vehementer in ventriculum, inteſtinalem tubum neruosque agere, attamen aquas potenter educere atque obſtructionibus pertinaciſſimis, imo ſcirrhis ſoluendis aptam eſſe.

p. 189. *Hypochondriaci mali* cauſa vtplurimum in abdomine tumoribusque latet, neruorum vero diſpoſitio morbum

morbum ad maturitatem perducit. Hypochondriacum malum ſine materia raris hinc morbis accenſendum eſt: et ſi etiam materies neruos irritans ſubinde medicum fugit, tamen non raro accidit, vt KAEMPFII methodo adhibita morbus perfecte ſanetur. — Sanguinem atrabilarium, tenuiore parte carentem, difficulter per vaſa mobilem optime reſoluit aqua lauroceraſi, quae hunc effectum ſpecifici inſtar, certe praeſtat, indeque hypochondriacis, melancholicis, maniacis, in quibus ſanguinis talis ſtatus eſt, ſumme proficua eſt. Agitque haec aqua abſque omni irritatione, abſque omni ſenſu excitato, hinc vbique tuto adhibenda ad LXXX guttas ter vel quater per diem. Pharmacopoeus Lauterbacenſis errore quodam vnciam dimidiam huius aquae potauit abſque plurimo ſymptomate, ſtupore quodam excepto (ſi concentratiorem potaſſet, peior certe fuiſſet effectus: minus enim concentratam fuiſſe aquam lauroceraſi, qua Noſter vtitur, ſuſpicari licet). Clyſteribus viſceralibus huius aquae drachmas duas abſque malo euentu adiicit.

Cortices vlmi *ad impetiginem*, nec non dulcamaram non raro cum ſucceſſu dedit, raro vero curatio, abſque antimonialibus et mercurialibus medicamentis ſucceſſit. Locales herpetes, multum humoris profundentes, veſicatorium impoſitum delet. Aqua lauroceraſi ad vlcera ex herpetibus nata profunda valde efficax fuit. p. 200.

Infarctus viſcerum abdominalium, frequens ſedentariorum morbus, praeſertim pituitoſi, vim vitalem inteſtinorum minuunt magnasque, ſi per interna medicamenta curatio fieri debet, purgantium fortiorum doſes requirunt. Methodum Kaempfianam infarctibus omnis generis reſoluendis optime facere ſatis, per multa exempla docetur. Ipſe Clmus Auctor hac occaſione morbum, quo affectus per longiſſi- p. 205.

gissimum tempus fuerat, enarrat, methodosque curatiuas, quas adhibuerat, varias.

p. 232. *Leprae*, seu potius cutis vniuersae in squamas induratae, delabentis, nouis squamis iterum generatis, exemplum Clmus Auctor vidit. Facile curata est datis purgantibus, cantharidum tinctura, dulcamara et regulo antimonii medicinali cum cortice Peruuiano. Balneum ex aqua, in qua folia boni Henrici decocta erant, multum ad cutem a squamis purgandam fecit.

p. 237. *Melancholiacos* et maniacos plurimos sanare potuit. Hyoscyami extractum plus leuaminis aegris attulit, quam ipsum opium. Belladonna nil boni praestitit. Laurocerasi aqua cum tartaro solubili et emetico iuncta optime votis respondit. Digitalis purpurea crebrius olim in hoc morbo adhibenda aluum praeclare expurgauit.

p. 239. Sanguis diu in vasis abdominis haerens ibique corruptus morbum constituit, in quo nigra, atrabilaria decedunt, *melaenam* Noster vocat. Cremorem tartari solubilem cum cortice Peruuiano inprimis ad vim intestinalis tubi restituendam, sanguine euacuato, laudat.

p. 249. *Morsos a cane rabido* omnes SCHMVCKERI methodo sanauit. Vlcus diu apertum seruauit, eique ex vlcere profluuio curationis principem partem adscribit.

p. 254. Senegae radix cum althea infusa, *pleuriticis* data, lympham coagulabilem optime resoluit multumque ad feliciorem huius morbi curationem facit. Intestinorum inflammatione correptis, ob irritationem ab ea excitatam, dari commode non potest.

p. 255. *Phthisin* a catarrho natam, tuberculosam, extractum cardui benedicti cum extracto radicis senegae aquoso datum egregie sanat. Si nulla inflammatio subest, cortex Peruuianus antiphthisicis medicamentis

tis omnibus praeſtat. Febrem phthiſicam ſal ammoniacum et cucumerum ſuccus optime temperant. — Si febris non valde magna eſt, oleum aſphalti, vlcus conſolidans, cum eoque febrem ſanans praeclare ſubuenit.

Rheumatiſmus chronicus mercurio ſublimato dato, ſi nulla quoque venerea labes ſubeſt, egregie cedit, diaphoretico regimine ſimul obſeruato. Externe cantharidum tinctura cum ſpiritu ſalis ammoniaci remixta maxime proficua eſt. Spiritus ſalis ammoniaci cum calce viua paratus et loco dolenti impoſitus cutem ſenſim exulcerat, nataque deinde cruſta dolor remittere ſolet. Ad iſchiadicum malum optime iuuat medicamentum ex oleo terebinthinae cum melle interne datum, ſi ad inflammationes minus prona conſtitutio eſt. Faciei dolorem bis Clmus Auctor vidit ſanauitque guaiaci et cicutae ope. p. 271.

Scabiem IASSERI vnguentum optime curat. Nec neceſſaria ad id baccarum lauri additio eſt. Praeſtat vitriolum album floresque ſulphuris vnguento pomato miſcere. p. 287.

Scrofulas ſapo antimonialis cum aſa foetida et mercurio cum extracto cicutae, aconiti et oleo ligni ſaſſafraſs mixtus efficaciſſime ſanat. Si fibrae laxae ſunt, cortex Peruuianus cum aethiope antimoniali ſubuenit. — Strumam, ſi non nimis inueterata eſt, puluis ex ſpongia marina combuſta ſemper tollit.

Princeps *tineae capitis* curatio in eo ſita eſt, vt radices capillorum aegrae extrahantur. Puluis ex bufonibus calcinatis paratus nullum auxilium tulit. Tuſſim conuulſiuam extractum nicotianae optime ſopiuit. p. 293.

Vermes (lumbricos nempe) ſemen cinae optime et efficaciſſime depellit. STOERCKII electuaria pueri ſaepe recuſant. Semen ſabadillae vermes certe necat, ſed nimis irritat: valet vero in clyſteribus p. 298.

 optime

optime contra ascarides; neque decoctionis forma iniectum in aluum irritationis expers est. Taeniam stanni limatura et medicina CLOSSII efficacius depulit, quam NOVFFERI medicina: actio plurima purgantibus drasticis in taenias est, neque vnquam effectus vehementiores Noster a gummi guttae maximis dosibus dato vidit.

p. 301. *Vomitum* matrona pertinacem experta fuerat. Inciso cadauere ieiuni intestini pars callosa vix calamum scriptorium transmittebat.

Altera sectio titulo *minutiarum* inscripta, varia obseruata continet. Multa satis notabilia enarrantur, v. g. mulieris historia, quae d. VI. Ianuarii primum, die XIX. eiusdem mensis alterum foetum enixa fuerat. Post priorem partum nulla plane lochia nullaeque secundinae decesserunt.

Vetulae brachium gangraena senili ad humerum fere vsque correptum ense feliciter resectum est. Vulnus datis cardiacis atque roborantibus, breui consolidatum est. Aliae adhuc vulnerum, praesertim capitis, lethiferorum et sanatorum historiae enarrantur. Memorabilis in his praesertim haec est, qua caluariae vtraque tabula laesa, vulnere vsque ad duram matrem penetrante omnibusque factis, quae ad sanationem aegri vllo modo pertinere videbantur, aeger die morbi LXIV, ob cerebrum suppuratum obiit.

p. 337. *Tertia sectione* historiae variolarum insititiarum enarrantur, quas Cl. Auctor ipse obseruauit. Perinde fuit, num materies variolarum naturalium aut artificialium ad insitionem eligeretur: neque quater per insitionem in alios artificiose propagata materies melioris notae variolas dedit. Confluentium variolarum materiem ad insitionem eligere non licet. Benignarum variolarum materies in vrceolum vitreum excepta, hoc saepius quoque interea aperto, per XXIV

dies

dies ſeruata, nulla putredinis ſigna dedit. Pus vero a puero ſumtum, qui bonas atque diſcretas variolas habebat, nigrasque tantum duas in ſiniſtro crure, iam tertio die putredinis ſigna indubitata dedit. — Vt non putreſcat pus varioloſum, id aliquot guttis eſſentiae myrrhae ſine alcali paratae miſcere expedit.

Epidemice quae ſimul graſſabantur, variolae, ad malignius genus referendae, quartumque quemque fere puerum trucidantes, febre bilioſa putrida ſtipatae erant. Hinc et his, quibus artificio variolae datae erant, aluus probe expurgari debebat. Caeterum inſitio probe ſucceſſit, neque, niſi quibusdam, qui iam ante inſitionem venenum naturali modo conceperant quibusque febris iam ſecundo, tertioue poſt inſitionem die naſcebatur, mortifera fuit. Saltim nullae ex inoculatione mortes, niſi hae erant, in quibus naturale contagium ſimul agens accuſari poterat. Hos etiam peius ſe habuiſſe ex inſitione variolarum putat Clmus Auctor, qui diſpoſitionem ad variolas naturales maiorem habebant.

Quarta ſectione de aquarum medicatarum quarundam virtutibus agitur. p. 443.

VI.

Obſeruationes quaedam de puerperarum morbis, deque ipſarum epidemica conſtitutione. Epiſtola IOSEPH CERRI, medic. Doctoris, ad BARTHOLOMAEVM DE BATTISTI, Mediolani. MDCCLXXXVIII. Apud Ioſeph. Galeatium, regium typographum. Superiorum permiſſu. 8. pagg. 115.

Nonniſi prior pars libelli epiſtolam ad Cl. DE BATTISTI, qui diſſertationem de feminarum morbis Viennae 1782. edidit, ſiſtit, varias morborum hi-

 ſtorias

ſtorias complexa, quae non poſſunt non commendare Cl. Auctoris ſtudium et in medendi methodo ad-
p. 10. hibita ſagacitatem: ex quibus praeſertim memoramus exemplum feminae iam ante partum febre intermittente laborantis, ſtatim poſt partum in continuam acutam mutatae, erumpentibus quarto die variolis, hisque ſuperatis accedentibus diarrhoea, oedemate pedum, febris intermittentis nouis inſultibus; ſed purgantibus et poſtea cortice peruuiano
p. 12. feliciter ſuperatus eſt morbus. Eodem tempore epidemice quaſi puerperas inuaſit febris gaſtrica, curatius hic deſcripta, de qua tantum hic annotamus,
p. 28. in cardiacorum applicatione ſollicite attendendum fuiſſe, ne praecordiorum et ventris prominentia intenderetur, aut alui deiectiones plus iuſto retardarentur, quod praeſertim a camphorae vſu acciderit. Vltima hiſtoria eſt grauidae pleuriticae, inflammatione iam paene diſcuſſa foetum ſeptimeſtrem enixae et poſtea morbo putrido affectae, ex quo difficillime
p. 31. emerſit; ex quo colligitur, „ſaepe morbi inflammatorii finem eſſe putridi initium; quam ſint puerperae in putridam labem procliues; pectoris morbos aut numquam, aut raro finiri per aluum, imo ſaepe periculoſiores fieri."

Quum autem in epidemia modo memorata alius quidam medicus DONZELLI auctorem noſtrum acrius in edito apologetico perſtrinxiſſet, ad eiuſdem
p. 35. refutationem adiunxit Cl. CERRI de antiquorum recentiorumque circa febrim puerperalem doctrina dialogum, in qua partim demonſtrare ſatagit, febrem puerperalem non conſtituere ſingularem morborum ſpeciem, ſemper et neceſſario a lactis metaſtaſi pendentem, partim DONZELLII methodum medendi in caſu ſingulari, in quo ambo hi medici concurrerunt, cenſurae ſubiicit: num ſatis modeſte, iudicent ii, quibus DONZELLII ſcriptum legere datum fuerit.

Rudis

Rudis dictionis veniam a lectoribus Cl. CERRI ipse exorat: nos quidem pauciores mendas typographicas eodem iure optassemus.

VII.

IOSEPHI EYEREL commentarii in MAXIMILIANI STOLLII aphorismos de cognoscendis et curandis febribus. — Tomus tertius. Vindobonae, typis Christiani Friderici Wappleri. 1790. 8. pagg. 395.

Eadem, qua priores *), laude dignus, sed ob instituti nostri rationem non admittens vberiorem eorum omnium, quae vtilitate sua se commendant, recensionem: quare in enarrando dicendorum ordine potissimum nobis acquiescendum esse perspicimus. p. 1.

Febris biliosa. Synonymia. Systema morborum humorale, a modernis immerito damnatum. Polycholiae idea: caussam proximam febrium biliosarum in sanguine ipso praeexistere, neque solum ex primis viis resorberi, quam sententiam STOLLIVS olim amplexus, longa obseruatione alia edoctus deseruit; neque consensui neruorum tribuendam esse **). Polycholiae sanatio vel natura vel arte. Febris biliosae genesis; amplitudo ***); duplex eius stadium; caussae; symptomata (inter rariora pertinent petechiae, vnde quibusdam febris petechialis peculiare genus constituit, et carbunculi, STOLL rat. med. T. II.);

*) Vid. Comm. nostr. Vol. XXXII. p. 117.

**) IOH. CH. REIL de polycholia, et fragmenta metaschematismi polycholiae. Hal. 1783. 8.

***) IOH. IAC. PLANER *allgemeine Uebersicht der Krankheiten in Erfurt von 1781–1785. Erfurt* 1786.

indoles parasitica, inprimis coniunctio cum variolis; variationes, vel saburra in ventriculo praeexistente, vel crisibus partialibus, successiuis, vel recidiuis, vel transitu in febrem ardentem aut putridam. Febris biliosa simplex, et cum metastasi: diuersitatis metastasium in diuersis epidemiis caussa inexplicabilis: egregie de diagnosi pleuritidis et peripneumoniae biliosae, et de medici in ambiguo inter morbum biliosum et inflammatorium versantis officio, exemplo GVIDETI *): coniunctio febris biliosae cum inflammatoria, cum pituitosa (febris atrabiliaria GRANTII); in transitu quaedam de febre puerperarum. Exitus febris biliosae: in mortem ex metastasi ad viscera nobiliora, ex erysipelate interno in gangraenam abeunte, ex carbunculo internarum partium, ex transitu in febrem putridam; in sanitatem, euacuationibus naturalibus vel artificialibus primarum viarum, sudoribus, vrinis, eruptione miliari, ptyalismo, ictero; in alios morbos, biliosum complicatum, putridum, intermittentem, morbos infimi ventris. Methodus medendi: in stadio cruditatis soluentia, diaeta, lenia euacuantia; in statu turgescentiae emetica, magis tunc proficua quam in principio morbi, ad mentem b. STOLLII et Cl. HAEBERL, adiunctis monitis vtilissimis de selectu vomitoriorum, eadem exhibendi ratione, indicationibus eorum cautissime perpendendis, potissimum ex Ill. FRANK **). Praeparatio ad emetocatharsin per venaesectionem methodumque antiphlogisticam, si vel febris stationaria inflammatoriae indolis sit, vel annua phlogistica diathesis subortae biliosae febri adhuc commixta, vel topica simul viscerum inflammatio subsit; item si peruersa calefaciente methodo phlogosis in corpore accenditur.

Alia

*) Diss. de febr. bilios. et de pleurit. bilios. Edit. noua. Lausannae. 1788.

**) De laruis febr. bilios.

Alia contraindicantia emeticorum. Signa materiae deorſum turgentis, purgantium indicantia. Quid metaſtaſi ad partem nobilem vel iam facta vel ſaltim metuenda, agendum. Conualeſcentia: diaeta, roborantia, ad mentem TISSOTI. Relapſus: generales eius cauſſae ex Cl. FINKE *). Peruerſa medendi methodus: per calefacientia, cardiaca, veſicantia, opium. Prophylaxis, rurſus ex TISSOTO. Corollaria practica: praecipue de euacuantium adminiſtratione. Subiunguntur demum hiſtoriae ſeptem morborum ex Cl. HAEBERL.

Febris pituitoſa. Synonyma: inter haec et verminoſa. Conſtitutio pituitoſa; ſaepiſſime ex ſola abſentia notarum, quibus febres diſcernuntur, eruenda. Cauſſa proxima, difficillima: non vnius tantum humoris morbus, ſed totius ſubſtantiae; pituita tamen abundans, infarctus glandularum, et morboſa neruorum irritabilitas, protractoque morbo nimius eorum torpor, aut ſimul tanquam cauſſa proxima aſſumi poſſunt, aut ſaltim tanquam proximi frequentiſſimique cauſſae proximae effectus. Decurſus febris pituitoſae: prodromi morbi; ſymptomata eum concomitantia; diſcrimen a bilioſa, putrida, continua remittente, pleuritide et peripneumonia ſaltim incipiente, febre rheumatica arthriticaue, febre verminoſa, hectica, dentientium. Complicatio cum aliis febribus: inflammatoriis et bilioſis (hinc conſtitutio atrabiliaria GRANTII): morbi quicumque conſtitutionibus humidis graſſantes plerumque aut haec ipſa febris pituitoſa ſunt, aut eius quaedam modificationes; conſtitutio catarrhalis, aſthmatica, apoplectica e. ſ. p. Exitus in ſanitatem: lyſi, in leviore praeſertim gradu; vomitu; alui fluxu, modico tamen eo; diaphoreſi; miliarium eruptione critica;

p. 117.

*) Vid. Comm. noſtr. Vol. XXV. p. 427.

tica; saliuatione critica (HVXH.*) et ROEPER**)); sputo critico; febre tertiana vernali (GRANT). Exitus infausti: apoplexia; suffocatione ex hydrope pectoris et pericardii; morte subita sub specie redeuntis sanitatis, excepto oedemate pedum, forte a funesta metastasi seri vel lymphae ad cauum aliquod;
p. 387. metastasi ad varias partes, glandulas praecipue, infausto plerumque exitu; glandularum mesenterii inflammatione diuturna, vix detegenda. Methodus medendi potissimum ex STOLLII rat. med. T. II. singulis fere aegris singularis accommodanda. Cautiones in sanguine mittendo, in euacuantium vsu. Alterantia, ex antimonialibus potissimum. Resoluentia, inprimis flores arnicae. Neruina. Opium. Vesicantia. Diaphoretica leniora. Corticis peruuiani decoctum ad firmandam solidorum compagem labefactatam. Scillitica sub statu conualescentiae, monstrantibus se vna cum tumore crurum hydrothoracis symptomatibus. Noxae antiphlogisticae methodi iusto diutius protractae, itemque euacuantium nimiorum, calidiorumque, ex GRANTIO. Historia epidemiae in tractu Germaniae mari Baltico vicino a WAGNERO obseruatae***).

p. 150. *Peripneumonia notha* seu pituitosa, a SYDENHAMO demum et HVXHAMO rite definita, et praecipue secundum horum ductum descripta, subiuncta descriptione duarum eius constitutionum ex STOLLIO****). Peripneumonia atrabiliaria GRANTII. Duae historiae peripneumoniae nothae sub constitutione atrabiliaria hyemis 1786. obseruatae. Sub finem

*) Vid. Comm. nostr. Vol. II. p. 522.

**) De saliuatione critica, in HALLERI coll. T. I. p. 443.

***) Obseruatt. clin. Lubec. 1737. 4.

****) Rat. med. T. II. p. 208. et T. III. p. 35.

finem HVXHAMI monitum, ne iusto liberaliores sint medici in exhibendis remediis.

Febres intermittentes (quamplurima ex Cl. TRNKA DE KRZOWITZ)*). p. 178. Diuisio earum ratione periodorum in quotidianas, tertianas, quartanas, complicatas; anni temporis in vernales et auctumnales (hic etiam relatio intermittentium ad continuas ex SYDENHAMO, et ad inflammatorias ac lentas neruosas ex HVXHAMO); caussarum procatarcticarum in sporadicas, epidemicas, endemias; diuersitatis stadii in consistentes, anticipantes, postponentes; symptomatum in laruatas et manifestas; indolis in perniciosas et benignas (priores rarius nostris in terris epidemicae, atque tunc maxime auctumni soboles). Triplex febrium intermittentium stadium. Febris intermittens erratica cum per se, tum a regulari antea cursu deflectens. Diagnosis cum a cuiusuis alius generis febre, tum ratione discriminis typorum. Transitus earum in morbos acutos. Effectus earum generales: solidorum laxitas, debilitas; fluidorum spissitudo, tenuitas, acrimonia. Extispicia ex GRANTIO. Caussae febrium intermittentium. Praedisponens in singulo aegro adesse debet: hanc dispositionem in neruis potissimum residere, probabile. Sententia Cl. BANG **) de stimulo neruorum a bile, febrium harum caussa. Caussae euidentes febrium intermittentium: vel vniuersales, vel singulares seu sporadicae. Contagium earum dubium b. STOLLIO. Methodus medendi: in paroxysmo seu palliatiua, et extra eum seu therapeutica. Antiphlogistica in febribus vernalibus, plethora, praesente simul febre inflammatoriae indolis, in latente chronica thoracis inflammatione, aut frequente haemoptysi, aut consuetis haemorrhagiis suppressis, aut circulo humorum

*) Vid. Comm. nostr. Vol. XXII. p. 322. seqq.

**) Praxis medica systematice exposita. Hafn. 1789. 8.

rum in abdomine impedito, porro in dispositione ad apoplexiam, subinde etiam in peculiari epidemia, item in cephalalgia inflammatoriae indolis, caute tamen a biliosa distinguenda: noxia in auctumnalibus saburralibus cachecticorum, cacochymicorum. Methodus soluens, tum remediorum in fluida diluendo, tum simul in solida stimulando agentium; per salina, saponacea, vegetabilia, resoluentia subamara, gummiferulacea, flores arnicae, martialia, antimonialia, mercurialia: vbi conueniat necne: monita inprimis de cauta distinctione incipientis pleuritidis a febre laruata intermittente. Methodus sursum euacuans: tartari emetici prae ipecacuanha praestantia; digestiua quando praemittenda; optimum vomitum excitandi tempus, paroxysmo prorsus finito; quando emeticum noceat; monitum, ne vomitus plus iusto repetatur in debilitate ventriculi pravaque digestione. Methodus deorsum euacuans: vbi conueniat; purgantium selectus et additamenta; clysteres; vbi noceant purgantia. Methodus praevertens: vel sudore excitato per diaphoretica, alterantia, balnea calida et frigida, stragula, electricitatem, vesicantia et sinapismos, frictiones spinae dorsi cum linimentis aromaticis, camphoram *); vel per mutationem neruis inductam, excitatis animi affectibus, attentione, imaginatione, coeli mutatione; cautio in hac methodo adhibenda. Methodus confundens, iisdem modis obtinenda, sed periculosior. Methodus neruina, per roborantia et narcotica; sola tamen corticis peruuiani ratione habita in tractatu
p. 388. amplissimo et vtilissimo, subiuncta simul in appendice corticis peruuiani rubri mentione ex Cl. PLENK **). Cura conualescentium. Canones prognostici. Febres intermittentes laruatae: earum signa;

*) BANG selecta diarii T. II. p. 307.

**) Icones plant. medic. Cent. II. Fasc. II. p. 35.

ſigna; morborum periodicorum ſedes primaria in abdomine, ratione tamen non explicanda, niſi hypothetice. Febrium pernicioſarum indoles ac ſigna diuerſa; cura, potiſſimum largiori corticis vſu perficienda. Hiſtoriae quatuor morborum a Cl. LAVTTER obſeruatorum. Morbi febres intermittentes ſequentes: obſtructiones viſcerum abdominalium ad Ill. DE HAEN *); hydrops; mania; diabetes; fluor albus; varii polycholiae effectus; debilitatis ſequelae, potiſſimum rhachitis. Corollaria practica: de irrita corticis efficacitate, plerumque ob latentem viſcerum abdominalium obſtructionem; de purgantibus, roborantibus in conualeſcendi ſtudio interponendis; de neceſſitate corticem exhibendi in nimia debilitate ſolidorum, praeſentibus licet viſcerum obſtructionibus; de ſimilitudine tertianarum cum morbis bilioſis, et quartanarum cum atrabiliariis; intermittentes, *ſoli* mercurio cedentes, a ſtimulo venereo excitatas eſſe; de venae ſectione in inſultibus apoplecticis febrium pernicioſarum; de ſalubritate a febribus intermittentibus exſpectanda.

VIII.

C. L. HOFFMANNS, *Sr. Churfürſtlichen Gnaden zu Maynz geheimen Raths, vermiſchte mediciniſche Schriften. Herausgegeben von* HEINRICH CHAVET. *Erſter Theil. Münſter,* 1790. *Bey Friedrich Chriſtian Theiſſing.* 8. *pagg.* 534. *ſine praefatione et contentorum conſpectu.*

i. e.

C. L. HOFFMANNI opera varia medica, edita ab HENR. CHAVET. Pars prima.

Mutato conſilio Cl. CHAVET iam primam partem operum germanicorum minorum Ill. HOFMANNI

*) vid. Comment. noſtr. Vol. XVI. p. 496.

ꝶι exhibet, latinorum editione adhuc dilata *). Ex iis, quae hac parte continentur, nonnulla iam ſeorſim prodierunt, a nobis aſteriſco ſignanda.

p. 1. I. *Tractatio de morbo miliari eiusque curatione in genere* (1756). Praemiſſa morbi definitione ac diuiſione quaedam de putredine animali. Partes putreſcentes, ſanis additae, in his putredinem prius euolvunt, quam id ſponte eueniret. Putredo non vnico momento corporibus potitur, ſed particulae putridae quantitate ſucceſſiue increſcente generantur. Quamdiu partes putreſcentes vel in corpore genitae vel in illud ingeſtae per vrinam et ſudores rurſus euacuantur, putredo in corpore euolui nequit. Perſpiratione igitur ſuppreſſa, maior copia iſtarum particularum in corpore gignitur, acrimonia ſua vaſcula cutanea ſtringens, perſpirationem cohibens friguſque excitans, quod diutius perdurans tandem acriores in ſanguine particulas adeo auget, vt corde vaſisque irritatis febris oriatur. Materies miliaris, organo excretorio cutaneo prae reliquis deſtinata, ſi hic ſtagnat, pruritum, punctionis ſenſum, dolores ad dorſum, inflammationem excitat, eodem modo vt fruſtulum carnis vel emplaſtrum cuti impoſitum. Miliaria rubra ſaepe, aeque ac alia inflammationis genera, diſcutiuntur; in ſuppurationem ſi abeunt, in alba mutantur, deſquamatione demum terminanda. Diſcrimen materiae miliaris a materie febrium putridarum iam non tangit Ill. Auctor. Curatio eo dirigenda eſt, vt quantum fieri poſſit, euacuatio particularum putridarum iuuetur, earumque generatio impediatur. Induſia, antequam aeger iis vtatur, per paucas horas ab alio geſtanda iubet ſuccinoque ſuffienda, ne ſuperſtites forſan a ſapone particulae putridae corpus aegroti intrent. Purpuram puerperarum in Weſtphalia penes infimae claſſis homines

*) Vid. Comm. noſtr. Vol. XXXII. P. II. p. 290.

nes se numquam obseruasse, nutrimento ex sola cereuisia cum acido istius regionis pane cocta, stragulisque vilioribus adscribit. Acidorum mineralium dulcificatorum in praecauenda particularum putridarum generatione illud videtur esse discrimen, vt muriaticum particulis putridis in primis viis oriundis, vitriolicum spasmis, nitrosum calori quam maxime resistat. Ex salibus mediis communis ob excitatam inde sitim alienus est; nitrum illam potius exstinguit; sal ammoniacus putredini omnium potentissime resistit, ideoque nitro diuersa pro vario putredinis gradu proportione admiscendus est; tartarus vitriolatus sublato maximam partem morbo ad restituendum appetitum exhibendus. Terrea per se aliena: sed acidis saturata particulas oleosas corruptas in primis viis absorbent. Emulsiones ex seminibus nocent, quum experientia teste nihil facilius corrumpatur: inde vtique vis exanthemata expellendi, materia eorum copiosius genita. Somni ad sustentandam transpirationem vtilitas. Potus nonnisi is, qui facillime per vrinam transit. Ad eliminandam bilem putridam, miliarium fomitem, ipecacuanha, vel vbi vomitus cieri nequit, aloe ad grana decem ob gratiam praeuertendasque vires calefacientes in aceto rubi idaei soluta, subiunctis salibus antisepticis; aut rheum aut sal anglicus siue de Seignette. Venaesectio nonnisi accedente alio morbo inflammatorio. Purpura retrocedens tunc demum mali augurii, quum deleta sensibilitas, aeque ac eo in casu, vbi vesicantia non agunt, aut vlcera chronica et fonticuli exsiccantur.

II. *De inflammatione eiusque sequelis* (1758). p. 81. Caussae remotae sunt irritatio satis vehemens perdurансque cum impedimento sanguini redeunti per compressionem venarum facto. Globus plumbeus superficiei laeuis, in vulnere inflammationem non mo-

mouet, quod tamen panni vel lanae particulis relictis euenit, humores quippe ſugentibus in putredinem abeuntes. Veſicantium actio declarata *), quae poſtea ad gangraenae ortum applicatur. Denſitatem ſanguinis, extremitates arteriarum obſtruentis, cauſſam generalem inflammationis **) eſſe non poſſe, his argumentis probatur: quia non in eo demum loco, vbi exiſtit inflammatio, ſed vbique in corpore talia vaſa ſanguini eiuſmodi tranſitum negatura eſſent; quia ſanguis eiuſmodi in ſanis vere adeſt vel facile eam conditionem aſſumere poteſt, inflammatione tamen inde non ſequente; quia poſt tres quatuorue ab inflammationis initio dies, hac licet adhuc ſubſiſtente, non amplius adeſt; quia ingrediens ſanguis extremitates vaſorum nonniſi accedente ſpaſmo obſtruit; quia denique multae ſunt ſpecies inflammationis abſque illa obſtructione, vt in ſaliuatione mercuriali, coryza, ophthalmia: neque conicam vaſorum figuram huic obſtructioni fauere, quandoquidem eadem figura ab iiſdem cauſſis, quae globulum ſanguinis impellunt, ampliato vaſe mutatur: accedit praeterea diuiſibilitas globulorum ſanguinis in minores, obſtructionem praepediens. Congrumatus ſanguis tunc demum inflammationem excitat, ſi tot vaſa obſtruit, vt impetu ſanguinis in vaſa ſeroſa aucto in his extenſio e. ſ. p. efficiatur. Motum ſanguinis in vaſis minoribus impacti non penitus ceſſare, docet rubor partis inflammatae: plenaria enim ſtagnatio (ſphacelus) colorem obſcuriorem ſiſtit. Propter auctam vero reſiſtentiam minor copia ſanguinis impellitur et mouetur, accedente etiam motu propter diametrum dilatatam retardato, quum docente hydraulica velocitates ſint in ratione inuerſa quadrati diametri vaſorum. Ex motu hoc retardato propenſio

in

*) vid. Comm. noſtr. Vol. XXXII. P. II. p. 292.

**) Ibid. p. 291.

in putredinem, et inde ſublata nondum reſorptione, febris inflammatoria: inde corticis peruuiani vſus in ea praecauenda et infringendá. Inflammationem ergo in parte affecta, non in maſſa ſanguinis gigni. Ex his definitur inflammatio per motum ſanguinis per vaſa adeo exigua, vt in ſtatu ſano cruorem rubrum non tranſmittant: eiusque cauſſa proxima ponitur in productione virium huic motui efficiendo parium. Varii inflammationis exitus in reſolutionem, ſphacelum, ſuppurationem, vel ſcirrhum. Ad reſolutionem ſanguis ipſe impactus nihil conferre poteſt: ſed cauſſarum remotarum rationem haberi oportet, tollendo cauſſam ſpaſmi, ſiue illa ſit acrimonia humorum, ſiue inſtrumentum irritans, ſiue inaequalis tenſio fibrarum; vel compreſſionem vaſorum venoſorum; vel congrumatum ſanguinem reſoluendo et in maſſam humorum reducendo. Pus mere ex globulis ſanguinis reſolutis conſiſtit: eo tamen genito motum humorum in vaſis non ceſſare, docet experimentum, vbi hellebori albi fruſtulo in fonticulum illato diarrhoea excitatur. Sub hac ſolutione eae particulae, quae maxime in putredinem procliues ſunt, ſeparantur et in ſanguinem redeunt: inde febris hectica phthiſicorum. Ingens ſaepe expanſio vaſorum pus continentium, nec tamen diſruptorum. Pus reſorberi interdum poſſe, omnino veriſimile. Suppuratio quum partes putridas ex loco affecto in ſanguinem reducat, inde patet, cur ſub eius exortu gangraena ſiſtatur. Scirrhi ex coalitione vaſorum, ſiue ob contractionem eorum ſpaſticam, ſiue ob compreſſionem, ortus: eius tranſitus in cancrum occultum et apertum. Glandulae eidem praeſertim obnoxiae ob tunicam eas inuoluentem, earum extenſionem impedientem adeoque perpetuam compreſſionem efficientem. Vſus practicus huius doctrinae prae ea, quae cauſſam inflammationis in den-

ſitate ſanguinis ponit. Venaeſectio ſub initium ad minuendas vires cor et vaſa nimis diſtendentes, ipſamque ſanguinis maſſam, irritationemque, inflammationis cauſſam: eius noxa imminente iam criſi, tunc demum exſpectanda, quum ſpaſmus venarum ſublatus eſt; item noxa eius, maſſa humorum particulis putridis inquinata. Purgantia antiphlogiſtica; clyſteres; diaeta; aër; medicamenta antiſeptica externa et interna, camphora, ſales medii, potiſſimum nitrum (haec quidem, vt nobis videtur, nec perfecte nec diſtincte ſatis: ſed noſtri officii eſt, ſuccincte ea tradere, quae Ill. Auctor vberius propoſuit, iudicio lectoribus relicto), externe adſtringentia, aromatica: ad diſcutiendam ſtaſin inflammatoriam ſanguinis a cauſſa externa ſpiritus cochleariae cum vino paratus. Vbi nec a tranſpiratione aucta, nec a reſorptione antiſepticorum vtilitas exſpectari poteſt, epithemata non calida, ſed frigida conueniunt, vt in inflammatione cerebri, itidem ex ſpiritu cochleariae, ſuadente G. W. WEDELIO, ſuperimpoſita adhuc aqua frigida ſeu arte frigidiore reddita. Neceſſitas examinandi cauſſas praegreſſas inflammationis easque remouendi. Cura gangraenae et ſphaceli: euacuantia; antiſeptica; ſcarifationes; cauſſae remouendae: in addita annotatione Cl. Editor de noxis ex nimis arcta faſciarum applicatione diſſerit. Suppuratio quando iuuanda. Tandem ex recentiori Ill. Auctoris tractatu 1778. conſcripto de iis, quae ars valeat in ſcirrho. Fieri poteſt, vt interdum ſcirrhus ſponte, aeque ac verruca ſeu clauus pedum, euaneſcat: ad quod obtinendum credibile eſt conferre aliquid poſſe denegatum acceſſum humorum ad eum, vel debilitatam aut ſublatam actionem nerui ad eum tendentis (inde vis remediorum ex claſſe plantarum venenatarum), vel affluxum acrimoniae cuiuſdam, v. c. venereae, ad eum impeditum. Inde tamen obſtructio-

ſtructionem vaſculorum minimorum glandulae cuiuſdam ab humore viſcido ex cauſſis ſcirrhi ſe non excludere monet. In deligatione poſt exſtirpatum ſcirrhum ſumma cautio adhibenda, ne vllo modo compreſſio exiſtat. Nullum aduerſus ſcirrhum remedium exſiſtere, quod eidem curando ſemper par fuerit (in puella cancrum faciei apertum vnguento ſpiſſiore ex axungia curruum, quatuor partibus farinae ſecalinae et radicis gentianae ſanauit Ill. Auctor, eodem remedio aliis in caſibus effectu deſtituto): neque conſtare, quis ſcirrhus, et quibus remediis, curationem admittat nec ne.

III. THOMAS BOLTEN, *pharmacopola Monaſterienſis, effectus lethiferos cicutae deſcribit, quum quinque milites Hanouerani* 23. *Mart.* 1762. *herbam hanc oleris loco comediſſent* (*Monaſterii* 1762.) Iam ſub prandio ex herba cum pinguedine quadam cocta ſinguli riſu corripiebantur, eoque vix finito vnus debilitatem viſus querebatur; vix elapſo quadrante horae amentes reddebantur; poſt dimidiam horam concidebant, motu voluntario prorſus ſublato; lethargus; denique ſub conuulſionibus mors, in tribus ſeſquitertia poſt prandii initium hora, in reliquis duobus vix dimidia hora poſt. Sextus nonniſi cochlearia aliquot aſſumſerat, qui, delirio correptus, emetico ſeruabatur. Altero die vnius cadauer ſecabatur: ſcrotum liuidum, maculae aliquot in ſuperficie corporis, praeſertim ſub hypochondriis; inteſtina vacua, inflata, pellucida; ventriculus herba (radicis nullum veſtigium) vbique repletus, niger; pectus ſanum; cerebri vaſa turgida, hinc inde etiam guttis aliquot ſanguinis extra vaſa miſſis. Curioſius examen alia chirurgi officia impediuerunt. Cl. BOLTEN aſſerit, ſe diuerſas cicutae ſpecies ſolo odore optime diſcernere poſſe: hanc, quam viderit et a cuius eſu milites dehortatus fuerit, fuiſſe ſpeciem maiorem; p. 255.

superstitem bonum saporem oleris praedicasse, nec, quod reliquum fuerit, odorem tetrum, conio maculato etiam post coctionem proprium, obtulisse (videtur ergo fuisse cicuta virosa). Huic igitur relationi subiungit epistolam Ill. HOFMANNI ad se directam, in qua vtilitatem remediorum externorum ad curationem morborum internorum, et praecipue vsum externum cicutae interno extracti eiusdem iunctum commendat, solummodo resolutionem glandularum induratarum tumorumque respiciens (Monspelienses *emplastro* de cicuta interne vsos esse, sine dubio typographi est error). Femina 38 annorum tumore scirrhoso mammae laborabat, ad emplastri et cataplasmatis ex cicuta vsum rebelli; internum extracti vsum nec in pilulis nec in solutione cum aqua cinnamomi ne minima quidem dosi ferebat; suasit igitur Ill. Auctor balneum tepidum ex infuso recentis herbae, panno duplicato super labrum extenso et circa collum firmato, ne vapor caput tentaret, quem in finem etiam acetum naribus admouebatur; hoc remedio quum quotidie, paucis diebus exceptis, ad dimidiam horam vsa fuisset, post sex hebdomades prorsus conualuit. Aeger asthmate et hydrope ab arthritide retrogressa laborans, optimis remediis antea irritis, quatuor eiusmodi balneis simul in vsum ductis restitutus est; quibus quamdiu vsus est, perpetuo saporem cicutae in ore percepit, et adstantes etiam post coenam similem odorem senserunt. Femina 45 annorum, cancro mammae iam rupturam minante nouem balneis intra tres hebdomadas multum leuata est, curationique tunc temporis, quum haec scriberentur, propior reddita. Animaduersiones quaedam: in parando extracto plures partes actiuas perdi, quam in balneo; medicamenta per superficiem externam corpori illata minus mutari, quam ore assumta; hyemali tempore forte extra-

ctum

ctum efficacius futurum videri, quam balnea, tunc nonnisi in herba siccata parabilia; vbi difficilius adhiberi possint balnea, tentandum, quid herba lectis instrata praestet. Rursus relatio cancri faciei curati, cuius iam in tractatu antecedenti mentio facta fuerat. An in tussi conuulsiua balnea vel semicupia ex infuso picis liquidae, vel ex sulphure et calce viua? quaerit Cl. Editor. Halitus cicutam redolens excitat ideam vires eiusmodi balneorum vel ex aliis plantis paratorum in phthisi tentandi. De efficacia remediorum externorum, ad obseruationem b. DE HAEN de verbena *). Consilia instituendorum eiusmodi experimentorum.

IV. *De bona methodo medendi variolis, nouoque efficaci remedio in malignis et confluentibus, quod primo tentamine admodum proficuum se probauit* (*Monasterii* 1764.). Exordii loco vindiciae scientiae medicae aduersus obtrectatores eiusdem, ex maiori securitate aduersus morbos olim adeo perniciosos, luem veneream et variolas. Commodis ab insitione repetendis multum detractum iri, si numerus eorum, qui ab insitis variolis moriantur, non comparetur cum iis, qui naturalibus sibi ipsis relictis aut peruerse tractatis obierint, sed qui bona methodo curati fuerint: sibi per viginti duos annos nonnisi duos infantes, vno patre vsos, periisse, quod tamen ipse raram fortunam dicit, numquam accedentibus momentis morbum aggrauantibus. Praeparationem aeque ac ante insitionem locum habere. Commodum insitionis in opportunitate temporis et benignitate epidemiae ponendum compensari eo, quod permulti ab eodem morbo immunes senectutem attingant, neque, qui iisdem prorsus non sint obnoxii, in epidemiis periculum incurrant (verum vltima huius tractationis verba p. 361. sunt: „variolae nonnisi perpaucis par- p. 293.

*) Vid. Comm. nostr. Vol. XII. p. 141.

cere folent" — fed repetimus, quod iam faffi fumus, nos hic non cenforum, fed, quod aiunt, referentium tantum munere fungi). Dubium effe, an infitio hominibus parcat. Infitioni igitur apta variolis medendi methodus praeferenda eft, hic expofita, quam nunc praeterire poffumus: in ea prima etiam mentio fit amplioris operis, de quo proxime differemus. Variolarum verarum reditus prorfus negatur, huiusque fententiae probatio in eodem opere promittitur. Iam hiftoria morbi matronae nobilis, variolis confluentibus peffimis laborantis, in qua nec potus acidus (elixirii acidi Dippelii drachmae duae ad menfuram aquae et fex vncias fyrupi cuiufdam), nec corticis peruuiani largior vfus, nec camphora in clyfteribus, nec epifpaftica multum praeftiterant, quare 6. ab eruptione die mixturae ex camphorae in vitello ouorum (cuius indolem fepticam multum fuperet vis camphorae) folutae drachmis duabus cum aquae cinnamomi f. v. vnciis tribus totidemque fyrupi rubi idaei omni bihorio cochlear maius, circiter grana viginti camphorae continens, porrigebatur, quarta autem dofi ab aegra, paullum ad fe reuerfa, repudiata, vncia vna cum femiffe quavis fefquialtera hora vt enema iniiciebatur, finapifmis fimul addita camphora plantis pedum impofitis. Quum haec, iunctis euacuantibus malignitatem morbi nondum vincerent, fed fymptomata funeftiffima redirent, die 11. camphorae folutio aqua rofarum diluta linteis illinebatur, corpusque, excepta facie, iis intra 16 horas ter renouatis inuoluebatur, clyfteribus ex cortice peruuiano et camphora interpofitis, vnde tandem adhibitis remediis aptiffimis aegra in fanitatem rediit, odore fumme cadauerofo faecum tamen nonnifi elapfis tribus hebdomadibus euanefcente: camphorae in toto morbi decurfu adhibitis vnciis octoginta! Sub ftadio exficcationis, die 23. ab eru-

eruptione, abſceſſus paruus in regione temporali ſiniſtra, isque vnicus in toto corpore, oriebatur, qui altero mane excitato dolore punctorio vehementi oculi euaneſcebat, quem leuis eiuſdem inflammatio et plenaria caecitas ſequebantur, ſed poſt tres dies iam imminuta, poſt ſex prorſus ſublata, nullo remedio, niſi aqua ophthalmica quadam, adhibito. Tandem quaeſtiones quaedam practicae de tentando vlterius camphorae in variolarum diuerſis ſtadiis aliisque febribus malignis et ex putrido fomite ortis vſu.

V. *Confirmatio peculiaris virtutis noui remedii in variolis malignis et confluentibus — cum defenſione methodi medendi Ill.* HOFMANNI, aduerſus Cl. C. H. SCHÜTTE *iun. Cliuiae, auctore* CAR. HOFFMANN, *M. D. Gronauiae* (*Monaſterii* 1765.). Acidum vitriolicum, licet putredinem praeuertat, praeſentem tamen non coercere. Inſufficientia atque adeo noxa remedii a Cl. SCHÜTTE ad praecauendas variolas earumque cicatrices in facie propoſiti, laruae ex panno laneo confectae; virus varioloſum ſpecifice faciem petere, cuius rei probatio vberior promittitur. De opii vſu ſub eruptione: vinum et ſpiritum cornu cerui eidem nullo modo ad tollendum ſpaſmum vaſorum cutaneorum aequiparari aut ſubſtitui poſſe; vanum eſſe metum conuulſionum aut putredinis ab eodem. Opium et acidum vitriolicum ſibi non contrariari. Virtus eximia camphorae nouis obſeruationibus Cl. TRAMPEL aliorumque comprobata. p. 363.

VI. *Argumenta pro inſitione variolarum et contra eam, in dialogo* (1765). Inter nobiles epiſcopatus Monaſterienſis quartum quemque adultum variolas non paſſum mori. Indices mortuorum nihil probare, quum his etiam ii inſerantur, qui abſque auxilio conueniente perierint. Commoda inſitionis ponenda eſſe vel in diuerſitate materiae varioloſae, vel rationis eam applicandi, vel morbi ipſius, vel circum- p. 429.

ſtantiarum: omnia iſta in naturalibus aeque obtineri poſſe ac in artificialibus. Matronae iſtius illuſtris, ſuperiori tractatu memoratae, infantes, cum ipſa conualeſceret, contagium ab ea ſuſceperunt, morbo benigniſſimo inde enato. Circumſtantiarum tamen diuerſitatem in inferioris ſortis hominibus magis fauere inſitioni, ab opulentioribus quippe melius ordinandarum. Argumenta moralia conſulto non tanguntur.

p. 443. VII. *De modo tractandi variolas* (*in litteris Moguntiam ſcriptis* 1768). Mors a variolis per ſe inductae putredini humorum debetur. G. W. WEDELIVS iam ante BOERHAAVIVM vires hydrargyri aduerſus variolas vſu perſpexit. Ill. Auctor a plus quam viginti annis pilulas ad variolas tanquam arcanum, ne contradictiones aliorum incurreret, adhibuit, quarum praeparationem nunc eam tradit: mercurius dulcis in ſubtiliſſimum puluerem redactus immittatur in mortarium lapideum calefactum, ibique pariter caleſcat, quo omnis humiditas diſſipetur. Tunc adfundatur quidquam ſpiritus vini tartariſati, isque tempeſtate ſicca deflagret, quod ter repetatur, mercurio ſub ipſa deflagratione frequenter filo ferreo agitato, operaque adhibita, ne vel minimus ventus flammam intempeſtiue extinguat. Ex huius mercurii deflagrati granis quindecim ope micae panis fiant pilulae viginti. Praeparationis loco cum ante inſitionem, tum graſſantibus variolis naturalibus, niſi peculiaria adſint momenta mercurialium vſum vetantia, tertia quaque vel quarta die ante ſomnum exhibentur harum pilularum infanti tot, quot annos natus eſt, advlto quindecim, vſu tam diu protracto, donec aut non amplius purgant, aut vermes amplius non eiiciant. In ſcorbuticis mane poſt pilulas exhibetur aeſtate manna cum cremore tartari, hyeme extractum catholicum; tunc diebus intercalaribus decoctum

ctum bardanae aut ſarſaparillae. In iis, qui antea febre intermittente laborauerunt, eodem temporis ſpatio corticis peruuiani ſeſquiuncia. Diaeta ſimul ſit antiſeptica, vitetur nimius motus corporis. Si neceſſitas vrgeat, inſitio protinus ſuſcipitur, vel materia recenti, vel filis, laeſione quam fieri poſſit minima: fila non diutius 24 horis relinquenda, niſi quum adglutinata fuerint, tuncque exſpectandum, donec ſponte decidant. Sed ab hac inſitione praeparatio iam deſcripta adhuc adhibenda eſt, donec initia morbi ſe oſtendant: pilulis frequentius propinandis, quum locus inſitionis multum inflammatur. Si morbus cum pulſu accelerato, dolore capitis, laſſitudine, vertigine, dolore artuum et dorſi ingreditur, protinus pilulae decem, altero mane lene euacuans danda ſunt; numerum pilularum ſymptomata determinant. Sic etiam in initio naturalium, febre intenſiore, niſi diarrhoea adſit, doſis pilularum per duos treſue dies repetenda, adiuncto ſimul, vbi calor multus, clyſtere refrigerante: etiam ſub ipſa eruptione pilulae, ſed nonniſi duae vel tres; in ſtadio exſiccationis iterum camphora externe, modo in prioribus deſcripto, adhibita, putredinem in variolis ipſis corrigit, antequam in ſanguinem reſorbeatur, quod nullis remediis internis effici poteſt, quae, quicquid vnquam exſpectari poterat, praeſtant, ſi ſanguinem putridis particulis reſorptis inquinatum quodammodo corrigunt. De reliquo autem monet Cl. Editor, camphoram reliquas cauſſas mortis ſuperare non poſſe, v. c. vermes, potus defectum, aeris inſpirati vitia.

VIII. *De diuerſitate morbi varioloſi in genere* (1777). Non pendet a diuerſitate contagii, ſed corporum. Caeteris enim paribus, eò benigniores variolae, quo meliores ſucci, eoque maligniores, quo deteriores illi. Bona conſtitutio ſuccorum optime ex prompta feliciqne vulnerum ſanatione pateſcit. p. 471.

Conta-

Contagium inſpiratum nec in pulmones nec in ventriculum agit, ſed in ſingulares glandulas cutaneas eius ſuſceptioni vnice deſtinatas (haec eſt celebris illa Ill. Auctoris theoria, in operis maioris, cuius partem ſecundam proxime indicaturi ſumus, parte prima ſtabilita); neque nauſea vomitusque ab eiusmodi actione pendent, ſed a miaſmate in glandulis varioloſis genito et in ſanguinem transgreſſo: quare argumentum in fauorem inſitionis petitum concidit, hic contagium cuti immediate applicari, non per circulum humorum eo deferri. Cur variolae artificiales plerumque parcius erumpant, quam naturales? neque ideo, quia per locum inſitionis pus effluit; neque quia contagium extus applicatur; ſed quia in naturalibus iam maior minorue gradus corruptionis humorum praeceſſit, inſitione potiſſimum tunc optime ſuccedente, quum vel prorſus non, vel parciſſime graſſantur variolae, commodiſſimo anni tempore, et quae ſunt reliqua. Quatenus ergo prophylaxis in noſtra poteſtate ſita ſit, docet.

p. 497. IX. *Diſquiſitio, in quantum internus mercurii vſus ad praeparationem in morbo varioloſo ſit commendandus.* Excluſis iis, qui febribus, ſcorbuto, morbis venereis laborant, alia vitia cutanea, ſcabies, vlcera, ante inſitionem praeparationem per mercurium ferunt, cuius vtilitas haec eſt, vt humores corrigantur, variolarum numerus minuatur (quod multiplex experientia Ill. Auctorem edocuit) et incommoda a vermibus metuenda auertantur. Similis eſt ratio variolarum naturalium. Remedii prophylactici ex mercurio et antimonio coniecturam non BOERHAAVIO, ſed HELMONTIO et poſt eum ANDR. BVXBAVMIO (diſp. de variolis hactenus in patria graſſatis, praeſ. BOHNIO, Lipſ. 1679.) deberi, Cl. Editor monet. Dubia contra hydrargyri vſum: illum eſſe remedium potentiſſime reſoluens putredinemque promouens, adeo-

adeoque noxium in morbo a putredine genito — verum lues venerea itidem eſt morbus a putredine genitus; eos, qui antea lue venerea per ſaliuationem liberati ſunt, plerumque variolas malignas pati — at diſpiciendum eſſet, num virus venereum curatione inſtituta perfecte victum ſit (adderemus: viresque corporis bonitasque humorum, corticis inprimis peruuiani vſu obtinendae, redierint) nec ne.

X. *Cur in aegris varioloſis ſibi ipſis relictis plerumque plurimae puſtulae in facie, pauciores in manibus, pauciſſimaeque in reliquo corpore erumpunt? et quomodo copioſior in facie praecauetur eruptio?* Cauſſa in maiore gradu caloris iſtarum partium prae reliquo corpore in quouis morbo febrili ſita eſt. Neque ergo veſicatoriis, neque pediluuiis, neque obtectione iisdem immunitatem a variolis conciliabimus, ſed ſubtrahendo calorem lecti aëris frigidi admiſſione, et ſi hoc non ſuffecerit, crebra aquae frigidae applicatione. Calor etiam in aliis corporis locis maiorem puſtularum copiam prolicit. Cura faciei vel ideo neceſſaria eſt, quia, SYDENHAMO monente, copia variolarum in ea periculi gradum definit. Regiminis moderate frigidi vſus ſub febre eruptionis et eruptione ipſa. Dari tamen corpora, ſed rariſſime, in quibus excedens adeo calor nonniſi paucas variolas producat. p. 517.

IX.

C. L. HOFFMANNS, *Sr. Churfürſtlichen Gnaden zu Mainz geheimen Raths, Abhandlung von den Pocken. Zweyter Theil, worinn die Pathologie der Pockenkrankheit ferner berichtiget und gezeiget iſt, warum der Menſch dieſe Krankheit nicht mehr als einmahl bekommen kann. Mainz und Münſter, im Verlage der Perrenonſchen Buchhandlung, gedruckt*

druckt in der Kurf. privil. St. Rochus Hofpitals-Buchdruckerey, durch F. W. Cordon 1789. 8. *mai. pagg.* 326. *praef. pagg.* XCIV.

i. e.

C. L. HOFMANNI commentatio de variolis. Pars fecunda, in qua morbi variolofi pathologia vlterius euincitur et monftratur, quare idem hominem femel tantum adficere queat.

Quod prima pars operis huius *) in commentariis noftris indicata non fuerit, ob eam forte rationem accidiffe arbitramur, quod, qui tunc eorum curam gerebant, quod reliquum erat doctrinae, breui fequuturum fperauerint. Itaque poft interiectum adeo longum temporis fpatium lectores noftros vix exfpectaturos poftulaturosue putamus, vt ampliorem iftius primae partis notitiam exhiberemus. Sufficiat ergo, paucis indicaffe, fecretiones diuerfas in diuerfis organis a diuerfa grauitate fpecifica particularum fecernendarum proficifci; cauffam variolarum effe materiam putridam fui generis, a peculiaribus organis, nonnifi in cute exiftentibus, quae glandulas dicit Ill. Auctor, contagio fufceptam, ibi euolutam, et regrediendo maffam fanguinis inficientem; glandulas has pure collecto earumque orificium obftruente eleuari in puftulas, fuppuratione deftrui, ideoque reditum variolarum impoffibilem reddi e. q. f. r.

In praefatione huius fecundae partis primo loco ftudiorum fuorum, cum academicorum, tum continuatorum, rationem reddit Auctor (differtationem de attrahentium actione a feipfo confcriptam effe profite-

*) C. L. HOFFMANNS *Abhandlung von den Pocken. Erfter Theil, worinnen die Erzeugung der Pockenmaterie und anderer anfteckenden Krankheiten vor Augen geleget wird, Münfter und Hamm.* 1770. gr. 8.

profitetur, de quo olim *) ſubdubitabamus); variorum tractatuum vel iam editorum vel limae adhuc ſubiiciendorum (inter quos etiam tractatum de inflammatione, nuper a nobis indicatum, nominatum inuenimus) ortum tradit; quomodo ad conſcribendum de variolis opus deuenerit, exponit; breui contenta partis primae repetit, monſtrans, quae vel minus accurata vel falſa propoſita fuerint, vel omiſſa, inprimisque docens, cur nullus morbus contagioſus ab hominibus ad reliqua animalia tranſeat, et in his etiam, ſola hydrophobia excepta, nonniſi eiuſdem generis ſubiecta afficiat: nimirum quia ſingulis animalium generibus ſingularia ſint organa ſecernendis humoribus dicata, iique ipſi in ſingulis generibus diuerſi (ita v. c. animalia variolis non ſubiici, quia aut glandulis varioloſis, aut eorum ſucco, aut vtriſque careant), fluidum nerueum autem, probabilis hydrophobiae ſedes, in omnibus animalibus vni eidemque fini, ſenſui et motui, inſeruiat, ideoque opus non ſit, vt in diuerſis animalibus diuerſae indolis exiſtat. Poſtmodum prolixe ſatis fata partis primae (partem tertiam eamque vltimam iam in manibus amicorum eſſe aſſeuerat, ab iis forte perpoliendam lucique publicae tradendam; an igitur forſan huc ſpectant commentationes eae, quas Cl. CHAVET collectioni ſcriptorum minorum germanicorum iam inſeruit, a nobis nuperrime indicatae?) recenſet **), et

*) vid. Comment. noſtr. Vol. XXXII. P. II. p. 291.
**) *Allgem. deutſche Bib. B. XVI. St. II. S.* 422. C. L. HOFMANN'S *Anhang zum erſten Theile von den Pocken, worinnen die angegebene Urſache von der Aſſimilation der anſteckenden Fiebermaterie ferner erwieſen und die Exiſtenz der Pockendrüſen auſſer Zweifel geſetzt wird. Nebſt einem Kupfer. Münſter,* 1776. *gr.* 8. Huius recenſio in *Allg. d. Bibl. B. XXXIII. St. I. S.* 138. C. L. HOFFMANNS *Nachtrag zum erſten Theile von den Pocken*

et inprimis multus eſt aduerſus Cl. VNZERVM eiusque pathologiam morborum contagioſorum *) huiusque recenſionem **); enarrata explicatione contagii per inſecta et Vnzeriana per diuiſibilitatem in infinitum, ex ingenii luſu aliam proponit, eamque ſatis lepidam, per ſemina minutiſſima, vegetatione quadam euoluenda; ac denique, quae ab iis poſtulet, qui doctrinam ipſius examinare vlteriusque perficere conſtituant, docet, et Cl. MOLITOR ob praeſtitum in hac parte edenda auxilium grates perſoluit.

Sectio I. Semiotica morbi varioloſi. Praemiſſa diviſione generali variolarum diuerſa earum ſtadia conſiderantur, quorum ſex aſſumit Ill. Auctor, nempe contagii vel praeparationis, febris eruptionis (quod, ne confuſio oriatur, cum reliquis auctoribus ſtadium primum vocat), eruptionis ipſius, ſuppurationis, exſiccationis, et morborum ſubſequentium. Stadium praeparationis certos limites non agnoſcere, docet inoculatio: breuius tamen ſex diebus non vidit, vti e contrario vnico caſu (ex plus quam duobus millibus, vt inferius fatetur, a ſe inoculatis) decimo octavo demum ab inſitione die febrem eruptionis accedere obſeruauit. Singulorum ſtadiorum decurſus ſollicite deſcriptus, exemplis egregie dicta illuſtrantibus

cken — Caſſel. 1778. 8. Iam Cl. VNZER in ſcenam prodibat: *Ueber die Anſteckung beſonders der Pocken. In einer Beurtheilung der neuen Hofmanniſchen Pockentheorie, von D.* IOHANN AVGVST VNZER — *Leipzig,* 1778. 8. C. L. HOFFMANN *beantwortet die Einwürfe, welche Hr. D.* I. A. VNZER *über die Anſteckung beſonders der Pocken in einer Beurtheilung der neuen Hofmanniſchen Pockentheorie geliefert hat. Münſter,* 1782. 8. IOH. AVG. VNZERS *Vertheidigung ſeiner Einwürfe gegen die Pockentheorie des Hrn. Geh. Raths* HOFMANN. *Leipzig.* 1783. 8.

*) Vid. Comm. noſtr. Vol. XXVI. p. 577.

**) *Allg. d. Bibl. B. LXXI. St. II. S.* 410.

tibus vbique additis. Halitus foetens, interdum vnicum ſignum morbum praenuncians, ab vno eodemque cum febre varioloſa fomite pendens. Primum apparens variola ſub ſpecie puncti rubri, morſurae pulicis ſimilis, ſed abſque ſtigmate in medio; in hoc tactus tuberculum durum diſtinguit, futurae puſtulae prodromum, quod ſi abſit, efflorescentia cutanea rurſus diſparet. Felix, at rarus, morbi exitus puſtulis ante ſuppurationem euaneſcentibus, probe diſcernendis a retrocedentibus, nimirum febre, virium proſtratione aliisque ſymptomatibus abſentibus. Cicatrices oriuntur, ſi, cruſta decidente, ſubiacens cutis nondum conſolidata fuerit; eoque profundiores, quo frequentius cruſta formata fuerit: a cruſta prima nullae vnquam enaſcuntur. Singulis ſtadiis morbum vel ſanitate vel (excepto ſtadio praeparationis) morte terminari poſſe, exemplis adductis probatur: prius ſi in ſtadio praeparationis contigerit, inoculatione etiam poſtea incaſſum tentata, fieri potuit, vt eiusmodi ſubiectum a variolis per totam vitam immune creditum ſit. Conuulſiones eruptionem antecedentes, variolis naturalibus frequentiores quam artificialibus, non plane negligendae, ſiquidem nonnunquam morte terminantur, nonnunquam graves morbos relinquunt. Variolas ſanguineas in propria praxi nunquam obſeruauit Ill. Auctor. Grauida vndecimo a morbi initio die angina mortua, fetus ſeptimeſtris viuus exſectus eſt, ſed breui poſt mortuus. In duobus infantibus inſitis nonniſi initium febris eruptionis totum morbum abſoluit, ſolummodo puſtula inſitionis periodos conſuetas percurrente: alius tamen inſitionem repudians, ab iiſdem infectus variolas naturales ſubiit, quarum pure prius dicti rurſus inoculati ſunt, ſed effectu nullo. Inſitionem Ill. Auctor punctura peragit ope lanceolae, quam acu commodiorem inuenit; ſi pus vtrique in-

ſtrumento rubiginem contraxit, illud inefficax eſt. De inoculatione per fila et ſiccatas puſtulas in prima parte iam differuit. Aliam methodum inoculationis per fila ſibi in mentem veniſſe, his ope acus inter cuticulam et cutim traiectis (eodem modo, quo exterae quaedam gentes vti ſolent*)). Inoculatio per veſicatorium vlceribus generandis fauet; pus goſſypio exceptum vel cuti affrictum non adeo certe inficit; certius, ſi emplaſtro vel veſica obtegitur, ſed tunc facilis inflammatio. Inciſio maior vlcera foeda producit. Locus in humero opportunior quam inter pollicem et indicem; in vltimo loco bis inflammationem et cariem oſſium enatam vidit. Minus etiam opportuna inſitio in pedibus, accedente etiam glandularum inguinalium inflammatione. Medicus quidam fama illuſtris infanti proprio turundam pure impraegnatam naribus immiſit: naſus et facies inflammabantur, ſubſequente ſub febre eruptionis morte. Ad materiam inſitioni aptam obtinendam ſufficit puſtulas parua inciſione aperire, lymphamque pellucidam, non pus ipſum, excipere; haec ex veſiculis altero poſt eruptionem die obtineri poteſt, item ex humiditate loci inſitionis inde a fine ſtadii praeparationis per quatuor ſubſequentia ſtadia. Puſtulae inſitionis, regionis inſitionis, puſtularumque localium ſiue earum, quae in regione inſitionis propullulant, mutationes et decurſus. Inoculatio pluribus in locis ſuſcepta nullum in morbum influxum habet. Puſtula inſitionis abſque periculo plerumque nigreſcit et in vlcuſculum fonticulo ſimile tranſit, nonniſi exſiccatis reliqui corporis variolis ſanationem admiſſurum. Pus corruptum ad inoculationem adhibitum mala localia, inflammationes, vlcera foetida cet. producit, morbo tamen varioloſo ipſo non peiore reddito: ſin autem miaſma ex eiuſmodi pure

*) vid. Comm. noſtr. Vol. IV. p. 142. et Vol. VI. p. 322.

pure iam exhalauerit, eadem quidem damna, imo gangraena morsque ipſa, producuntur, neutiquam autem variolae. Praeſagia ex conſideratione regionis inſitionis ratione morbi futuri. De variolis ſpuriis: ſecundum ea, quae Ill. Auctori ipſi in praxi obvenerunt, tres earum ſpecies conſtituit, aquoſas ſeu lymphaticas, duras ſeu acuminatas (*Steinpocken*), et innominatas. Variolae aquoſae diſtinguuntur a veris abſentia vel breuiore duratione (non vltra triginta ſex horas) febris eruptionis, halitusque foetidi; celeritate eruptionis et exſiccationis variolarum; abſentia veri puris, licet nonnunquam vna vel altera illud offerat adeoque cicatrices relinquat. Durae veris multo ſimiliores ſunt: differunt tamen abſentia halitus foetidi, humiditate tertio die poſt eruptionem exſudante, duritie ſub maturatione ſubſiſtente, quae ipſi diſruptioni per compreſſionem tentatae reſiſtit, et pruritu ſub exſiccatione, ita vt infantes eas plerumque decerpant, ſanguine inde profluente, ſed nulla cicatrice relicta, quod tamen in cute minus ſana fieri quoque poſſe non negatur. Tertiam ſpeciem variolarum ſpuriarum peculiari nomine deſignare nequit Ill. Auctor, ideoque eas innominatas dicit: febris in iis modica; halitus foetor nullus; die ſecundo vel ad ſummum tertio exanthemata veris ſimillima, ſed celerioris incrementi, et iam tertio ab eruptione die ſuppurantia, ſuccedentibus interim inter priora aliis pariter inflammatis, aſt non in ſuppurationem abeuntibus, ſed vna cum prioribus ſiccatis; quae ſuppurant, non circulo rubro, ſed macula rubra figurae irregularis ambitusque largi cinguntur; figura minor eſt quam verarum, baſis rubra, pus tantum in apice; foetor non ſpecificus, qualis in veris; ſuppurationis ſtadium trium circiter dierum; ſiccatio celerior quam in veris, quadraginta octo circiter horis abſoluta. Omnes has ſpecies interdum

pro veris habitas fuiſſe, indeque opinionem variolarum recurrentium magis inualuiſſe. De diagnoſi variolarum verarum ex ſignis eſſentialibus et accidentalibus. Sub febre eruptionis ſolus halitus foetens; altero eruptionis die veſicula in medio puſtularum erumpentium, characteriſticum TISSOTO ſignum, et poſtea foueola in puſtula conſpicua (quod tamen ſignum vniuerſale non eſt); in ſuppurationis ſtadio, praeter ſigna anamneſtica, abſentia madoris in variolis duris deprehendendi. Signa accidentalia: infectio per variolas veras; febris, febri eruptionis ſimilis; praegreſſum cum varioloſis commercium, aut commoratio in loco infecto. Ad eruendam certitudinem, veraene fuerint variolae nec ne, ſola inoculatio. Nullum exiſtere exemplum variolarum verarum altera vice reuerſarum, ſiue priores naturales fuerint, ſiue artificiales, et medicos magni adeo nominis, vti b. DE HAEN, in ferendo de iis iudicio deceptos fuiſſe.

Sectio II. Pathologia morbi varioloſi. Multa hic ex parte prima eiusque appendice repetuntur atque vlterius illuſtrantur ad refutandas Cl. VNZERI obiectiones.

1. *De glandulis varioloſis.* Si variolae ſuppuranti cuticula demitur, in conſpectum prodit particula cutis ſeu globulus ſuper reliquam cutim eminens: inter hoc corpus et cuticulam haeret pus, facta etiam in cuticulam iterata inciſione rurſus colligendum, quod autem amplius non fit, corpore hoc deſtructo v. c. per traiectum filum. Ergo corpus hoc eſt glandula, pus ſeparans; in principio, quum effloreſcit, inflammata, ſub maturatione vero ſuppurata. His reſpondent obſeruationes Cl. COTTVNNII *), quas ideo

*) De ſedibus variolarum ſyntagma, Vienn. 1771. 8. indicatum in Comm. noſtr. Vol. XVIII. p. 411.

ideo Ill. Auctor appendici partis primae vna cum tabula aeri incisa inseruit. Insitio docet, glandulis his maxima in copia sibi proxime adiacentibus totam externam corporis superficiem obsitam esse: vlterius tamen non extenduntur, quam ad anteriora narium internarum et interiora oris. In partibus interioribus, quicquid dixerint alii, nunquam inuentae sunt. (In transitu etiam monetur, illum morbum exanthematicum, quem in ouibus et leporibus variolas dicere solent, in partibus internis non existere, sed in leporibus tantum hydatides inueniri.) Exemplum, vbi glandulae mesenterii suppuratae, aliudque, vbi aphthae pro variolis habitae sunt. Dubium quoque est exemplum a COTTVNNIO allegatum variolarum in bronchiis repertarum, quum anatomicae earumdem disquisitionis mentionem non fecerit, neque vnquam in aliis locis internis easdem conspexerit. Vesicula in medio pustulae erumpentis se ostendens est ductus excretorius glandulae, orificio suo occlusus vel coalitus, qui quamdiu cum cuticula cohaeret, foueolam seu vmbilicum efformat, ab eadem vero separatus eleuationem variolae et effusionem puris inter cuticulam et glandulam efficit: inde etiam repletio variolae pure per incisionem emisso patet. In statu sano ductus hic excretorius perspirationem cutaneam iuuat.

2. *De pure varioloso.* Omnes corporis humores sibi ipsis relicti odorem sibi proprium maiori gradu acquirunt, acidum alii, alii putridum: posteriorum alii, sub debitis conditionibus in alios ad putredinem dispositos agentes, horum corruptionem adiuuant, alii non; priores vere putridos, posteriores spurie putridos vocat Ill. Auctor. Prioribus pus variolosum accensetur, quod non modo foetor cadauerosus variolis demortuorum, sed etiam experimenta probant, quibus sanguis et caro puris variolosi ope prius pu-

tredinem contraxerunt, quam ſponte euenturum fuiſſet. Quum ergo ſuis quodque humorum genus organis ſecernatur: pus eſt humor glandularum variolofarum putridus redditus. Pulmones eum ſuſcipiunt, vtpote organon depurationi ſanguinis quam maxime dicatum. Non ergo generatur in ſanguine: neque reliqua organa excretoria cutis idem ſuſcipiunt.

3. *De contagio.* Ad corrumpendum humorem in glandula varioloſa retardatio eius, pari modo vt vrinae in veſica vrinaria *), requiritur: retardatio haec obſtructis et coalitis ductibus excretoriis glandularum efficitur, quae mutatio ab irritatione per acrimoniam proficiſcitur, conſtricto prius, et, niſi breui reſeretur, obliterato ſphinctere. In corporibus demortuis putredo ſola pus varioloſum gignere nequit: ſi enim variolae iam ante adfuerunt, deſtructae ſunt glandulae varioloſae; ſin minus, ductus excretorii earum obliterari non poſſunt. Vero ſimile eſt, ſi humor glandularum varioloſarum eodem modo, quo alii humores in corpore ſecreti, obtineri poſſet, eum in vitro occluſo aeque corrumpi et contagioſum reddi poſſe, ac ſanguinem in PRINGLII experimento **). Quouſque gradus putredinis et contagii in loco clauſo augeri, et quamdiu hoc efficacitatem ſuam ſeruare poſſit, docet notum illud exemplum contagii in Anglia aperto loculo hominis, qui ante triginta annos variolis occubuerat, per plures vicos ſparſi. Obſtructo licet ductu excretorio glandulae, ſecretio tamen in ea non niſi vaſe ſecretorio coalito tollitur, neque reſorptio per venas: hinc regreſſus puris in ſanguinem, febris eruptionis, exhalatio illius per pulmones.

4. *De*

*) BOERHAAVE El. Chem. T.II. Proc. 92.
**) vid. Comm. noſtr. Vol.II. p. 402.

4. *De puris geniti effectibus in corporibus variolosorum.* Confideratio mutationum protinus ab infitione ad infectionis naturalis phaenomena declaranda viam pandit. Repetuntur ea, quae Ill. Auctor alibi, vt nuper vidimus, de inflammatione ftabiliuit, et ad ortum variolae infitionis, aut, quum fub operatione glandula variolofa vel difciffa vel pure acriore arrofa fuerit, vlceris inde nati applicantur. Rubor in regione infitionis a miafmate ex loco infitionis in viciniam fefe expandente, glandulas variolofas irritante, inflammationisque gradum aliquem excitante; difparens, fi minor fit irritatio. Variolarum localium origo ex iifdem cauffis. Dolor in glandulis fubaxillaribus, vel infitione in pede facta, inguinalibus, a corrupto glandularum variolofarum humore vafis lymphaticis excepto: cur vero idem faepe rurfus euanefcat, humore tamen fucceffu temporis maiorem acrimoniam adepto, Ill. Auctor lectoribus indagandum relinquit. Halitus foetens a reforpto ex glandulis variolofis humore acri, in pulmonibus iterum ex fanguine fecreto et in vapores mutato, tunc demum contagiofo, quum humor in glandulis ipfis ad eum gradum corruptionis cuectus eft, qui contagium communicare valeat. Sub eadem conditione etiam contagium per cutim exiftit. Vtrumque nonnifi vno demum vel altero die ante febrim eruptionis euenit. Inde patet, infitionem pluribus in locis factam eruptionem non accelerare. Tranfitus ex iam dictis ad variolas naturales. Incredibile eft, quam parum contagii fufficiat ad corpus inficiendum, quod hic exemplo hominis probatur, qui illud in conclaui fufcepit, in quo aegra decubuerat, ante plus quam quatuor hebdomades repurgato depuratoque. Contagii per inhalationem et miafmatis faliuae admixtionem poffibilitas non negatur, licet hi modi non femper neceffarii fint. Contagii etiam tantam quantita-

tem ab vna glandula ſuſcipi poſſe, quanta ſufficiat ad inflammationem protinus, vt in inſitione, excitandam, probant variolae ſic dictae matres (*Mutterpocken*), ſolito maiores, ante febrem eruptionis apparentes. An primo contagio vna vel plures glandulae afficiantur, dubium: plerumque prius fieri, probabilius. Infectio continuata glandularum plurium eodem modo, vti poſt inſitionem. Corruptio poſt infectionem vniuerſalem celerior, quam ante eam. Febris eruptionis ortus ab aucta quantitate et acrimonia humoris glandularum varioloſarum affecti, in ſanguinem regurgitantis. Si vaſa ſecretoria ductusque excretorii glandularum prius coaleſcant, quam humor in iis ſtagnans acrior reddi inflammationemque producere poſſit, variola non enaſcitur: quia etiam priori in caſu nulla ſecretio amplius fit, neceſſario inde refluxus in ſanguinem ideoque febris eruptionis ceſſat. Quintuplici igitur modo glandulae varioloſae mutationem ſubire poſſunt: vel omnes ac ſingulae coaleſcunt, nulla inflammata (febris varioloſa abſque variolis); vel pleraeque coaleſcunt, vna tantum et altera inflammata; vel pauciores coaleſcunt, plures inflammantur; vel numerus inflammatarum numerum coaleſcentium multo magis ſuperat (variolae concretae et confluentes); vel denique omnes inflammantur, nullis coaleſcentibus: vltimum caſum nunquam vidit Ill. Auctor, eumque rariſſimum, et, ſi vnquam exiſtat, febre eruptionis mox ab initio nimis aucta breui exitialem futurum putat. Exitus inflammationis idem ac aliorum inflammationis generum: inde diſtinctio inter variolas euaneſcentes, ſuppurantes, ſphaceloſas, verrucoſas. Euaneſcunt variolae, ſi durante adhuc inflammatione ductus excretorii glandularum coaleſcunt, quod ſaepius accideret, niſi aucta perpetuo acrimonia hoc impediret: coalitionem vero partium ſub ipſa inflamma-

flammatione fieri poſſe, docet concretio pulmonis cum pleura durante pleuritide. Pus eiuſdem originis eſt, ac pus aliarum partium inflammatarum (repetuntur ea, quae in commentario de inflammatione tradita ſunt). Variolas nonnullas ante perfectam puris maturationem ſiccеſcere, ex coalitu vaſorum ſecernentium ductuumque excretoriorum, ſublato inde affluxu humorum ad glandulam inflammatam, patet. Tardius hoc contingit, quum perfectam maturitatem adipiſcuntur variolae: tuncque marceſcunt, ſiccantur, et in cruſtis decidunt, ſub quibus ſi cutis nondum conualuit, glandulae varioloſae plus minus arroduntur ac in grauiore caſu tandem cum notabili cutis particula conſumuntur. Variolarum ſphaceloſarum et verrucoſarum ſiue ſcirrhoſarum conſiderationem parti practicae reſeruat Ill. Auctor, id tantum monens, poſteriores ſemper lethales eſſe, niſi demum in ſuppurationem, foediſſimas cicatrices relicturam, abeant. Demonſtratio impoſſibilitatis variolarum redeuntium ex coalitu ſeu deſtructione glandularum varioloſarum: eas de nouo gigni poſſe, oeconomiae corporis noſtri contrarium. Obiectio variolarum ab immediato contactu ſecunda vice excitatarum id tantum probat, glandulam coalitam a pure acri applicato inflammari poſſe: ſed in ea ipſa contagium non amplius praeparari reſorptionique febrem excitaturae, velut in morbo varioloſo, aptum reddi poteſt. Magnitudo morbi varioloſi a maiore gradu et longiore duratione febris eruptionis pendet, et haec a minore copia glandularum coaleſcentium temporisque ſpatio longiore, quo haec perficitur: et ſic etiam vice verſa. Quicquid ergo coalitionem hanc iuuare poterit, febrem eruptionis ipſumque morbum mitiorem reddet. Febris haec, variolis copioſius enatis, vel tantum miteſcit, vel perdurat: ſuppuratoria a maiore copia puris ſuppura-

tione acrioris facti ad sanguinem regrediente oritur. Symptomata eius, v. c. angina, parti practicae reservantur. Iam ad eruendam caussam, cur in vno subiecto citius, in alio tardius contingat ista coalitio? prius considerationem acrimoniae humorum praemittit Ill. Auctor, eamque ponit in aucta vi, solo contactu adeo agendi in solida, in quibus statu sano continentur, vt inde morbus partis, in quam agunt, sequatur; augmentum istud ab acquisita maiori propensione in corruptionem physicam, ergo a solutione, non ab indole mechanica, vti BOERHAAVIVS aliique statuerunt, proficiscitur. Inde patet, vti omnes corporis humores, sic praecipue humorem glandularum variolosarum, quo magis a naturali blanda indole recedat, eo magis illarum coalitioni fauere, et vice versa. Vt igitur morbus, quantum fieri possit, mitior reddatur, ad duo respiciendum est medico: nimirum vt corruptionem humoris glandularum variolosarum rite imminuat, et ipsum corruptum, quantum fieri possit, remoueat. Vtrumque autem quibus auxiliis praestandum sit, pars practica docebit.

X.

Instruzione intorno alla malattia convulsiva denominata Tetanos. In Verona. MDCCLXXXIX. Per gli eredi di Marco Moroni. 8. mai. pagg. 91. praef. pagg. 6.

i. e.

Instructio super morbo conuulsiuo, qui Tetanus dicitur.

Eadem instructio, quae ante aliquot annos gallico idiomate prodiit, hic Cl. CARRERE adscripta, et quum hic morbus subinde etiam in Italia, praecipue in regionibus montosis, obseruetur, in italicam linguam

guam verſa. Cuius quum verſionem germanicam (praeter quam etiam hiſpanicam exiſtere, hic edocemur) olim indicauerimus *), nihil hic addendum arbitramur.

XI.

Fragmenta ſemiologiae obſtetriciae, quae conſenſu gratioſi medicorum ordinis pro gradu doctoris medicinae die XXVI. Ianuar. MDCCXC publice defendet auctor FRIDERICVS GVILIELMVS VOIGTEL, Magdeburgenſis. Accedunt tabulae ſex aeneae. Halae. typis Franckianis. 4. pagg. 80. abſque dedicatione et claſſium conſpectu.

Libellum multifaria eruditione refertum Cl. Auctor, dignus Cl. MECKELII diſcipulus, in quatuor ſectiones diuiſit. Prima ſemiologiae medicae et obſtetriciae notionem, huiusque ambitum, difficultatem, inſtituendae methodum, et dignitatem ſiſtit. Ad ſemiologiam obſtetriciam phyſiologicam pertinent 1. Semiologia genitalium mollium et mammarum adultae in ſtatu pubertatis, virginitatis integerrimae, coitus perpeſſi, poſt abortum aut partum praegreſſum; 2. ſigna peluis bene conformatae femineae; 3. ſigna conceptionis; 4. ſigna grauiditatis verae, vterinae, eiusque periodorum; 5. ſigna fetus viui ante et ſub partum; 6. dolorum ſigna diſtinctiua; 7. ſigna partus naturalis, perfecti; appropinquantis et inſtantis, eiusque temporum; 8. ſigna fetus perfecti, maturi, ſani; 9. ſigna bonae nutricis; 10. ſigna ſtatus naturalis puerperae. Semiologia obſtetricia pathologica ſiſtit 1. ſemiologiam partium genitalium mollium morboſarum extra grauiditatem, grauiditatis tempore, ſub partum et poſt eum; 2. pel-

*) Vid. Comm. noſtr. Vol. XXX. p. 635.

2. peluis vitiatae ſigna, ſeu totius, ſeu quarumdam eius partium; 3. ſigna ſterilitatis; 4. grauiditatis ſpuriae ſigna; 5. grauiditatis verae, at extrauterinae, ſigna diagnoſtica; 6. ſigna fetus mortui grauiditatis tempore, ſub ipſum partum, poſt eum; 7. ſigna abortus inſtantis; 8. ſigna partus praematuri; 9. ſigna partus ſerotini; 10. ſigna dolorum ſpuriorum; 11. ſigna generaliora partus non naturalis, anomali; 12. ſpecialiora praecipuarum illius cauſſarum: vel in matre a morbo locali aut vniuerſali, vel a partibus inter fetum et matrem vitiatis, vel ab incauta et imperita manu, vel a fetu male conformato, numero excedente, peruerſe ſito; 13. ſigna puerperii morboſi; 14. ſigna morborum neonatorum. Vſitatiſſimum medium ſigna diagnoſtica ſenſibus aſſequendi eſt exploratio cum externa ſeu abdominalis, tum interna ſeu vterina, quam nunc vlterius pertractat Cl. Auctor, quem in finem, qua ratione, et ſub quibus ſitus feminarum modis fiat, oſtendens. Inter explorationem dolores ad partum excitari poſſe modo ſimpliciſſimo, preſſione in ligamenta ſacro-iſchiadica, ex Cl. MECKELII verſione BAUDELOCQUII.

p. 24. Sectio ſecunda partus non naturalis diuiſiones ſecundum eius cauſſas, deque diagnoſi ſitus praeternaturalis fetus quaedam in genere exponit. Cauſſae ſunt 1. in matre: vitia organica et morbi locales genitalium, peluis, labiorum vuluae, vaginae, orificii vterini, ipſius vteri; vel morbi diſpoſitionesque vniuerſales, aut partium magis vel minus in partus actu adiuuantium; 2. in partibus, quae nexum faciunt inter matrem et fetum: funiculi vmbilicalis vitia, placentae ſitus praeternaturalis, membranae a ſtatu naturali aberrantes, aquarum quantitas peccans nimisque praecox effluxus; 3. in obſtetricum vitiis omiſſionis vel commiſſionis; 4. in fetu: ex mala eius partiumque ipſius proportione et conformatione, ſiue ſint aberra-

aberrationes totius a ſtatu naturali, ſiue ſingularum partium difformitates; ob numerum inſolitum; ob ſitum peruerſum extra vterum, vel in hoc ipſo. Vltimum momentum ſpeciminis loco vberius exponendum ſibi ſumſit Cl. Auctor, praemonitis quibuſdam de acquirenda ope explorationis cognitione partium praeuiarum ferendoque inde iudicio de ſitu partium latentium.

Tertia igitur ſectio de diagnoſi partuum praeternaturalium ſecundum eorum claſſes, ordines, genera et ſpecies agit, praemiſſis ſignis generalioribus partus praeternaturalis. Diuiſionem, quam tabulae adiunctae mirifice illuſtrant, hanc conſtituit Cl. Auctor, a nobis nunc, omiſſis ſpeciebus, repetendam. p. 35.

Claſſis I. Situs praeternaturales *ſimplices*, in quibus eiuſdem generis partes fetus ad orificium vteri conuerſae.

Ordo I. Capitis ſitus praeternaturales.

Genus I. Situs faciales.

II. Situs occipitales.

III. Capitis latus dextrum praeuium.

IV. Capitis latus ſiniſtrum.

V. Situs verticales.

Ordo II. Collum ad os vteri conuerſum.

Genus I. Facies colli anterior.

II. Nucha et ceruix.

III. Colli latus dextrum.

IV. Colli latus ſiniſtrum.

Ordo III. Trunci pars ſuperior praeuia.

Genus I. Pectus.

II. Dorſum.

III. Humerus dexter.

IV. Humerus ſiniſter.

Ordo IV. Trunci pars media ad vteri oſtium conuerſa.

Genus I. Abdomen delapſum.

Genus

Genus II. Regio lumbaris praeuia.
III. Regio iliaca dextra.
IV. Regio iliaca ſiniſtra.

Ordo V. Situs praeternaturalis ob trunci partem inferiorem praeuiam.
Genus I. Regio pubis et facies anterior femoris obiacentes.
II. Nates ad os vteri conuerſae.
III. Regio iſchiadica dextra praeuia, ſeu partus natium imperfecti genus primum.
IV. Regio iſchiadica ſiniſtra praeuia, ſeu partus natium imperfecti genus alterum.

Ordo VI. Partus extremitatum inferiorum perfecti et imperfecti.
Genus I. Vtrumque genu praeuium.
II. Vtrumque crus facie poſteriori, ſeu poplites et calces ad orificium vteri conuerſi.
III. Partus agripparum perfecti.
IV. Genu alterutrum delapſum.
V. Facies poſterior cruris alterius, vel regione poplitea, vel ſura, vel calce ad os vteri conuerſis.
VI. Partus agripparum imperfecti.

Ordo VII. Extremitatum ſuperiorum vel vtraque vel ſingulae delapſae.
Genus I. Vtraque protuberantia cubiti a pectore delapſa.
II. Protuberantiae cubiti a dorſo prominentes.
III. Vtraque manus a pectore prolapſa.
IV. Vtraque manus a dorſo prolapſa.
V. Alteruter cubitus e latere propendens.
VI. Alterutra manus e latere propendens.

Ordo

Ordo VIII. Extremitates decuſſatim propendentes.
Genus I. Genua decuſſatim ad os vteri conuerſa.
II. Pedes decuſſatim propendentes.
III. Manus ſuper pectus decuſſatae praeviae.
IV. Manus e dorſo decuſſatim prolapſae.

Subiunguntur huic claſſi velamenta, funiculus vmbilicalis et placenta praeuia.

Claſſis II. Situs praeternaturales *compoſiti* et *mixti*, in quibus vel vnius fetus partes diuerſi generis, vel plurium variae partes ſimul praeuiae.

A. Vnius fetus.

Ordo I. Capitis pars quaedam, cum funiculo, vna vel altera extremitate ſuperiori aut inferiori, vtraque alterutrarum, funiculo et alterutra extremitate ſuperiori aut inferiori, vna extremitate ſuperiori et inferiori, ternis, quaternis, aut omnibus quinque partibus.
– II. Trunci pars praeuia, ſimili modo.
– III. Genua et pedes vel ſingulatim vel coniunctim, aut vnum genu, aut vtrumque, aut pes alter vel vterque, diuerſa itidem coniunctione.

B. Plurium fetuum.

– IV. Caput vnius vario modo parte praeuium, cum alius fetus hac vel illa aut pluribus partibus.
– V. Trunci pars quaedam fetus alterius, pari ratione.
– VI. Alterius extremitates et funiculus vel ſingulatim vel coniunctim cum alterius hac vel illa pluribusue partibus.

Signa diagnoſtica in prima claſſe ſollicite vbique expoſuit, in ſecunda claſſe ex prioribus ſponte patentia.

Sectio

p. 54. Sectio quarta de nonnullis impedimentis et difficultatibus diagnosis in arte obstetricia agit, a parte matris sunt vitia peluis, labiorum, vaginae, vteri eiusque orificii: a parte adnexarum fetui partium, membranarum crassities, liquoris amnii abundantia, placentae in loco insolito adhaesio: a parte fetus, praeter aberrationem a structura naturali, facilitas situm mutandi, quae in fetu mortuo ob maiorem mollitiem flacciditatemque maior esset solet; cuius rei exemplum satis insigne sub auspiciis Cl. MECKELII obseruatum hic adducitur; contorsiones aliaeque destructiones artuum prolapsorum, tumores varii sub diuturno partu enati, ossa cranii sibi imposita, partes plurium fetuum simul prolapsae, e. s. p. Aberrat a structura naturali fetus vel excessu, vel defectu, vel situ partium peruerso ac mutato, vel fabrica aliena: singulorum exempla in capite, trunco et extremitatibus adducuntur. Fetus coaliti vel integri gemelli, vel integer cum parte alterius, vel ex pluribus compositi, quorum tamen exempla dubia pronunciantur. Sub finem quaedam de fetibus in vtero iisdem, quibus matres, morbis affectis, vbi memoratur fetus in museo Cl. MECKELII seruatus, legitimo fere tempore exclusus, sed mox post partum mortuus, variolis a matre communicatis in vtero affectus, et facie tumida truncoque partim recentes variolarum cicatrices, partim insidentes adhuc escharas passim offerens.

p. 73. Accedimus ad figurarum explanationem, quae aberrationes quasdam a statu naturali fetuum sistunt, partim ab Ill. viris SELLE et MECKELIO, partim ab Auctoris Cl. patruo, medico Islebiensi, communicatas. Tab. I. Compages ossium hydrocephali interni ex infante recens nato. Os bregmatis sinistrum in duo triangula diuisum, magna interstitia membranacea inter has diuisuras osque frontis ac bregmatis sinistrum

ſtrum, multoque inſigniora in parte poſteriori in ſutura ſagittali et lambdoidea, ita vt fontanellae minoris et lateralis omnis ſpecies euanuerit; in his membranis multa oſſicula diuerſae magnitudinis et cohaeſionis.

Tab. II. Fig. I. Cranium fetus perfecti, fontanella magna oſſe Wormiano perfecte occluſa. Fig. II. Fetus ſexus (vti duo ſequentes) ſequioris, octo circiter menſium, cranio, cerebro et cerebello deſtitutus, cum ſpina bifida ad tertiam dorſi vetebram decurrente, ceterum bene formatus, matre ſana; liquor amnii in hoc et ſequentibus naturalis. Margo cutaneus in vtroque latere a nucha (collo fere nullo) incipiens et ſupra verticem vſque protenſus, pilis hirſutus; aures a capite multum diſtantes eiusque anteriora occupantes; bulbus oculi dextri ex orbita quaſi protruſus, aeque ac ſiniſtri ſuperciliis carens; baſis cranii, variis protuberantiis conſpicua, obtecta tenui, molli, fuſca et pulpoſa membrana, marginis cutanei productione, quae ſuper vertebrarum colli corpora nuda vſque ad tertiae dorſi interſtitium continuatur, in qua etiam initium canalis medullae ſpinalis conſpicitur.

Tab. III. Fig. I. Fetus alius octimeſtris, qui aeque ac antecedens vitae aliqua ſigna edidit. Cranii pars ſuperior membranacea et oſſea, cerebrum, cerebellum, medullae ſpinalis pars ſuperior, prorſus abſunt. Spinae bifidae ad vertebras lumborum vſque progreſſus. Collum breuiſſimum, aures humeris innixae. Membrana pulpoſa, marginis cutanei continuatio, tumorem fungoſum omnem cranii baſin obducentem conſtituit; in hac vtrinque foramen ad duas lineas penetrans ad protuberantiam lateralem, quae pars petroſa oſſis temporum eſſe videtur. Filamenta ex membrana, baſin cranii obducente, producta inter ſpinae bifidae partes laterales in dorſo decurrerunt.

runt. Fig. II. Fetus ſeptimeſtris, anterioris cranii partis maiore quam in ſuperioribus fetubus ſuperſtite, ſed cerebro, cerebello, theca cranii magnaque integumentorum communium parte deſtitutus, ſpina bifida vſque ad orificium ani decurrente; tumor pulpoſus omne reliquum baſeos cranii obtegens; proceſſuum ſpinoſorum vertebrarum radices nullae; neque inter illas filamenta, vti in priori fetu.

Tab. IV. Cranium oſſium acephali ſpurii maturi cum palato et proceſſu alueolari maxillae ſuperioris fiſſis, oſſibus naſi deficientibus, hincque proceſſibus naſalibus maxillae ſuperioris diſtantibus; parte orbitaria oſſis frontis in duas portiones laterales diuiſa.

Tab. V. Fetus octo menſium et quod excurrit, cum vitae ſignis quibuſdam in lucem editus, ſine genitalium et ani vllo veſtigio, pectore valde deformi, depreſſo, praeter thymum et extremitatem ſuperiorem pulmonis ſiniſtri nihil continente; ſacco hernioſo inſignis magnitudinis, pedimento ab integumentis communibus formato in dextro latere cartilaginis enſiſormis adhaerente, pleraque abdominis et thoracis viſcera continente, ita vt verſus medium margo acutus hepatis, inferius gyri inteſtinorum pellucerent; funiculi vmbilicalis parte pone eumdem conſpicua; poſterius ſacco cutaneo pone femur ſiniſtrum dependente, lympha repleto, quo aperto ſpina bifida, foramine ouali definita, conſpiciebatur.

Tab. VI. Fetus ſeptem, vt videtur, menſium, capite, collo, brachiis, pectore, corde, pulmonibus, imo omnibus pectoris et abdominis contentis, praeter renem ſiniſtrum cum glandula ſuprarenali et particulam inteſtinorum, deſtitutus: loco manus dextrae maſſa mollis carnoſo-adipoſa, plicis et protuberantiis inaequalis, binis appendiculis, digitis haud abſimilibus, quarum altera vngue inſtructa erat, altera eo carebat; plica in coniunctione huius maſſa cum

alia

alia maſſa molli deformi, oſſibus prorſus deſtituta, brachium et antibrachium referente (in icone hae duae maſſae ſimilitudinem brachii chirotheca veſtiti habent); tumor adipoſo-carnoſus, mammae ad inſtar hypochondrium dextrum occupans, huicque ſimilis, at maior, in latere ſiniſtro cum proceſſu cutaneo papilliformis. Inciſis his prodiit cauitas ſuperius coſtis abſque ſterno, inferius muſculis abdominalibus imperfectis definita: in latere ſiniſtro ren cum glandula ſuprarenali, in dextra maſſa fungoſo-carnea, in medio ſaccus membranaceus, inteſtinorum partem ad orificium ani vſque progredientem et funiculum vmbilicalem continens, cum apertura ad eiuſdem inſertionem. Infimi ventris ſedes vacua. Oſſa femoris et peluis adſunt: femur dextrum ſiniſtro craſſius; genu ſiniſtrum cum magno tumore, plica profunda cutanea diſtinctum (cui plures ſimiles in ſuperficie externa corporis exſtant); patella nulla; crus ſiniſtrum dextro longius, inque eius anteriori ac inferiori parte proceſſus cutaneus; pes ſiniſter deformis cum duobus appendicibus digitorum ad inſtar; tarſi et metatarſi oſſa nonnulla, digitorum nulla; vngues in vtroque appendice. Femur dextrum cum ſimili, vt ſiniſtrum, tumore; crus ſitu plane horizontali, aeque ac ſiniſtrum oſſibus inſtructum; dextri pedis planta ſiniſtra multo perfectior, cum digitorum (vt ex icone apparet) veſtigiis. Proceſſus cutaneus, ſeſquipollicem longus, prope orificium ani; hoc ipſum cum vulua et praeputio clitoridis conſpicuum.

XII.

PETRI CAMPER diſſertatio de ſtructura patellae et olecrani, figuris illuſtrata. Hagae Comitum, apud Iſaacum van Cleef, MDCCLXXXIX. 4. mai. pagg. 75. tab. aeri inciſae 2.

Vltimum hoc b. Auctoris opus ingrauescente iam morbo demum ad finem perductum est: editor eius, ADRIANVS GILLES CAMPER, defuncti filius, proxime se catalogum relictorum operum manuscriptorum publici iuris facturum pollicetur, quae auide certe a quouis exspectatum iri persuasi sumus, acriter simul dolentes de descriptione ossium morbosorum musei ipsius, ne inchoata quidem, desperandum
p. 23. nunc esse, licet vel hoc ipso opere b. Auctor eamdem pollicitus sit.

De patellae fractura iam 1754. dissertationem academicam Franequerae ediderat b. Auctor, cuius nunc, disquisitis istius laesionis speciebus in museis aeque ac hominibus viuis, diligentiusque explorata genu structura, supplementa additis iconibus quibus-
p. 7. dam exhibet. Praemissa consideratione anatomica subnexisque quibusdam ex zootomia, et facta virium patellae computatione, docet, non a lapsu in terram disrumpi vel frangi patellam aut eius tendines aut ligamentum, sed lapsum sequelam esse laesionum
p. 15. istarum partium. Tensoris vaginae femoris tendinem, super condylum externum femoris et cristam tibiae insertum, a nullo anatomico memoratum esse, licet musculi ipsius mentionem fecerint. Rumpitur ligamentum vel iusto maiori extensione ob nimis celerem actionem musculorum genicularium, vel vehementi ictu sub eadem extensione. Eodem modo quoque patella ipsa, rarius vtraque simul, frequentius alternis vicibus. Fractura longitudinalis rarissima: vnicum exemplum b. Auctori notum illud est, quod STALPART VAN DER WIEL reliquit. Exacte transuersam fracturam nunquam vidit, sed semper plus minus obliquam. Discrimen essentiale diuulsionis patellae per rupturam, et fracturae eiusdem
p. 24. a percussione. Diagnosis rupturae ex caussis praegressis, immobilitate cruris post lapsum, maximeque

ex

ex hiatu inter fragmenta: difficilior rupturae tendinis musculi recti et cruralis, ob intumescentiam protinus insequentem (in transitu quaedam de fracturis ossium non conferuentibus). Ligamenti patellae ruptura dignoscitur ex adscensu patellae ad femur: ita etiam huius fractura a vi externa. Diagnosis patellae in longitudinem fractae. Comminutio in plures partes, ob contusionem et intumescentiam aegerrime cognoscenda. Prognosis apud varios auctores varia, partim quod non omnes propriis obseruationibus vsi sunt, partim quod non attendunt ad diuersitatem temporis, quo claudicatio desinat. Ruptura tendinis recti et cruralis minus periculosa videtur, tendinibus vastorum integritatem seruantibus, crurisque actione a tensore vaginae femoris adiuta. In viuis, quotcumque examinauit, nunquam conspexit fragmenta coalita, sed semper ad vnum vel duos pollices a se inuicem separata, quaquauersum mobilia, satis bono tamen incessu: ancylosin patellae nunquam, licet satis frequentem cum femore, nulla praegressa patellae fractura. Exemplum rarum perfecte coalitae patellae transuersim fractae cum paruo fragmento a parte interna, vna cum aliis fracturae exemplis etiam a Cl. SHELDONO iconibus, at iis minus exactis, expressum *). Duo alia patellarum, ex parte conferruminatarum, in quarum altera margo et ima superficies cariosa quasi reddita, probabiliter a luxuriante sensim callo. Ligamentosae vnionis exemplum illustre, fragmentis ope membra-

p. 27.

p. 31.

*) Essay on te fracture of the Patella; or Knee pan, with observations on the fracture of the olecranon. London, 1789. 8. Versio germanica exstat *in der neuesten Sammlung der neuesten und auserlesensten Abhandlungen für Wundärzte. II. Stück. Leipzig.* 1790. 8. *m. K. S.* 1.

naceae concretionis ex tendinibus enatae, vltra duos pollices longae, inter ſe iunctis; aliudque, illo memorabilius adhuc, fragmentis ad quatuor pollices rhenanos diſtantibus. Tendineam eiuſmodi concretionem ſufficere, vt patella etiam fracta officio ſuo fungatur, fragmento inferiore ſolo patellae integrae vices gerente. Fractura patellae ab ictu, praecipue inſtrumentorum bellicorum ope, ſumme periculoſa, eo magis, quo maior comminutio articulique ipſius deſtructio: an inde, exſudante ex parti-
p. 48. bus diffractis callo, ancyloſis, dubium. Curatio rupturae patellae eiusque tendinum ac ligamenti, per tentandam concretionem tendineam genuque quietem eo reſpectu, vt tumor, dolorque ſedetur, tendinumque reliquorum ruptura vlterior et deſtructio praecaueatur: fractura complicata, a violentia externa producta, amputationem tempeſtiuam poſtulat, antequam caries vel meliceris enaſcantur. Quietem
p. 53. nimium protractam rigiditas articuli inſequitur. Specialiora curationis praecepta; fomenta variae indolis. Ex faſciis maxime laudanda ea, quae muſculos geniculares modice comprimit. Pes altius collocandus, quam dorſum, non tamen recta linea extendendus, ſed angulo facto cum coxae oſſe, vti pluribus Cl. SHELDONVS docet. Tumore, dolore, inflammatione ſedatis, aeger ſurgat et ſcipionis aut alterius adiumento deambulet, donec reſtituto robore ſolus incedere queat. Simpliciſſimam hanc curandi rationem non, vti Cl. FLAIANI exiſtimat *), nouam eſſe,
p. 60. ſed iam ante complures annos WARNERO et POTTIO innotuiſſe. Fractura in tenuibus genu partibus auxiliis generalibus indiget: quiete diuturna, vt directe inter ſe concreſcant fragmenta, et femur cum tibia, ſitu in linea recta ſeruato, ne obliqua cruris directio a muſculis flexoribus inducta, quum geniculares

*) Vid. Comm. noſtr. Vol. XXXI. p. 470.

culares punctum fixum amiserint, incessum difficiliorem reddat.

In considerande olecrani fractura prius eius comparationem anatomicam cum patella instituit b. Auctor, posteaque duos, qui ipsi obuenere, casus enarrat, in quorum vtroque olecranon cum vlna non immediate, sed ope membranae coaluit, motu libero relicto: quare eodem, quo in patellae laesionibus, modo chirurgum agere debere monet, agglutinationem non moliendo, datumque iam a CELSO *) consilium sequendo. p. 63.

XIII.

ANTONII IACOBI VAN DOEVEREN, medicinae Doctoris, obseruationes pathologico-anatomimicae. Cum figuris. Lugduni Batauorum, apud Sam. et Ioh. Luchtmans, MDCCLXXXIX. 4. mai. pagg. 49. sine praef. tabulae aeri incisae 3.

Inauguralis est dissertatio digni paterni nominis haeredis, et vtique mutato titulo in publicum prodire digna. Tres continet obseruationes, quarum binas priores Cel. SANDIFORT Cl. Auctori communicauit, vltimam hic ipse conscripsit. Tabulae I. et II. obseruationem primam, III. vltimam egregie illustrant.

Obs. I. Cadauer feminae vsibus anatomicis destinatum, de cuius praegresso morbo mortisque ratione nihil innotuerat, nisi ipsam subito exspirasse, praeter incipientem ouarii dextri hydropem, spinae dorsi multiplicem incuruationem vertebrarumque quarumdam ancylosin, costarumque situm mutatum, obtulit ventriculum ingenti copia sanguinis partim fluidi, partim coagulati, qui et in duodenum transierat, plenum: vlteriore indagatione fons eius dete-

*) Libr. VIII. Cap. X. §. 4.

ctus est, erosio oesophagi et aortae, eo in loco, vbi sibi inuicem adiacent, materia ichorosa ad pulmonem sinistrum progressa, sub cuius membrana exteriore, separata et tumidula, sese effuderat. Vlcus admodum late per oesophagum extendebatur, in aorta vltra duos pollices, aperturae marginibus crassis a destructis tunicis exterioribus, interius fluctuantibus duabus lamellis, nonnisi exiguam fissuram ab impetu sanguinis pendentem inter se offerentibus, a tunica interna relictis; ceterum aorta et oesophagus sana. Mutationem hanc morbosam praegressae inflammationi adscribendam esse, admodum verisimile videtur. Mitioris morbi exitus per suppurationem, licet omnino rarioris, duo exempla enarrantur, alterum a Cl. BLEVLAND in se ipso obseruati. In praesenti casu pus exulcerato oesophago per contextum cellulosum ad aortam transiisse, docet sectio alius viri, in quo praeter destructum ferme totum pulmonem dextrum ab abscessu simili vlcus in oesophago ad vicinam aortam progressum, hac tamen nondum prorsus penetrata, detectum fuit. Similem casum nullibi consignatum inuenit Cl. Auctor, quem enim Cl. DE SAUVAGES allegat *), potius ingenti aneurysmati aortae, continuato inde in oesophagum vlcere, quemadmodum alium a Cel. HVNTERO adductum **) simili aneurysmati cum aspera arteria communicanti, adscribi debere docet.

Obs. II. Femina iam a iuuentute de deglutitionis molestiis, accedente interdum vuulae elongatione, questa, aucto sensim malo, glandulis colli et thyreoidea induratis, deglutitione demum prorsus impossibili, febre lenta, anxietate tussique molestissima cum sputo sanguinolento, amurcoso, foetidissimo, 51. aetatis anno obiit. Sectione apparuere glandula in

*) Nosol. method. T. II. p. 298.

**) Medical Observations and Inquiries, Vol. VI. p. 23.

in latere dextro colli, vltimo vitae tempore difparuiffe vifa, nucis iuglandis magnitudine, iugulari internae firmiffime accreta, mollior et materia amurcofa, pultacea, granulofa quafi, plena; glandulae in inferiori colli regione induratae multumque tumefactae; thymus infolitae magnitudinis, non tamen confueto durior; glandula thyreoidea durior et tuberculata; oefophagus fuperius tactu durior, ibi vero, vbi dolorem et obftaculum in depulfione alimentorum fenferat aegra, magis praecipue dextrorfum expanfus et tumidus, tunicis tenuiffimis, quae vel leviter tactae materiam tuffis ope reiectae fimilem emittebant; fuperficies eiufdem interna erofa, vlcere in pharynge ad cartilagines arytaenoideas extenfo; inferior cartilaginis cricoideae margo totus nudus, in fubftantiam offeam mutatus, et infra eum apertura furfum in laryngem penetrans; in parte membranacea arteriae afperae duo foramina ad interiora ipfius penetrantia, per quae materies ifta, fine dubio etiam potus et medicamenta, tranfierunt, vnde non tantum vafa aerea, fed ipfi quoque pulmones fcatere eadem confpiciebantur. Similis propemodum cafus enarratur a Cl. LE CAT, cuius olim paucis mentionem fecimus *), aliusque a Cl. BLEVLAND in libellis a nobis indicatis **), pulmonis dextri vbique, maxime vero in facco eius medium occupante, materia grifea, denfa atque grumofa, lacti corrupto fimili, repleti, et per aperturam marginibus fcabris, valde inaequalibus et craffis cum oefophago communicantis, oefophago inferius admodum contracto.

Obf. III. Femina 59. aetatis annum agens, per triginta fere annos continuo quefta de dolore in epigaftrio, ad viciniam etiam fe extendente, variis

*) Vid. Comm. noftr. Vol. XVI. p. 95.

**) Eorumd. Vol. XXVIII. p. 60. et Vol. XXXI. p. 547.

modis excruciata, demum ſubinde ſanguinem, ſaepiusque ſputa admodum tenacia cum ſanguine mixta ſummos inter dolores emittens, ab omnibus ingeſtis maximas anxietates perpeſſa, tandem ſymptomatibus auctis multoque ſanguine eiecto viribus exhauſta periit. Inteſtina liuida, coagulato ſanguine diſtenta; ventriculus in loco, ſolito depreſſiore, ad vmbilicum ſe extendens, multo itidem ſanguine grumoſo refertus: pancreas maxime induratum, fere cartilagineum, ſuperius cum ventriculo concretum parte circulari, in medio exulcerata, margine ventriculi calloſo; ſuperficies pancreatis eo in loco tuberculis inaequalis, foraminulis ex arteriae coeliacae ramo lienali hinc inde obſita, alio maiori ductus pancreatici orificium ſiſtente, qui altero fine duodeno inſerebatur; ceterum ventriculi ſuperficie interna parum mutata, niſi quod admodum rugoſa et vbique muco tenaci obducta eſſet. Quae huius vlceris origo fuerit, non conſtat. Filia huius feminae natu minor, de reliquo bene valens, ſaepe de ſimilibus ſymptomatibus ſenſuque grauitatis ac doloris in epigaſtrio, praecipue inſtantibus menſtruis, queritur, nonnunquam etiam ingeſta euomit, vnde metus naſcitur, ne eiuſdem mali initium adſit.

XV.

Oſſervazioni mediche e chirurgiche intorno alle faccoltà febbrifughe ed antiſettiche della corteccia dell' ippocaſtano raccolte da ANTONIO TVRRA medico-filoſofo, ſocio di molte accademie, ec. Vicenza. 1788. nella ſtamperia Turra. 8. mai. pagg. 110.

i. e.

Obſeruationes medicae et chirurgicae ſuper viribus ſebrifugis et antiſepticis corticis hippocaſtani, collectae ab ANTONIO TVRRA.

Qui

Qui olim iam ſuper viribus corticis huius libellum ediderat Cl. Auctor [a]) iam ſupplementa quaedam ipſi ſubiungit, a nobis nunc indicanda. In praefatione monet, ſe ex propria experientia dubitare, num arboris huius vſus oeconomicus tantus ſit, quantum bb. HALLERVS [b]) et SCOPOLI [c]) praedicarunt. p. 8.

Extractum epiſtolae Cl. IOH. IAC. ZANICHELLII *ad Cl.* IVL. BONFEDERA [d]). p. 9.

De vi febrifuga et antiſeptica corticis hippocaſtani, ex opere coronato Cll. COSTE et WILLEMET [e]). Vtriusque epitomes exhibendae otium nobis fecit Ill. MVRRAY [f]). Nimis compoſita ad verum effectum remedii conſtituendum videtur formula electuarii ex pulueris corticis vncia, gratiolae ſcrupulis duobus, ſalis fixi aſari (!) drachma, et ſyrupo florum perſicorum, cuius ſingulae doſi decoctum cichorei ſylueſtris ſuperbibendum praecipitur. p. 24.

Obſer-

a) Della febbrifuga facoltà dell' ippocaſtano, lettera ed oſſervazioni di ANTONIO TVRRA, dirette al Nobile Sig. CONTE ANTONIO MARIA PORTO. In Vicenza. 1780. 8. Teutonice vertit, praefationem annotationesque adiecit Cl. BVCHHOLZ, Weimar. 1783. 8.

b) vid. Comm. noſtr. Vol. XVI. p. 664.

c) Eorund. Vol. XVIII. p. 640.

d) Raccolta d' Opoſcoli ſcientifici, e filologici, da ANT. CALAGIERA, T. X. in Venezia. 1734. 12. p. 187.

e) Eſſais botaniques, chimiques et pharmaceutiques ſur quelques plantes indigenes, ſubſtituées avec ſuccès à des végetaux exotiques, auxquels on a joint des obſervations médicinales ſur les mêmes objets. A Nancy. 1778. 8. p. 57.

f) Appar. medicam. Vol. IV. p. 66. ſeqq.

p. 30. *Obſeruationes Cl.* LEOP. MARC. ANT. CALDANI. In quinque aegris, ſebre tertiana duplici laborantibus, quae cortice peruuiano profligatae redierant vel eidem prorſus non obſequutae fuerant, decoctum vnciae corticis ramorum tenuiorum cum libris duabus aquae ad conſumtionem dimidii, interdum addito cochleari maiori tartari crudi, optatos effectus praeſtitit.

p. 33. *Epiſtola Ill.* COMITIS FERD. GVALDO *ad Cl. Editorem* VALLISNERIVM iam remedii huius mentionem feciſſe. Eius efficacia quatuor obſeruationibus comprobata, in febre tertiana inflammatoriae indolis, in qua aeger corticem peruuianum repudiabat; in tertiana ſaepius recurrente, continuato demum, etiam ſuppreſſis paroxyſmis, vſu deuicta; in tertiana duplicata, et in tertiana cum epilepſia coniuncta, in qua itidem peruuiani corticis vſus irritus fuerat. Conſilia de modo optimo colligendi ſiccandique corticem.

p. 44. *Litterae Cl.* LARBER *ad Ill.* GVALDO. Ex numeroſo grege aegrorum a febribus intermittentibus hoc remedio liberatorum (ex quibus tamen nonniſi in duobus quartanam vicit, in quibus cortici noſtro purgans aut reſoluens quoddam addit, quod in tertianis non ſemper facit) obſeruationes ſex febrium tertianarum et duae iam memoratae quartanarum: primo dedit ſeſquiunciam in octo doſibus, horis quaternis inter duos paroxyſmos, hac autem non ſufficiente, duas vncias iiſdem doſibus, in quartana duas cum ſemiſſe, additis ſalis cathartici anglici drachmis decem vel minus. In quartana corticem peruuianum, in tertiana hippocaſtani praeſtare. Neceſſitas continuati ipſius vſus, febre licet profligata, ſed tunc parcioris.

p. 55. *Extractum epiſtolae Cl.* LVDOVICI TARGIONI
p. 56. *ad Cl. Editorem*, aliusque Cl. IOS. ANT. MACCARI-

NI,

ni, qui eius effectus in omni fere febrium intermittentium et remittentium adeoque perniciosarum genere depraedicat.

Obseruationes practicae Cl. caietani fornasa *de viribus antisepticis et antinecroticis corticis nostri.* Vndecim exemplis vsum externum simplicis decocti declarat, etiam in vlceribus faucium venereis, chronicis crurum cum ipsa carie coniunctis; infinito experimentorum numero eo deductus est, vt relictis omnibus aliis decoctis antisepticis hoc solo vtatur. p. 58.

His praemissis Cl. Editor synonymiam, locum natalem et descriptionem botanicam arboris exhibet, partemque efficacissimam, comparatione per experimenta instituta, declarat corticem exteriorem bene ab alburno separatum, praecipue ramorum maiorum; eo meliorem, quo magis soli pateat, inque loco arenoso et elato posita fuerit arbor. Ab exeunte aprili in iunium vsque, vbi succis scatet arbor, collectus is cortex ex vnica drachmam extracti garayani largitur. Ad parandum tamen decoctum, quod efficacius existit a cortice recenti, sub quouis anni tempore colligi potest, modo ab alburno lignoque probe purgetur. Siccandus in loco vmbroso sicco, nec, nisi quum eodem vti animus est, in puluerem vertendus. Decoctio paratur ex vncia corticis recentis vel siccati, minutim concisi seu contusi, ad quamlibet libram aquae communis donec dimidium consumtum fuerit; tum fortiter exprimenda et frigida seruanda. Ad extractum parandum vnciae duae corticis contusi per biduum aquae communis frigidae libris duodecim infunduntur et crebro agitantur, dein filtrantur, sine ebullitione euaporationi committuntur, sique parum fluidi remanserit, refrigerentur, denuo filtrentur, in orbes planos porcellanos effundantur et ad consistentiam extracti sicci inspissentur, p. 62.

probe

probe ab humiditate tuendi, additis aqua aut ſyrupo commode in pilulas redigendi. Pulueris doſis drachma ſeſquialtera ad duas; decocti vnciae duae ad tres; extracti ſcrupulus vnus ad drachmam dimidiam, quarta quaque hora. Decoctum (frigidum vel calidum, quod perinde eſt) minus ingratum puluere, multoque minus extractum. In nullo aegroto moleſtiae ventriculi aut alia incommoda ab vſu harum praeparationum obſeruata, nec ſecretionum aut euacuationum vlla mutatio. Neque vlla febrium criſis ſe monſtrauit, excepta alui ductione, rariore tamen ea.

p. 73. Experimenta ad comparandam inter ſe vim antiſepticam corticis hippocaſtani et peruuiani. Puluis prioris carni inſperſus maiorem eidem duritiem impertit corruptionemque diutius arcet puluere corticis peruuiani, ſed iam praeſentem non cohibet; ſimilis effectus decocti vtriusque; extractum diutius adhuc putredinem coercuit puluere et decocto, minus tamen quam ſal communis; cum corticis peruviani extracto experimenta facta non ſunt.

p. 84. *Obſeruationes quaedam practicae*, numero quadraginta duae, ex multis ſelectae a Cl. Editore partim in noſocomio, partim extra illud inſtitutis, in aegris varii ſexus variaeque aetatis, ab anno 4. ad 72. et vltra, partim tertiana ſimplici, partim duplici, partim quartana remittente (in his octogenaria) quartana ſimplici et compoſita (praecipue memorabili caſu 42. vbi quartana triplex a peruerſe tractato morbo venereo, aegro perfecte ſanitati reddito) laborantibus, in aliis praemiſſis purgantibus et ſanguinis miſſionibus, in aliis protinus exhibito remedio; morbo in quibuſdam antea cortice peruuiano fruſtra oppugnato.

p. 108. *Gangraenae vſu externo decocti curatae* exempla duo: in altero, ſublata gangraena, ſeparatio phalangae

gae primae indicis cariofae cataplafmate ex radice chelidonii maioris contufa et in butyro frixa, bis de die applicato, praeftita.

XVI.

Neues Magazin für Aerzte. Herausgegeben von ERNST GOTTFRIED BALDINGER. *Zehnter Band. Leipzig bey Friedrich Gotthold Jacobäer.* 1788. 8. *pagg.* 570.

i. e.

Nouum promtuarium in vfum medicorum editum ab E. G. BALDINGER. Vol. X.

P. *I.* Cl. SCHAEFFERI, archiatri principis Oettingo-wallerfteinenfis, *epiftola ad Cl.* BECKER, refponfionem ad ea exhibens, quae pofterior in praecedente volumine *) de cognatione apoplexiae cum arthritide propofuerat: ad quam Cl. BECKER iam annotationes quafdam refponfionis loco fubnectit. p. 1.

Tractationum minorum Cl. BÜCKING **) *finis.* Annotationes pharmaceuticae et practicae in vfum medicorum. Refponfio ad cenfuram in nouis Ienenfibus litteraturam vniuerfam fpectantibus. p. 12.

Reuifio eorum, quae fratres BÜCKINGII monuerant ***), auctore Cl. KNACKSTEDT, iam ofteologiae morborumque offium prof. publ. ord. in fchola imperiali medico - chirurgica Petropoli. p. 28.

Super epidemia variolofa, ab anonymo, de dato *S.* *im H. B.* 15. Oct. 1787. p. 33.

Hiftoria morbi feminae 62 *annorum*, auctore Cl. FVCHS. Afthmati pituitofo fuccedebat hydrops, febris fcarlatina, denique mors. Sectione inueniebantur p. 36.

*) vid. Comm. noftr. Vol. XXX. p. 621.

**) ibid. p. 643.

***) ibid. p. 621.

tur ſanies ſanguinea in abdomine, colon dextrum coalitum, pleura cum pulmone dextro, ventriculus cum diaphragmate, lien et reliqua omnia, quae peritonaeum tangebant, cum eodem concreta, ouaria indurata, ren ſiniſter permagnus, cor item, liquoris pericardii inſignis copia, calculus biliarius piſi maioris mole, multum aquae in ventriculis cerebri.

p. 39. *Hiſtoria morbi*, auctore B***. Tinctura antimonii acris feminam 69 annorum cachexia cum aſthmate humido et oedemate pedum liberauit; vſa tamen ſimul eſt aliis pectoralibus et reſoluentibus.

p. 41. *De lumbricis*, aphoniam et paralyſin vnius lateris efficientibus, medicamento, quod mercurium dulcem et diagrydium capiebat, curatam: idem effectus in puero epileptico.

p. 43. *De vi narcotica papaueris* exemplum. Vterque horum articulorum eidem anonymo B*** debetur.

p. 44. *Hiſtoria morbi*, auctore anonymo B-CH. Femina 58 annorum, per multos iam annos doloribus vagis rheumaticis inprimis in cardia et inteſtinis obnoxia, puluere nicotianae abuſa, ante ſex annos obſtructionem narium querebatur, quae anno ſequenti pure mucoſo erodebantur; poſtea in vtraque cartilagine naſcebantur excreſcentiae durae verrucoſae, lente increſcentes, ſed hucdum remediis nec internis nec externis cedentes, verum a cauſticis incrementum ſenſim maius adeptae. Cultro non ad omnes aditus patet, quem etiam aegra reformidat. Ergo quid agendum ſit quaeritur.

p. 49. *De noxis liquorum ſpirituoſorum, potiſſimum vini aduſti*, auctore C. H. S. in A. Strenuum potatorem elixirio vitrioli Mynſichti et acido vitriolico aqua diluto reſtituit, qui vero ad priſtinos mores rediens macie confectus poſtea periit. Sectio infantis poſt exhibitum crebro ſpiritum vini, quo dentitio facilitaretur, atrophia confecti: viſcera maximam partem exſucca

et

et ſcirrhoſa; loco bilis ichor alcalinus; ſanies foetida in pulmonibus pleurae accretis cet.

Protocollum examinis medicaſtri cuiuſdam. p. 61.

Prandium in promotione Altorfina 1787. p. 65.

Cl. IOH. GOTTHELF HERZOG, medicus Camentienſis, *de catalepſi in puero,* continuato vſu tartari emetici poſteaque corticis peruuiani cum liquore cornu cerui ſuccinato ſublata. p. 67.

Liquidatio chirurgi ſatis enormis, ſubiuncta moderatione. p. 71.

Hiſtoria morbi conſcripta a Cl. KEVP. Faber lignarius 47 annorum per nouem menſes febre quartana affectus multisque omnis generis bonis aeque ac peruerſis medicamentis vſus fuerat; iam ad incitas redactus Cl. Auctoris opem efflagitabat, qui reſolventibus exquiſitiſſimis per 14 dies exhibitis, hisque ſubiunctis euacuantibus, quum paroxyſmi tempore mutarentur et miteſcerent, cortice peruuiano primum cum rheo, tartaro tartariſato et gentiana in decocto, poſtea iam quaſſia in infuſo vinoſo, aegri vires et vigorem reſtituebat, adeo vt conſuetis negotiis rurſus vacare poſſet. Sed breui elapſo tempore ſubito mania corripiebatur; tartari emetici magnae doſes nihil efficiebant; balnea frigida recuſabant propinqui; reliqua auxilia irrita erant, et tertio die accedente nouo horrore aeger moriebatur. p. 76.

Cl. F. A. WEBER, phyſici Heilbronnenſis, epiſtola ad Editorem de variis litterariis, cum adiuncta morbi et ſectionis hiſtoria, viri a pede equi ad canthum internum oculi dextri percuſſi et die ſexto mortui. Diffracta oſſa vſque in ſubſtantiam medullarem cerebri penetrauerunt: ſymptomata tamen funeſta nonniſi 21 ante mortem horis apparebant. p. 81.

Anecdota.

P. II. Continuatio quarta indicis copulatorum cet. p. 92.

in Pomerania Suecica et Rugia a 1. *Iul.* 1786.— 30. p. 97.

Iun. 1787. auctore Cl. MAVR. (nunc) DE WILLICH. Copulata 469 paria. Nati 1150 pueri, 976. puellae; ex his 153 extra coniugium; mortui 20; gemini 17 paria. Mortui sunt 1875; a natiuitate ad decimum annum 781; a decimo ad vigesimum 82; a vigesimo ad quinquagesimum 332; a quinquagesimo ad sexagesimum 221; a sexagesimo ad septuagesimum 243; a septuagesimo ad octogesimum 121; ab octogesimo ad nonagesimum 34; a nonagesimo ad centesimum 12. Morte praeternaturali 40, quorum dimidia pars submersi, vnus tonitru occisus, quum ipse Cl. Auctor vix 40 passus ab eodem distaret: enecti facies protinus obscure liuebat, de reliquo nulla laesio nec metalli, quo vestimenta obsita erant, fusio conspicienda. Idem fulmen vna duos equos necabat, arborem diffindebat et aedificium incendebat. Ipse Cl. Auctor stupidus, tristis et anxius reddebatur, et per octiduum grauitatis lassitudinisque sensum percipiebat. Senio periere 120; atrophia 109; phthisi 92; hydrope 60; oedemate 22; tussi 16; asthmate 16; spasmis 22; colica 19; obstructione alui 22; apoplexia 154; catarrho suffocatiuo 20; febribus acutis et pleuritide 159; morbis pectoris 222; haemorrhagiia 11; febribus putridis (secundum indices ex parochiis exhibitos, ideoque omni exceptione neutiquam maiores) 37, absque epidemia; variolis 235; purpura 60; in puerperio 16; e. s. p. Ex inspersis annotationibus haec excerpere liceat. — Oedema subito oriens et increscens, praecipue in obesis, a refrigerio post calorem praesertim ortum, periculo fere carens, profligatur vino antimonii HVXH. cum dimidia portione tincturae colocynthidis DAHLB. *) ad guttas 30 omni trihorio, vsuque meracioris decocti baccarum iuniperi, quod etiam sub initiis anasarcae quamplurimum prodest. Spasmi in

*) vid. Comm. nostr. Vol. XXII. p. 357.

in infantibus non infrequentes, nec euacuantibus, nec anthelminthicis, ſed ſolis antiſpaſmodicis et cortici cedentes. Hyſteria in femina iuniore, tinctura valerianae, elixirio vitrioli acido Lond. et eſſentia aurantiorum, ad guttas 30. quater de die exhibitis, curata. Obſtructio pertinax cum febre et deliriis, quae ſymptomata nonniſi egeſtis ouis cancrorum, ante quatuordecim dies magna copia aſſumtis, ceſſabant. Vſus ouorum in ictero probatur. Triſtis relatio de maniaco, qui ſibi ipſi aſperam arteriam et oeſophagum diſciderat, vaſis maioribus illaeſis, ſeptimoque demum die moriebatur. Exemplum feminae nunquam menſtruatae, octo tamen liberorum matre: filia eius, ſani habitus, itidem nunquam menſtruata, neque grauida, licet aliquot iam annos nupta. Vetula ſeptuagenaria variolis ſecunda vice correpta obiit. Aduerſus eclampſiam infantum remedium domeſticum, iam ab OSWALDO GAEBELHOVER (*Arzneybuch, Tübing.* 1641. 2. *Aufl.*) propoſitum, ex caruncula lieni ſimili, linguae pulli equini recens nati inhaerente, ſiccata et in puluerem redacta, doſi mane et veſperi in recens natis quantum cultri cuſpis capit, in adultioribus duplo vel triplo maiore, ter vel quater repetenda. Aër fixus methodo Hulmiana exhibitus, omnium lithontripticorum facile princeps. Cereuiſia fermentans remedium domeſticum ad menſes proliciendos, aut, ſi ſuppreſſi fuerint, reuocandos, itidem ob fixum aërem. In cruſta lactea violae tricoloris (bicolorem dici mauult) vſum Cl. Auctor vere vtilem perſpexit: illam et in aliis corporis partibus, facie libera, vidit. Locis humidiſſimis ſemen lycopodii, quod etiam iunctum lotionibus cum aqua frigida excoriationibus optime medetur, inſpergi, vel iiſdem vnguentum ex ſebo ceruino, cremore lactis et eodem ſemine aliquoties de die infricari iubet, quo etiam aduerſus tineam cruſtaſque variolarum vtitur.

Iam his indicibus per quatuor annos continuatis finem imponit Cl. Auctor, et consectaria quaedam generalia ex iis elicit, in quibus etiam metum variolarum naturalium, ab inoculatione non fugandum, exemplo trium fratrum, quibus idem fatum acciderit, et quibus similia alia exstare asserit, adducit.

p. 127. *Historia morbi*, medicis ad diiudicandum et auxilia suadenda proposita a Cl. GRAVMANN, prof. Butzoviensi. Vir sexaginta aliquot annorum, vitae sedentariae laboribusque caput afficientibus deditus, subito peculiarem sensum in capite, duorum circa, pollicum super aurem sinistram distantia, percipit, quem cum sono elateris in horologio comparat, absque dolore, sed cum leuiore gradu deliquii animi et insigni lassitudine; strepitus iste, diuersimode mutatus, cessat, quum corpore in lecto quiescente caput in sinistrum latus inclinatur; febris nulla vnquam; post aliquot hebdomadas, strepitu licet subsistente, debilitas tamen sensim disparuit, aegerque ad consueta negotia rediit; strepitus autem ipse, ab inclinatione versus terram vel capite mensae imposito, non suscitandus, tamen per quosdam menses bis de die statis horis redit. Auxilia multa tentata, sed sine successu: quum autem haemorrhoidalia molimina sub primo morbi accessu adessent, hirudinum vsus commendatus, quas vero aeger repudiauit. Morbus iam in nonum mensem perdurat.

p. 137. *Cogitata quaedam* auctore Cl. DE WILLICH, de limitibus venaesectionis in vomitu cruento, et de retroflectionis vteri exemplo, Ill. RICHTERI bibliothecae chirurgicae *) inserto.

p. 141. *Quaedam ad biographiam medici celeberrimi* (satyra, cuius nec veritatem nec salem diiudicare nobis datum esse fatemur).

p. 144. *Tractatus minores, auctore anonymo.* De difficultatibus

*) Vid. Comm. nostr. Dec. III. Suppl. IV. p. 708.

tatibus auxiliorum apparenter mortuis ferendorum, et quomodo eae tolli poſſint. De verrucis ſeu clauis digitorum: commendatur frictio crebra cum ſapone ſicco, quo ſenſim deteruntur. Pia deſideria: de medicis in vita academica, imo ſub ipſius practicae initia, ſuſtentandis et ab inopia, adeo largo malorum fonte, defendendis.

Obſeruationes quaedam ſuper hirudinibus, auctore Cl. FIELIZ. Nigrae (*H. ſanguiſuga* L.) ab aliis damnatae, aeque commode in vſum duci poſſunt, ac ſtriatae (*H. medicinalis*). Nec auulſio noxios effectus producit. p. 160.

Obſeruationes variae minores, auctore eodem. p. 165. Certum indicium grauiditatis primis temporibus iam determinandae a Cl. STEIN propoſitum, orificii vteri in figuram circularem mutatio *). Verſio, capite iam in peluim minorem delato, anceps remedium. De praeſtantia forcipis, inprimis Ormiani, aut Leuretiani brachiis longioribus inſtructi. Iſchias ad vexatiſſimum SVETONII locum ſuccuſſionibus cum virga balaenaria et fotu cum ſacculis arena calefacta impletis ſanata. De docimaſia pulmonum: infantis debilis nati pulmones in aqua fundum petebant, praeter partem inferiorem pulmonis dextri, qui etiam ſeparatus aquae innatabat. Suffocatio in aqua: duo ſubmerſi ſigna manifeſta eius offerebant, glottis aperta erat, aqua paludoſa, ſanguine ſpumeſcente remixta, aeque ac bronchia repleta; tertius, qui vitae reſtituebatur, per aliquot dies inter dolores tenſiuos pectoris et pungentes lateris cum tuſſi vehementi et pertinaci ſimilem materiem eiiciebat. Aqua traumatica, pro arcano habita, ex millefolio, plantagine et chelidonio cum vrina, fermentatione praegreſſa, coctis, dein combuſtis et cum expreſſo hoc ſucco vitriolo

*) In primiparis tantum valens. Vid. Ill. METZGER *Annalen der Staatsarzneykunde*, 1. B. 2. St. S. 76.

triolo et alumine calcinatis, in maſſam nigram lapideam coctis, cum aqua fontana digerendam. Cataracta a terrore ſubito orta, quum operatio ſtaphylomatis incurabilis alterius oculi aegrae denegata fuiſſet. Morbi ficti: excretio materiae ichoroſae a prolapſu vaginae, quae nihil erat niſi ſolutio ſaponis cum puluere laterum mixta; ſimulata tormina ventris a retento ſpiritu, vt in gaſtromythia.

p. 182. *Hiſtoria ſectionis* L. B. DE GREIFFENCLAU, *eccleſiae Spirenſis cathedralis*, iſchuria demortui, conſcripta a C. BIRNSTIEL. Figura externa abdominis multum mutata, veſica vrinaria vſque ſub ſcrobiculum cordis et ad vtrumque latus extenſa; tumor in medio inter regionem epigaſtricam et vmbilicalem pugni magnitudine et pollicis altitudine, aliusque maior ambituque magis irregularis in medio lateris ſiniſtri regionis vmbilicalis. Sub ſectione fundus veſicae protuberabat, omento et inteſtinis e ſitu naturali depulſis. Corpus veſicae plus minus arcte cum peritonaeo coniunctum. Veſicae longitudo a fundo ad collum 10 pollicum, diameter tranſuerſalis in fundo 5 pollicum 6 linearum, in corpore 7 pollicum 3 linearum; ambitus in longitudine 2 pedum 2 pollicum 2 linearum, tranſuerſalis minimus 10 pollicum, maximus 1 pedis 5 pollicum 9 linearum. Corpus et fundum diſtinguebat cingulum tendineum 3 lineas latum, ex quo ſurſum ligamenta oriebantur, fundum in tres eminentias herniis ſimiles, ſed abſque conſtrictione, diuidentia; ſimile ligamentum denſum in ſiniſtro latere deſcendens tumorem maiorem exterius iam conſpicuum efficiebat. In his eminentiis tunicae iuſto tenuiores erant, in reliquis partibus 2 vel 3 lineas craſſae. In latere dextro colli veſicae plexus vaſorum quodammodo turgidiores; in ſuperficie poſteriori veſicae ſugillatio a tentata methodo Fluranti paracenteſi inducta. Proſtata

ſtata et ſphincter multum inflammata, prior $\frac{2}{3}$ naturali maior et durior. Orificium veſicae interius laeviſſimum. Euacuata veſica, quae circa libras 9 vrinae cum muco et pure remixtae capiebat, ex proſtata eximebantur lapilli quinque albi, partim rotundi, partim oblongi, magnitudinis diuerſae globulorum plumbeorum (*Schrot*); caput gallinaginis itidem multum inflammatum, ſed omnia denſitate naturali. In veſica ipſa calculi duo coloris nigrofuſci, maculis rubris variegati, ſplendentes, politi, ſuperficie nonnihil depreſſa, margine ſubrotundo, diametri 1 pollicis latitudine, 6 linearum altitudine, cuius medium album erat, collum formans, calcareum, tactu molle, laminis tenuiſſimis conſtans. Hi calculi conceptaculis peculiaribus incluſi fuerant, quorum 31 in tunica interiore exſtabant, inter ſe non communicantia, a membrana humida gelatinoſa, tremula, deſcendente formata; in his loculis magna copia liquidi purulenti haerebat, procul dubio ex rene ſiniſtro huc delati; vreteris ſiniſtri inſertio adeo ampla, vt nucem auellanam mediocrem caperet; vreter ipſe digiti indicis hominis robuſti capax; peluis renis itidem iuſto amplior, ſed vacua; ren ipſe dimidio maior naturali, exterius multis abſceſſibus pure corruptoque ſanguine plenis obſeſſus; tota ſubſtantia putredine tactus, mollis, digitis in putrilaginem conterendus. Ren dexter, praeter abſceſſus in ſuperficie externa, et magnitudinem eius adhaerentisque vreteris paullo minorem, ſiniſtro ſimilis, aliquot adhuc vncias puris continebat. Inteſtina ſana, ſed iuſto anguſtiora. Ventriculus a medio curuaturae paruae ad medium magnae in partes duas conſtrictione diuiſus, tranſitum tamen non impediente. Reliqua in abdomine et pectore ſana.

P. III. Morbus, mors et ſectio puerperae, auctore C. H. S. medico in A. Biduo poſt puerperium febris p. 193.

 cum

cum lochiorum ſuppreſſione, obſtructione et ſpaſmis abdominalibus, quibus antea crebro obnoxia fuerat, aegram ſubito inuaſit, et licet aluus ſolueretur, tamen morbus increſcebat et accedente demum delirio aegram quinto die tollebat. Sectio monſtrabat aquam in cauitates pectoris, pericardii et abdominis effuſam, pulmones liuidos, ſanguine turgentes, inteſtina liquore lacteo obducta, omentum tenue et marcidum, hepar ingens, pallidum, veſiculam felleam bile obſcure viridi fluida turgidam, lienem fracidiſſimum, ventriculum et inteſtina maxime expanſa et relaxata, et partem tenuium leuiter inflammatam, vterum contractum, exſanguem, orificio cum vagina coniuncto, et in hac excreſcentiam ſeſquipollicem protuberantem. Cauſſas praediſponentes quaerit Auctor in variolis malignis ante ſexennium ſuperatis et peruerſa diaeta.

p. 201. *Mors a deglutitis nucleis prunorum*, auctore eodem, in ruſtico quinquagenario maiore, poſt vomitum diuturnum; cauſſa poſt mortem demum detecta.

p. 204. *Quaedam ſuper ſcabie ad confirmandam Cl.* WICHMANNI *aetiologiam eiuſdem* *), auctore Cl. HENR. ERN. IVSTI, orphanotrophei Annaburgenſis medico. Damna a ſcabie retropreſſa non huic, ſed ſuppreſſae a pinguibus tranſpirationi adſcribenda eſſe; item frigori durante inunctione admiſſo. Salutares ſcabiei effectus creditos eoſdem eſſe cum effectibus veſicatoriorum aliorumque cutim irritantium. Irritationi, quam in vnguento Iaſſeriano vitriolum album, aeque ac mercurius ſublimatus, in cute efficit, puſtulas recens ſurgentes tribuendas, neque eas ſcabioſas dicendas eſſe. Remedium, quod quam maxime vtilitate ſua ſe probauit Cl. auctori, ex florum ſulphuris vnciis tribus, ſalis ammoniaci vncia vna, cum aquae

*) vid. Comm. noſtr. Vol. XXVIII. p. 633. ſeqq.

aquae calcis viuae libris quinque ad refiduum librarum trium coctis, addendo colaturae mercurii fublimati in aqua calcis bene foluti fcrupulos duos; hoc remedio vefperi tota fuperficies corporis, vbicumque puftula adeft, abluitur, fubiuncto altero mane balneo et faponis vfu. Hoc modo plus quam 300 intra annuum fpatium paucis hebdomadibus elapfis fanauit, nullo vquam incommodo relicto. Immunditiem primariam cauffam fcabiei effe; febres intermittentes, tineam cet. nullum influxum habere, contagio parum vel nihil tribuendum; diaetae rationem non habendam effe; difpofitionem humorum ad cutim determinandorum nihil conferre aduerfus Cl. SELLE *).

Cogitata quaedam de publicitate (fit venia verbo recenti) *in rebus medicis*, occafione tractatus cuiufdam Cl. ZIER in indice litterario Brunouicenfi de aqua Toffana (egregie dicta, noftroque applaufu digniffima). *Fallacia cauffae medica:* radices dauci fructusque iuglandis recentes non anthelminthica effe, fed vermibus copiofum nutrimentum praebendo eorum morfus atque inde oriunda fymptomata praeuertere. *Annotata ad loca quaedam in antecedente volumine huius promtuarii;* fluorem album benignum, etiam chronicum, optime curari laxanti, cui adiunctus mercurius dulcis, dein tinctura antimonii acri cum effentia fuccini et pimpinellae, ac denique effentia catechu. *Annotata pharmaceutica* de magnete ferrum cum cupro et orichalco mechanice vnitum attrahente, et de aqua Goulardiana extemporanea ex aquae fimplicis deftillatae vnciis duodecim et facchari faturni drachma vna paranda; *chirurgica* de vnguento nutrito, quarta parte lithargyrii efficaciore reddendo, cet. *practica* de diuerfo effectu corticis peruuiani in laxanda vel adftringenda aluo.

p. 215.

*) Vid. Comm. noftr. Vol. XXVIIII. p. 209.

p. 226. *Extracta ex diariis instituti clinici Gottingensis*, subiunctis quibusdam annotationibus Cl. FISCHER. Intra biennium ex 986 aegrotis mortui sunt 39. Epidemici morbi nulli, nisi 1785. typhus frequens cum petechiis, et 1786. variolae: ex 31 variolosis sex mortui. Tempus maxime insalubre finis hyemis, februarius et martius.

p. 230. *Breuis historia contagii virulenti a mortuis porcis in homines translati*, auctore Cl. I. D. BVSCH, med. p. p. o. Marburgensi. Seruus carnificis, qui porcum angina inflammatorio-suppuratoria enectum aperuerat, et digitis nondum ablutis nasum emunxerat, ab hac caussa et ab inhalatis putridis vaporibus subito gangraena nasi et ingenti tumore elastico faciei et colli corripiebatur et intra triduum ex improuiso moriebatur, putredine adeo celeriter increscente, vt (licet februario) vltra 36 horas sepultura differri nequiret. Duo canes, qui carnis demortui eiusmodi porci quicquam deuorauerant, intra paucas horas cum omnibus assumti veneni signis perierunt.

p. 234. *Consilium de rheumatismo arthritico chronico in superiori vol.* *) *descripto* a G. medico in F.

p. 237. *Symbola ad formulas medicamentorum peruersas, a pharmacopoeo iuniore in itinere per Germaniam septentrionalem collecta, subiunctis annotationibus.* (*Nux Moschati* nisi inter errores typographicos referenda, non adeo honorificum de scientiis *praeparantibus* auctoris testimonium exhibere quibusdam videri posset. Formula specierum ad clysterem, non clysteris ipsius, quae est mens auctoris, forte ad copiosiores eosdem Kaempfiana methodo praescripta est, ideoque censuram minus mereretur, licet nec bellis bis in eadem occurrens, nec scriptionis commissa vitia nos lateant; hinc etiam arduum iudicamus de ingredientium inter se relatione compositionisque rationibus

*) vid. Comm. nostr. Vol. XXX. p. 636.

nibus decidere velle, incognitis morbo, aegro eiusque genio, aliisque, quae in itinere non protinus occurrunt, ſed diuturno demum vſu innoteſcunt. Neque tamen his omnibus peruerſarum ineptarumque formularum cauſſam agere ſuſcipimus, aut ignorantiae vel oſcitantiae patrocinari vllo modo voluimus.)

Cogitata quaedam mere medica ſuper manipulatione, auctore BÜCKING. Omnia ad effectus frictionis redire. p. 248.

Remedia quaedam aduerſus rheumatiſmum arthriticum chronicum, cuius paullo ante meminimus, indicata a Cl. ZELLER. Debilitas genu, ſuperata iam acrimonia remanens eiuſdemque tumorem fouens, roborantia externa exigit, lotiones cum aqua vegeto-minerali camphora mixta mane et veſperi ſuper prunis et leni accedente motu, interpoſita applicatione ſparadrapi GOVLARDI ſeu vnguenti eiuſdem, adiunctoque vſu remediorum internorum et fonticuli in brachio, motu corporis in curru, cuius efficacitatem in tumore genu a gonagra reſiduo in ſeipſo expertus eſt Cl. Auctor. Remedia autem ſaturnina nec in metaſtaſi materiae arthritico-rheumaticae ad alia loca, nec in vera gonagra, nec protinus in initio morbi, nec eodem iuſto diutius protracto, commendat. p. 255.

Morbus rarus, ab anonymo deſcriptus, ſed admodum imperfecte, ſiquidem nec eiuſdem initia aut cauſſae praegreſſae memorantur, nec exitus: videtur fuiſſe ſummus aſthmatis ſpaſtici gradus. p. 260.

Morbi cutanei chronici hiſtoria, auctore S-ST. Aegra 32 annorum iam per decem annos cum eodem conflictatur, iam multum mitigato, et procul dubio a vitio hepatis profecto. Hiſtoria morbi ſatis prolixe conſcripta eſt, ſed paucis contrahi a nobis iam nequit. p. 262.

G. in B. *reſponſio ad quaeſtionem, quomodo aegrae ſuccurrendum ſit, cuius hiſtoriam vol. huius P. I. p. 44. exhi-* p. 269.

exhibuit. Excrefcentiae non caufticis, fed cultro tollendae; interne mercurialia cum aconiti extracto aucta fenfim dofi exhibenda; fublato malo thermae Emfenfes.

p. 271. *Relatio inoculationis variolarum in carcere Newgate* 1721. *in fex captiuis a chirurgo* CAROLO MAITLAND *fufceptae.* Documentum publicum ad hiftoriam inoculationis quam maxime pertinens.

p. 278. *Anecdota.* (Ad phaenomeni phyfici n. 7. propo-
p. 280. fiti explicationem putamus rationem haberi oportere vafis, diuerfae conditionis calcis viuae, et proportionis eiufdem ad quantitatem aquae).

p. 289. *P. IV. Examen phyfico-chemicum fontis chalybeati Langenfchwalbacenfis.* Grauitas fpecifica ad aquam fimplicem deftillatam eft 1,0011 ad 1,000. Librae medicae (=℥XII) 48 continent falis culinaris grana 5; alcali mineralis ficci aërati 6; felenitae 16; terrae calcareae aeratae 33; magnefiae aeratae 20; ferri aerati 29; praeterea veftigium fubftantiae refinofae (non tamen adeo aquae ipfi, quam vafis pice obturatis adfcribendum) et extractiuae. Ex libris duabus euoluebantur acidi aerei pollices cubici $32\frac{1}{2}$, et aeris dephlogifticati $\frac{1}{2}$.

p. 307. *Vifum repertum fuper examine impotentiae, ea folertia hic transfcriptum, qua vti folent in defcribendis diplomatibus:* iudicium innititur aetati, habitui corporis, vitae generi, ftatui genitalium; erectionem in eiufmodi examine non poffe vi obtineri.

p. 310. *Exemplum confilii medici lingua gallica confcripti a Cl.* VICQ D'AZYR (in quo autem iftam folertiam defideres, vti vel ex fubfcripto nomine patet).

p. 311. *Varia variorum auctorum. Cl.* FRANC. WILH. KAVHLEN, prof. med. Bonnenfis, in diario medico Baldingeriano (*St. XIV. S.* 38.) cenfuram praelectionum medicarum in academia Bonnenfi, in promtua-

rio

rio medico *) exhibitam, diluere tentauerat; ad quae hic auctor anonymus istius censurae respondet. De variolis naturalibus secunda vice redeuntibus. De machina aerostatica a medico parata spectatoribusque publice annunciata. Relationes chirurgi ad medicum super statu aegroti cuiusdam transmissae (quibus similes vbique locorum inueniri posse nulli dubitamus). De agyrta curationes magneticas exercente. De femina suppressione vrinae ab vtero retroflexo per inscitiam chirurgi mortua. De febre intermittente laruata sub specie tussis conuulsiuae periodicae, per corticem peruuianum cum sulphure aurato antimonii, vesicatorium inter scapulas, et assam foetidam ante accessum sumtam curata. De menstruis sponte cessantibus, haecque supplente stato tempore haemorrhagia narium. Annunciatio versionis germanicae descriptionis dysenteriae epidemicae a Cl. VAN GEVNS editae, per Cl. KEVP..

Obseruatio communicata a Cl. BIRNSTIEL. Virgo rustica per 14 dies suppressione vrinae laborauerat; chirurgus Bruchsaliensis SPENGEL caussam in hymene coalito inuenit, eoque discisso remediisque antiphlogisticis, venaesectionibus, clysteribus et aquae frigidae iniectionibus aegram restituit. p. 325

Monitum de aquis selteranis, ad cauendas fraudes in iis vendendis committi solitas. p. 329.

Symptoma peculiare in octogenario, communicatum a medico quodam I. Ante duos annos et dimidium in lecto, antequam incaluisset, motum plumarum cum caloris sensu percepit, quod quum per aliquot noctes persensisset, consilium cepit, loco stragulorum corpus tantum induto vestimento pellibus (qualibus?) munito obtegendi, et tunc phaenomena electrica cum in proprio corpore, tum in conclaui eiusque vicinia animaduertit; electricitas negatiua ingen- p. 331.

*) vid. Comment. nostr. Vol. XXX. p. 621.

ingentem copiam ſcintillarum eduxit, et priora phaenomena debilitaſſe viſa eſt, ſed ſubſiſtit ſenſus quaſi percuſſionis in capite, variae directionis, per intervalla aliquoties recurrens, quum aliquamdiu in lecto iacuit; hic tamen ſenſus iam per ſeptem vel octo annos percipitur (adeoque prior eſt phaenomenis iſtis electricis). Ill. BALDINGER electricitati aliquid largitur, quaerens tamen, numne ſymptoma primarium ex hypochondriaca quadam hyperaeſtheſi in cute explicari queat? an molimina haemorrhoidalia occaſionem praebuerint hallucinationi viſus et auditus?

p. 335. *Status domus ad iuuandos partus Gottingae inſtitutae per trimeſtre ab aprili adiunium* 1783 enarratur a Cl. FISCHER.

p. 336. BARONIS AB HIRSCHEN *declaratio ſuper ipſius aqua aereoſalina*, ex ephemeridibus rei litterariae vniverſae Ienenſibus.

p. 341. *Schola veterinaria Marburgenſis deſcripta, vna cum indice praelectionum per hyemem habendarum, a Cl.* BVSCH.

p. 345. *Caſus infrequens excretionis hydatidum et materiarum gelatinoſarum puriformium ex vtero et ano*, deſcriptus a Cl. ZELLER. Morbus in vegeta et iuuene ruſtica a primo puerperio, in quo, praeter prolapſum vteri ab imprudenti corporis inclinatione contractum, febre puerperali ſolis naturae viribus ſuperata laborauerat, originem traxiſſe viſus, diu ſatis durauit et a Cl. Auctore ſollicite tractatus prolixeque deſcriptus eſt. Poſt hydatides, quarum excretionem multa ac diuerſa ſymptomata praecedebant et comitabantur, et gelatinoſam materiam cum ingentibus doloribus, quales ad partum eſſe ſolent, ſecedentem, poſt aliquot horas in aquam diffluentem, ſed in vrina diutius conſiſtentem, purulenta materia ex genitalibus effluxit, et quum nimiam doſin pilularum balſamicarum ſumſiſſet aegra, hydatides maximam co-

piam

piam disruptae per anum secesserunt, ac denique cum summis cruciatibus corpus quoddam per vaginam eductum est 8 pollices longum lumbrico simile, quod materia glutinosa copiosa insequuta est; inde sensim imminuto effluuio per genitalia et intestinum rectum, exhibitis euacuantibus et dein roborantibus, sanitati reddita est aegra, quum aliquot menses cum morbo hoc conflictata fuisset. Prolapsus, iam sub initium morbi reductus, non rediit.

Excerpta ex BERNHARDI DE GORDONIO *tractatu de conseruatione vitae humanae* (*Lips.* 1570.) *de cura infantis recens nati et de requisitis nutricis*, et alia quaedam ex eodem libro. Subiunguntur nonnulla de dysenteriis epidemicis variorum annorum in ducatu Montensi, de statu rei medicae variisque medicastris in eadem regione, de singulari paralysi artuum inferiorum a refrigerio, de febre catarrhali per aliquot annos aegrum vere et autumno inuadente, de medico vomitoria quammaxime auersante. p. 359.

Anecdota medica, ab eodem, vt videtur, auctore anonymo, ex quibus tantum varia exempla effectus imaginationis in fetum, consilium exhibendi opium animalibus viuisectioni subiiciendis, et virum testiculo dextro scirrhoso laborantem, duorum filiorum patrem (aduersus hypothesin HENKII), adduxisse sufficiat. p. 379.

P. V. Anecdota et singularia quaedam momenta ex vitis quorumdam medicorum veterum proponit Cl. FIELIZ: quae quidem quum omnia ex libris desumta sint, hic etiam fideliter indicatis, qua ratione anecdotorum nomen mereantur, nos quidem non videmus. Subiuncta sunt alia quaedam, nobis minoris momenti visa. p. 386.

Cl. BIRNSTIEL *de propagatione morborum epizooticorum in homines, ex obseruationibus propriis:* ad illustranda ea, quae Cl. BVSCH superius p. 230. huius volu- p. 409.

voluminis enarrauerat. Corripuit aliquot homines morbus ex arthritide vaga inflammatoria pustulis sociatus, quae anthracibus admodum similes essent, isque tum dissectioni armentorum morbo gangraenoso lienis demortuorum, tum transportationi atque comestioni carnis eorum adscribebatur: hoc autem caussam veram non fuisse, variis argumentis euincit Cl. Auctor, cuius super hac re relatio ad episcopum Spirensem id effecit, vt transitus armentorum peregrinorum per episcopatum non prohiberetur, ideoque contagii metus ex animo ciuium excuteretur, quem etiam vanum fuisse euentus comprobauit.

p. 425. *Historiae tres morborum ad confirmandam singularem efficaciam curationis visceralis Kaempfianae*, auctore Cl. GROSSMANN, medico Biedenkopfiensi in Hassia: morbi cutanei scorbutico-phlegmatici, leprae Graecorum simillimi, in quinquagenario; morbi neruosi, ab infarctibus infimi ventris enati, in femina 36 annorum; atrophiae in infante bienni. Bene et exacte enarratae.

p. 437. Cl. FRID. IAHN, medici Meiningensis, *responsio ad Cl.* DE WILLICH nos non tangit.

p. 439. Cl. GROSSMANN *de morbo a Cl.* GRAVMANN *p.* 127. *huius voluminis proposito:* sedem eius in abdomine esse, tentanda resoluentia interne et in clysteribus, postmodum roborantia; ad haemorrhoides vix posse respici, nisi praestita prius resolutione, tubercula tamen si clysterum applicationem impediant, aut hirudinibus euacuanda aut cultro resecanda esse.

p. 442. *Continuata historia morbi feminae, p.* 262. *huius voluminis enarrati.*

p. 446. *Historia morbi cum subiuncto statu exulcerationis* HENRICI EPISCOPI FVLDENSIS (ob. 25. Sept. 1788. a. a. 58.) auctore Cl. FRANC. ANT. SCHLERETH, eiusdem cons. int. et archiatro (WEIKARDI successore). Omphalocele et vlcere pedis affectus, saepius

cholera

cholera vexatus, ea etiam diaetae vitiis fuscitata obiit. Methodum medendi adhibitam diiudicare nobis non sumimus, non omnibus forte arrisuram. Ventriculus et intestina crassa sphacelosa, diaphragma, vti reliqui in toto corpore musculi, friabile, sphacelosum, pulmones gangraenosi; praeterea in ventriculo sinistro cordis, aorta vtraque, arteriis iliacis, subclauiis et carotidibus insignes ossificationes; arteriae opticae sanguine prorsus vacuae, partim cartilaginosae, partim ossificatae; in cerebro iusto tenaciore aqua et hdyatides; sub corporibus quadrigeminis minoribus distinctum par neruorum oriens, in ventriculos laterales progrediens et ad pedes hippocampi se firmans

Obseruationes excerptae ex diario Ill. Editoris. De carie maxillae superioris et erosione partium adiacentium a caussa venerea, per excitatam a solutione Plenkiana adiunctis aliis remediis conuenientibus saliuationem curata. De atresia ex partu laborioso, instante iterum pariendi momento ope cultri sublata. De infarctu mucoso in puella, antea verminosa, iam symptomatibus iisdem se prodente, et anthelminthico absque vermium vlla excretione sanato. P. 457.

Historia morbi et sectio pueri subito mortui, auctore Cl. IVSTI. Aeger antea iam morbis verminosis et biliosis affectus fuerat. Exitialis morbus symptomata vermium manifesta offerebat. Sectio monstrabat ventriculum a lumbricis perforatum, qui effusae in eumdem bili innatabant; praeterea polypos in arcu aortae sinubusque venarum pulmonalium et venae cauae, procul dubio sub mortem demum genitos. P. 465.

Cl. GROSSMANN *phaenomenon physicum superius p. 280. enarratum explicat*, eodem, quo nos, modo ad diuersam calcis conditionem respiciens. P. 472.

Cl. C. S. KRAMER finem cantus tertii ARMSTRONGII *) versione metrica germanica exhibet. P. 474.

P. VI.

*) vid. Comm. nostr. Vol. II. p. 534. Alia versio ser-

 mone

p. 481. *P. VI. Edictum Hassiacocassellanum contra medicastros*, d. d. 19. Sept. 1788. Qui primae poenae iam constitutae non obtemperant, altera vice sex hebdomadas carcere detinentor, nominibus eorum simul indicibus publicis insertis; tertia vice ad dimidium annum ad ergastulum ablegantor aut, si ita visum fuerit, in exilium mittuntor.

p. 483. *Numerus hominum et animalium oeconomicorum Marburgi* 1788 *et* 1789. Priorum numerus vltimo anno maior 239, posteriorum 188.

p. 484. *Status rei medicae Hottentottorum, ex scriptis optimis fideque dignissimis (?) depromtus* a Cl. FIELIZ. Scriptores, quibus vsus est, sunt KOLBE, DAPPER, OGYLBY et TEN RHYNE: recentiorum nullus.

p. 492. *Obseruationes super diuersis putatitiis vermibus in cute vel carne humana, praesertim super dracunculo seu vena medinensi*, auctore eodem. Copiam lectionis, multoque magis atticum (si Dis placet) salem lubentissime remitteremus Cl. Auctori: quae ex propria obseruatione tradit, acceptissima sunto. Pluribus vermium generibus, v. c. in peste, cancro, tinea, scabie; verme sublinguali in canibus; vermibus in gingiuis scorbuticorum; *nigua* in noua Hispania; furia infernali cet. in dubium vocatis, ad venam medinensem accedit, et monstrat descriptiones eius in auctoribus (an vero omnes consuluerit, dubium nobis enatum est) mancas esse, nec sibi constare, vtrum id, quod nostrates *Engerlinge* vocant, vere laruae insectorum (vermes dicit) sint nec ne (vbi itidem Cl. FISCHERI obseruata *) Auctori nostro incognita fuisse suspicamur), quum ex eiusmodi tumore in dorso bouis, cui vermem inesse hippiater asserebat, aperto

et

mone soluto prodiit eodem anno 1788. Tiguri 8. min.

*) vid. Comm. nostr. Vol. XXVIIII. p. 139. seqq. Vol. XXX. p. 486. seqq.

et expreſſo ſimiles laruarum figurae exirent, ac alias in furunculis et abſceſſibus deprehenduntur. Similem materiam ſaepe ex parotide ſuppurante furunculisque gangraenoſis extraxit, quae admodum extendi ſe pateretur: eadem quoque ratio concretionum polypoſarum a phthiſicis excretarum. Similis igitur forte origo venae medinenſis a tumore cyſtico, ſteatomate vel ſimili, in calidioribus climatibus a cauſſis peculiaribus frequentiori. Femina ignotae originis, forte tataricae, per Luſatiam inferiorem vagata, in pedis digito minimo puſtulam inflammatam offerebat, quae cum emollientibus tractata febrisque ſimul ratio habita eſſet, tertio die rumpebatur, et egreſſo nonnihil puris tenuis et ſanguinis, ad pollicis longitudinem corpus album teres elaſticum eminebat, forcipe ad vnius adhuc pollicis longitudinem extrahi ſe ſinens, ſed tunc magnum dolorem excitans, neque vlterius cedens. Corpus hoc ſub cute per varios gyros vſque ad malleolum ſe extendebat. Sectione ſuper illud in cute facta illud cum contextu celluloſo cohaerere vidit Cl. Auctor; altero fine inciſione facta, illum etiam extraxit, aliquot fibrillis, radicis verrucae ad inſtar, terminatum, neque per microſcopium aliud quid organicum, ſed tantum fibras tenuiſſimas ſeparandas a ſe inuicem diſtinguere potuit; curuaturis ſub cute interim euaneſcentibus; et ſic die ſeptimo totum iſtud corpus eduxit, longitudine, praeter iam abſciſſam particulam, dimidiae vlnae Lipſienſis, prorſus inorganicum. Altero pede femina iſta duas cicatriculas a ſimili morbo relictas obtulit: breui poſt in brachio ſiniſtro ſimilis tumor muſculo bicipiti inſidens exortus eſt, frictionibus reſoluentibus intra octiduum diſſipatus. Vtroque in caſu origo corporis huius ex partibus aponeuroticis proficiſci videbatur.

p. 508. *Quaedam adhuc de ſpeciebus humanis*, auctore Ill. METZGER, ad defendenda ea, quae in commercio litterario medico *) propoſuerat: nonniſi duas exiſtere, alborum et nigrorum, et inter harum extrema omnes collocari poſſe.

p. 513. *Super quibuſdam Ill.* RICHTERI *annotationibus ſubiunctis recenſioni commentariorum academiae Ioſephinae medicochirurgicae Viennenſis, in eiuſdem bibl. chirurg.* auctore Cl. ANTONIO BEINL, chiurgiae doct. et prof. Vienn.

p. 525. *Ad publicum auctoremque litterarum in huius promtuarii voluminis praeſentis P. IV. p.* 311. auctore Cl. KAVHLEN.

p. 529. *Symbola ad hiſtoriam fatorum anatomes, in litteris ad Ill. olim* TREW, ad editorem tranſmiſſa. Cl. ADOLPH, Helmſtadii tunc temporis (1768.), poſtea Altorfii profeſſor, cauſſas enarrat, cur Helmſtadii a munere academico dimiſſus fuerit.

p. 537. *Hiſtoriae morbi p.* 262. *et* 442. *huius voluminis finis cum extiſpiciis*, auctore Cl. MARSCHALL, medico Offenbacenſi. Poſt varias morbi mutationes denique triduum ante mortem acceſſit vomitus niger, quo licet leuari videretur aegra, placide tamen exſpirabat. Sectio inter alia extrauaſatum cruentum in abdomine, tunicam villoſam ventriculi fere prorſus conſumtam, inteſtina fere omnia, excepta inferiore coli parte, ſphacelata, pancreas ſolito maius, pallidum, extremitate dextra cum partibus adiacentibus coalitum, hepar magnum, diaphragmati, duodeno et meſenterio accretum, extus ſuperficiei inaequalis, intus ſolito durius, paſſim ſcirrhoſum, veſiculam felleam minimam, vacuam, ligamento ſimilem, hepati accretam, ductu hepatico et cyſtico ligamenti in modum contracto, choledocho cum duodeno concreto, venam portarum contractam et vacuam, lienem ſolito denſiorem,

*) Vid. Comm. noſtr. Vol. XXVIIII. p. 102.

ſiorem, lobum dextrum maxime gangraenoſum, ſiniſtrum paſſim inflammatum, pericardium cruore nigro repletum, cor vacuum et marcidum, in omnibus vaſis parum ſanguinis, oſſa ipſa flauo colore tincta offerebat. Morbus in reſolutione vniuerſali humorum a bile non ſecreta poſitus fuerat.

Hydrops abdominis ſaccatus, deſcriptus a Cl. CLOSSIO. Duo ſacci ſibi incumbentes, quorum anterior ex tela celluloſa peritonaei, et ſubiacens ex capſula Gliſſonii, ſoli ſuperficiei inferiori hepatis ope filorum tenuium adnexus, formatus fuerat, cum contentis aquis fuſcis glutinoſis inodoris pondus prior 35, alter 21 librarum aequabant. Viſcerum ſitum inde admodum mutatum fuiſſe, facile patet: ea vero a conditione ſana (meſenterio excepto, pinguedine quippe prorſus orbato) in morbo per triennium durante non receſſiſſe, forte magis miraculum. p. 543.

Quaeſtio de impotentia in P. IV. huius voluminis, ſoluta a Cl. GROSSMANN. Cauſſam, bilioſae forte indolis, in abdomine ſuſpicatur, huicque medendi conſilia accommodat. p. 547.

Conſilium ſuper hiſtoria febris vere et auctumno redeuntis in eadem parte promtuarii enarratae, auctore eodem. Corpus ſuſpicatur rigidum, in regione venae portae cruditatibus bilioſo - pituitoſis refertum, moliminibus haemorrhoidalibus obnoxium. p. 549.

Conſilium ſuper paralyſi artuum inferiorum ibidem enarrata, auctore eodem. Cauſſa videtur debilitas neruorum ab onania inducta: contuliſſe aliquid poteſt lapſus. Curatio per roborantia externa, iunctis, vbi opus, reſoluentibus internis cet. p. 551.

Cl. ZELLER itidem *de febre iſta periodica* cogitata ſua communicat: eam a decubitu materiae catarrhalis ad cardiam deriuat, ſtatis temporibus actiuam redditam. Paralyſin iſtam artuum inferiorum cauſſae rheumaticae adſcribit. Impotentiam iſtam magis p. 553.

 ſtimulo

ſtimulo nimio a diaeta et phantaſia excitato tribuendam putat, non tamen excluſa poſſibilitate cauſſarum in inteſtinis forte praeſentium.

p. 560. *De vſu acidi puri tartari in re medica et oeconomica*, auctore Cl. ZOBEL, Comiti de Loewenſtein a conſiliis eiuſdemque archiatro. Apozematibus ex rheo, ſena, manna, additum ſaporem nauſeoſum corrigit; magneſiae nuptum aërem fixum optime euoluit, ſicut in conſortio cum nitro aërem nitroſum, antiſepticorum principem; in itineribus commodius aſſeruari poteſt, quam citri eorumque ſuccus; cum aceto mixtum melius citiusque carnibus condiendis inſeruit, quam acetum ſolum, e. q. ſ. r.

p. 566. *Breuis hiſtoria epilepſiae hyſtericae*, auctore Cl. BVSCH. Femina ſub ingreſſu in decimum ſextum aetatis annum nondum menſtruata, temperamenti phlegmatici, plethorica, amoribus vagis dedita, demum venere clandeſtina vſa, hacque denegata veroſimiliter peccatis occultis indulgens, in epilepſiam incidit, quae quum a moliminibus ad menſtrua proficiſci crederetur, adminiſtratis remediis emmenagogis crebriusque miſſo ſanguine vehementem haemorrhagiam vteri paſſa et in vitae diſcrimen coniecta eſt: inſultus diri poſt aliquot demum menſes remiſerunt, inſigni debilitate neruorum ſuperſtite. Quatuor annis elapſis ſenſim vigor rediit, veneris exercitium repetitum eſt, ipſaque grauiditatem ſimulauit, vt amantem ad coniugium cogeret: exploratione facta orificium vteri aperturam rotundam, ſed minimam obtulit, ipſius collum autem ad trium digitorum longitudinem in vaginam deſcendiſſe deprehenſum eſt. Matrimonio confirmato tumor ventris ſenſim euanuit, inſultibus epilepticis rarius accedentibus, ſed poſt ſeparationem a marito eadem vehementia reuerſis, largo vero veneris illicitae vſu ſedatis. Inde rurſus grauiditatis indicia, ponderis ſenſu in parte

dextra

dextra abdominis percipiendo; quum partus instare crederetur, adeo vt obstetrix brachium fetus se sentire assereret, subito euanescentibus indiciis, at superstite ponderis sensu, se sanam pronunciauit, erumpentibus altero die variolis spuriis, quibus siccatis dataque multo cum effectu euacuante medicina aegra conualuit, tumore ventris adhuc praesente, sed nec sanguinis, nec dolorum, nec epilepsiae (cuius per septem praegressos menses, quibus grauida putabatur, tres tantum accessiones leuiores sub specie deliquii animi subierat) vllis vestigiis. Mirum, feminam hanc in concubitu ipso insensilissimam, eundem tamen adeo appetere. An sub initio morbi remediis pellentibus procuratus sit abortus? an in ouario dextro stagnatio? Cl. BVSCH quaerit.

XVII.

Catalogus librorum, qui anno 1789. prodierunt.

ABBILDUNGEN (*natürliche*) *der merkwürd. Thiere, nach ihren Geschlechtern, mit Farben nach der Natur erleuchtet*, 38*stes Quartal, womit dieses Werk beschlossen ist. Berl. u. Stralsund.* 8.

ABCBUCH (*naturhistorisches*) *oder Abbild. u. Beschreib. merkwürd. Thiere, nach Schreber u. Büffon. Ein Geschenk für fleißige und folgsame Kinder, von D.* C. W. I. GATTERER, *m. illum. Kupf. Offenbach.* 8.

ABHANDLUNG *von Anlegung eines Obstgartens, worinn dessen richtige Lage, innere Güte, jährliche Pfle- u. Wartung abgehandelt wird. Zweite Aufl. Berlin.* 8.

ABHANDLUNGEN *der Kön. Böhm. Gesellsch. der Wissensch. zu Prag, auf das Jahr* 1788. *oder* 4*ter Band, mit ausgem. u. andern Kupf. Dresden.* 4.

— (*merkwürdige*) *der zu London* 1773. *erricht. medicin. Gesellschaft. A. d. Engl.* 1*ster Band, m. Kupf. Altenburg.* 8.

ABHANDLUNGEN (*neue*) *der Kön. Schwed. Acad. der Wissensch. aus der Naturlehre, Haushaltungskunst u. Mechanik. Aus dem Schwed. übers. von* KAESTNER, *9ten Bds. 1ste u. 2te Hälfte. Leipzig.* 8.

— *und Vorschlaege (verschiedene allgem. nützl. ökonom.) für den Stadt- und Landhausvater. Frankf. am Mayn.* 8.

ACKERMANN (I. F.) *über die körperliche Verschiedenheit des Mannes vom Weibe, außer den Geschlechtstheilen. Frankf. am Mayn.* 8.

ANDERSON'S (IOH.) *heilkundige Bemerk. über die natürl. freiwillige und durch Kunst erregte Ausleerung im menschlichen Koerper. Nach der zweiten verm. Londner Ausg. A. d. Engl. v. D.* C. F. MICHAELIS. *Breslau.* 8.

ANLEITUNG *zum Tobacksbau, besonders für den sächsischen Landwirth. m. Kupf. Dresd.* 8.

ANNALEN (*frankfurter medicinische*) *für Aerzte, Wundärzte, Apotheker u. denkende Leser aus allen Ständen, herausg. von D.* IOH. VAL. MÜLLER *und D.* GEORG. FR. HOFFMANN, *2tes Quartal* 1789. *Frankf. am Mayn.* 8.

ANWEISUNG, *wie Naturalien zu sammeln, zuzubereiten, zu verpacken und zu verschicken sind. Memmingen.* 8.

— *zum Seifensieden, Lichtziehen, Essigbrauen, Einmachen von Früchten, Einpöckeln und Räuchern des Fleisches, Brodbacken, Bierbrauen etc. für Frauenzimmer, die ihrer Wirthschaft selbst vorstehen, v.* I. G. S. *Nebst einem in Kupf. gestoch. Holzsparofen. Berlin.* 8.

— (*kurze*) *für den Landmann, Steinkohlen, Torf, Mergel u. Gips zu entdecken, Wiesen zu verbessern, Flachs, Hanf, Hopfen, Toback, Kümmel u. Fenchel mit Nutzen zu erbauen, Baumschulen anzulegen, Bienen zu warten etc. Leipz.* 8.

ANWEISUNG (*kurze u. deutliche*) *wie man durch einen an jedem Orte wohnenden Schmid, eine ſichere Wetterableitung mit geringen Koſten an allerhand Gebäuden anlegen laſſen kann. Dritte verbeſſ. Aufl. Dresd.* 8.

— (*kurze*) *wie man ſich ohne Beihülfe eines Arztes vom Tripper befreyen u. vor der Anſteckung durch den Beiſchlaf hüten kann. Nebſt einigen Recepten gegen das Unvermögen im Beiſchlafe. Gera.* 8.

APHRODISIACVS, ſiue de lue venerea in II. part. diviſus, quarum altera continet eius veſtigia auctorum monimentis obuia, altera quos Aloyſius Luiſinus temere omiſit, ſcriptores et medicos et hiſtoricos, ordine chronol. digeſtos, collegit notulis inſtruxit, gloſſar. indicemque rer. memorabil. ſubiecit D. CHR. GODOFR. GRVNERVS. Ienae. fol.

AEPLIS (A.) *mediciniſch polemiſche Probſchrift von den Kanthariden gegen Hofr.* TRALLES, *vom bösartigen Fieber gegen Hofmed.* TODE, *u. vom Nachgeburtsgeſchäfte gegen* MVRSINNA. *Winterthur.* 8.

APOTHEKERBUCH (*Londoner*) *nach der neueſten Originalausgabe überſ. u. mit einigen Zuſätzen u. Anmerk. herausg. von Dr.* CHR. G. ESCHENBACH. *Leipzig.* 8.

ARCHIV (*allgemeines mediziniſches*) *oder Annalen für Aerzte, Wundärzte, Apotheker u. denkende Leſer aus allen Ständen, herausg. v. Dr.* IOH. VAL. MÜLLER *u. Dr.* GE. FR. HOFFMANN, 1*ſtes Quartal* 1789. *Frankf. am Mayn.* 8.

— *gemeinnütziger, phyſiſcher u. medicin. Kenntniſſe, herausg. von* I. H. RAHN, 2*ten Bandes* 2*te Abtheil. Zürich.* 8.

— *für Roßärzte und Pferdeliebhaber,* 2*tes Bändch. Marburg.* 8.

ARTEDI (PETRI) Synonymia piſcium graeca et latina, emendata, illuſtrata, atque aucta; ſeu ſpecimen

men hiſtoriae piſcium. Cum Hippopotami veterum hiſtoria critica. Auctore IO. GOTTL. SCHNEIDER. Lipſiae. 4.

ARZNEIMITTELLEHRE *(chirurgiſche) der 1ſten Klaſſe 1ſte Abtheil. von den blutausleerenden Mitteln. Altenburg.* 8.

AERZTIN *(die) für Maedchen, Mütter und Kinder. Ein Volksbuch, zunaechſt für Landhebammen, jedoch allen guten Müttern nützlich zu leſen etc. von Dr.* H. G. MARSCHALL. *Offenbach.* 8.

AUSZÜGE, *medicinisch-chirurgiſcher Bemerk. aus den neuern Schriften der K. Akad. der Naturforſcher, verf. von Dr.* GE. ALBRECHT WEINRICH, *1ſter Theil, Nürnberg.* 8.

BALDINGER'S (E. G.) *mediciniſches Journal, 19ter Heft. Goettingen.* 8.

— *Magazin für Aerzte, 11ten Bandes 1 u. 2tes Stück. Leipzig.* 8.

BAER, Experimenta chemica. Erlangae. 4.

BATSCHS (*Dr.* I. G. C.) *Verſuch einer Anleit. zur Kenntniß u. Geſchichte der Thiere u. Mineralien für akadem. Vorleſungen entworfen, m. Kupf. 2ter Theil. Jena.* 8.

— *Verſuch einer hiſtoriſchen Naturlehre, oder einer allgemeinen und beſondern Geſchichte der körperlichen Grundſtoffe. Für Naturfreunde, 1ſter chemiſcher Theil. Halle.* 8.

BECHERS (IO. PHIL.) *mineralogiſche Beſchreibung der Oranien-Naſſauſchen Lande, nebſt einer Geſchichte des Siegenſchen Hütten- u. Hammerweſens, m. 1. Karte u. Kupf. Gieſſen.* 8.

BECHERS (DAV.) *neue Abhandlung vom Carlsbade. m. Kupf. Leipzig.* 8.

BECHSTEINS (I. M.) *gemeinnützige Naturgeſchichte Teutſchlands nach allen drey Reichen, ein Handbuch zur deutlichern u. vollſtändig. Selbſtbelehrung, beſonders*

ders für Forſtmänner, Jugendlehrer u. Oekonomen, 1ſter Band, der die nöthigen Vorkenntniſſe u. die Geſchichte der Säugthiere enthält, mit Kupf. Leipzig. 8.

BEITRAEGE *zur Mineralogie von Italien. Frankf. am Mayn.* 8.

BEKMANNS (IOH.) *Grundſätze der deutſchen Landwirthſchaft. Vierte vermehrte u. verbeſſ. Auflage. Göttingen.* 8.

— *phyſikaliſch-oekonom. Bibliothek,* 15*ten Bandes* 4. 5*tes Stück,* 16*ten Bandes* 1*ſtes Stück. Götting.* 8.

BELLS (B.) *Lehrbegriff der Wundarzneikunſt, a. d. engl.* 4*ter Theil, Leipzig.* 8.

BEMERKUNGEN *praktiſche u. Geheimniſſe die Haushaltungskunſt betreffend etc.* 10*ter Theil. Quedlinburg.* 8.

— *u. Unterſuchungen über den Gebrauch der Dampfbäder, bei verſchied. Völkern, insbeſondre in Rußland. Memmingen.* 8.

BENDERII (C. B.) Glecoma hederacea Linn. egregium in atrophia medicamentum. Erlang. 4.

BENKENDORFS (*von*) *Auszug aus deſſen Oeconomia forenſis, oder kurzer Inbegriff derjenigen landwirthſchaftl. Wahrheiten, welche allen Gerichtsperſonen nöthig zu wiſſen,* 3*ter u. letzter Band. Berlin.* 4.

BEOBACHTUNGEN *u. Entdeckungen aus der Naturkunde, von der Geſellſchaft naturforſchender Freunde zu Berlin,* 3*ten Bandes* 2*tes,* 3*tes u.* 4*tes Stück. mit illum. Kupf. Berlin.* 8.

BERENDS (D. C. A. W.) *über den Unterricht junger Aerzte vor dem Krankenbette. Berlin.* 8.

BERGBAUKUNDE, *von der Societät der Bergbaukunde herausgegeben,* 1*ſter Band m. Kupf. u. Karten. Leipzig.* 4.

BERGMANNI (T.) Opuſcula phyſica et chemica, Vol. VI. ac vltimum, cum tab. aen. et indice omnium VI. tomorum. Lipſ. 8.

BERG-

BERGMANNI (T.) *kleine physische u. chymische Werke, a. d. lat. übers. v.* H. TABOR, *5ter Band m. Kupf. nebst* 1. *Hauptregister über alle* 5. *Bände. Frankf. am Mayn.* 8.

BERNSTEINS (IOH. GOTTL.) *praktisches Handbuch für Wundärzte u. Geburtshelfer. Neue durchaus umgearbeitete Ausgabe. Leipzig.* 8.

BEROLDINGENS (FRANZ *Freihrn. von*) *Bemerkungen auf einer Reise durch die Pfaelz. u. Zweibrückschen Quecksilber-Bergwerke, mit einer Vorrede v. Dr.* I. D. BRANDT, *mit einer illum. petrograph. Karte. Berlin u. Stettin.* 8.

BESCHREIBUNG *des Gesundbrunnens zu Deinach im Herzogthum Wirtemberg, mit Kupf. Tübingen.* 8.

— *(physikalische) der franzöf. u. spanischen Pyrenäen, ihrer Höhe, deren darauf befindlichen Eisberge, ihrer Produkte, ihrer Einwohner etc. mit Karten u. Kupf, Aus d. Franz. des* RAMOND *de Carbonniere unter den Augen des Verfassers übersetzt, 1ster Theil. Strasburg.* 8.

— *(physikalische) der Taurischen Stadthalterschaft nach ihrer Lage u. allen ihren Naturreichen. Aus d. Russischen übers. v.* L. GUCKENBERGER. *Hannover u. Osnabrück.* 8.

— *u. Gebrauch des Funkischen Erdkörpers nach seinen verschiedenen Zonen. Berlin.* 8.

BESTIMMUNG *der Oerter dererjenigen Himmelskörper, deren Beobacht. dem Seemann zur täglichen Berichtigung des Orts des Schiffes in See nach Laenge u. Breite anwendbar ist, für alle Tage des J.* 1790. *zum Besten aller Seefahrenden, auf Veranlassung der Hamb. Gesellsch. zur Befoerderung der Künste u. nützl. Gewerbe herausgegeben v. der Hamb. Commerz-Deputation. Hamb.* 4.

BIBLIOTHEK *der gesammten Naturgeschichte, herausg. von* I. FIEBIG *u.* G. NAU, 1 *u.* 2*tes Stück. Frankf. am Mayn.* 8.

BIBLIO-

BIBLIOTHEK *der oekonomischen Litteratur, oder vollständiges Verzeichniß von oekonomischen Cameral-Haus-Kunst-Landwirthschafts-u. Bergwerksbüchern. Breslau.* 8.

BLACKS (*Dr.*) *Entwurf einer Geschichte der Arzneiwissenschaft u. der Wundarzneikunst, a. d. Engl. v.* J. O. F. SCHERF. *Lemgo.* 8.

— *Vergleichung der Sterblichkeit des menschlichen Geschlechts in allen Altern, ihren Krankheiten und Zufällen, aus d. Engl. Leipzig.* 8.

BLUMENBACH (Dr. IOH. FR.) Specimen physiologiae comparatae inter animantia calidi sanguinis viuipara et ouipara, cum fig. Gottingae. 8.

— *über den Bildungstrieb. Neue verm. u. verbess. Aufl. Ebend.* 8.

— *medicinische Bibliothek, 3ten Bandes 2tes Stück. Ebend.* 8.

— *Physiologie des menschl. Koerpers, a. d. lat. übers. u. mit Anmerk. herausg. v.* EYERL, *m. Kupf. Wien.* 8.

BOEHMERI (Dr. GEO. RVD.) Bibliotheca scriptorum historiae naturalis oeconomiae aliarumque artium ac scientiarum, ad illam pertinentium realis systematica, Pars IV. Vol. II. Mineralogia Pars Vta. Hydrologia acced. index vniuersalis. Lips. 8.

— *systematisch litterarisches Handbuch der Naturgeschichte, Oekonomie u. anderer damit verwandten Wissenschaften u. Künste, 4ter Theil 2ter Band. Mineralreich, 5ter Theil. Wasserreich, nebst allgemeinen Register. Ebendas.*

BOHNENBERGERS (G. C.) *Beschreibung einiger Elektrisirmaschinen u. elektrischer Versuche, 4te Forts. m. Kupf. Stuttgart.* 8.

BONN (A.) Tabulae ossium morbosorum praecipue thesauri Houiani, Fasc. IIIus. Amstelodami. fol.

BORKHAUSENS (M. B.) *Naturgeschichte der europäischen Schmetterlinge, nach systematischer Ordnung,*

2ter Theil, mit 1. ausgemahlt. Kupf. Frankf. am Mayn. 8.

BOERNER (I. CH.) *über die Kälte. Breslau.* 8.

BOROWSKYS (GE. H.) *Ideal einer praktisch-oekonomischen Landes-Akademie für die K. Preuss. Staaten. Berlin.* 8.

— *die besten ein-u. ausländischen Getreidearten, Futtergewächse, Fabrik-Gewürz-Faerbe-u. Oelpflanzen in 100 versch. Arten, nach ihren Eigenschaft. Cultur, Nutzen u. Gebrauch etc. Zweite verb. Auflage. Ebendas.* 8.

BOETTCHERS (*Dr.* I. FR.) *Abhandlungen von den Krankheiten der Knochen, 2ter Band, m. Kupf. Koenigsberg.* 8.

— *Abhandlung von den Krankheiten der Knochen, 1ster Band. Neue verm. Ausgabe, m. Kupf. Ebend.* 8.

BRANTWEINBRENNEREY (*die*) *nach theoretischen u. praktischen Grundsaetzen. Erfurt.* 8.

BRENDELII (I. G.) Medicina legalis, siue forensis, eiusdemque praelect. acad. in H. F. TEICHMEYERI institutiones medicinae legalis. Edi curauit notis quibusdam et indice locuplet. auxit FR. GOTTL. MEIERVS. Hannouerae et Osnabrugae 4.

BRIEFE (*forstwirthschaftliche*) *oder über Waldungen und Förster, von dem Verfasser der oekonom. Briefe über die Betrügereien der Verwalter. Leipzig.* 8.

— *über das Geheimnißvolle in der Elektricität, in Briefen an Frauenzimmer. Heidelberg.* 8.

BRINKMANNS (I. P.) *Beiträge zu einer neuen Theorie der Gaehrungen. Zweite Auflage. Düsseldorf.* 8.

— *über die Wirkung des Blattereiters bei der Inoculation, zweite Aufl. Ebend.* 8.

BRÜNINGHAUSEN (HERM.) *über den Bruch des Schenkelbeinhalses überhaupt, und insbesondere eine neue Methode denselben ohne Hinken zu heilen, m. Kupf. Würzburg.* 8.

BÜCKINGS (I. I. H.) *Abhandlung vom Kniescheibenbruche, nebst der Beschreibung einer neuen Maschine dazu u. 1. Kupf. Stendal.* 8.

BÜFFONS *Naturgeschichte der vierfüssigen Thiere, 14ter u. 15ter, und der Voegel 15ter Band, auf Druck- und Schreibep. auch mit illum. Kupf. Berl.* 8.

BURJAS (ABEL.) *Grundlehren der Statik, oder desjenigen Theils der Mechanik, welcher vom Gleichgewichte bei festen Koerpern u. Maschinen handelt. m. Holzschn. Berlin u. Liebau.* 8.

BURSERIUS (I. B. *von* KANILFELDS) *Anleitung zur Kenntniß u. Heilung der Ausschlagskrankheiten, a. d. Lat. von Dr.* HINDERER. *Giessen.* 8.

— Institutiones medicinae practicae Tomi V. Pars Ima et IIda. Mediolani et Lipsiae. 8.

— Institutionum medicinae practicae Vol. IV. Lips. 8.

CANCRINS (F. L. *von*) *erste Gründe der Berg- und Salzwerkskunde, 10ter Theil 2te Abth. welche die Gradierkunst enthält, m. Kupf. Frankf. am Mayn.* 8.

DESSELBEN *Buchs 10ten Theils 3te Abtheil. welche die Siedekunst u. die Anlage neuer Salzwerke enthält, m. Kupf. Ebend.* 8.

— *Abhandlung vom Torf. Giessen.* 8.

— *Beschreibung eines mit mehr Holzersparung eingerichteten Backofens. Ebend.* 8.

— *Salzwerkskunde 2ter u. 3ter Theil, welcher die Gradier- u. Siedekunst enthält, m. Kupf. Ebend.* 8.

CARMINATIS (B.) *therapeutische Abhandlungen, aus d. Lat. 1ster Band. Wien.* 8.

— Opuscula therapeutica Vol. Ium. Lips. 8.

CARRERE *Untersuchungen über die verlarvten, ausgearteten oder verwickelten venerisch-chronischen Krankheiten, a. d. Franz. m. Anmerk. des Uebersetzers. Frank. am Mayn.* 8.

CHABERT,

CHABERT, *von den Krankheiten der Würmer in den Eingeweiden der Pferde, Ochſen u. ſ. w. a. d. Franz. Göttingen.* 8.

CHAMBON (DE MONTAUX) *von den Krankheiten der Frauen u. von den Krankheiten der Schwangern, a. d. Franz. überſ. m. Anmerk. von Dr.* C. H. SPOHR. *Erfurt.* 8.

CHAULNES, *neue Art, mathematiſche u. aſtronomiſche Inſtrumente abzutheilen, a. d. Franz. überſ. v.* I. S. HALLE, *m. Kupf. Berlin.* 4.

COMMENTARII de rebus in ſcientia naturali et medicina geſtis, Vol. XXXII. Pars I. II. III. IV. Lipſ. 8.

COMMENTARIEN *(mediciniſche) von einer Geſellſchaft der Aerzte zu Edinburg, a. d. engl. 7ter, 8ter u. 9ter Band. Altenburg.* 8.

COMMENTATIONES Soc. Reg. Gotting. ad 1787. Vol. IXum, cum figur. Gottingae. 4.

CRAWFORD'S (AD.) *Theorie der Wärme, und über das Verbrennen u. Athemholen u. ſ. w. a. d. engl. m. Kupf. u. Anmerk. v.* B. R. CRELL. *Zweite ganz umgeänderte Aufl. Leipzig.* 8.

CRELL'S (*Dr.* LOR.) *chemiſche Annalen für 1789. 5tes – 10tes Stück. Leipzig.* 8.

— *Beiträge zu den Annalen 4ten Bandes 1ſtes Stück. Ebendaſ.*

CULLENS (WILLIAM) *Anfangsgründe der praktiſchen Arzneikunſt. Zweite Aufl. nach der 4ten engliſchen Ausgabe überſ. u. mit Anmerk. u. Zuſaetzen vermehrt, 4. Bände. Leipzig.* 8.

De febre noſocomica. Mediolani et Lipſ. 8.

DELII (Dr. H. FR.) PHILYRA qua de nupero et praeſ. Acad. Imperial. Nat. Cur. ſtatu agit. Erlangae. 4.

DIESKAU (C. I. C. F. *von*) *das regelmäßige Verſetzen der Bäume in Wäldern u. Gärten. Zweite vermehr. Aufl. Hildburgshauſen.* 8.

DOEVEREN (A.) obſeruationes pathologico-anatomicae. Lugd. Batau. 4.

DOLOMIEU

DOLOMIEU (DEODAT *de*) *Bemerkungen über die Ponzainseln, u. Verzeichniß der vulkan. Produkte des Aetna, als Fortsetzung seiner Reise nach den Liparischen Inseln, mit Anmerkungen, v. Bergr.* VOIGT, *u. 4. Karten. Leipz. 8.*

— *Abhandlung über das Erdbeben in Kalabrien im Jahr 1783. a. d. Franz. Ebend. 8.*

EBELL (Dr. I. G.) Obseruationes neurologicae, ex anatome comparata cum icon. Traiecti ad Viadrum et Züllichouiae. 8.

EBERTS (I. I.) *Unterweisung in den Anfangsgründen der Naturlehre, zum Gebrauch der Schulen, m. Kupf. Dritte verm. Aufl. Leipzig. 8.*

ECTYPA *plantarum Ratisbonens. oder Abdrücke derjenigen Pflanzen, welche um Regensburg wild wachsen, von* DAV. HEINR. HOPPE, *3tes u. 4tes Hundert. Regensburg. fol.*

EHRHARTS (F.) *Beiträge zur Naturkunde und den damit verwandten Wissenschaften, besonders der Botanik, Chemie, Haus- und Landwirthschaft etc. 4ter u. 5ter Band. Hannover. 8.*

ELENCHI fungorum continuatio II. describens XLIX. species et variet. totidem icon. CLXXXIV–CCXXXII. repraesentatas. Auct. AVG. IOH. GE. CAR. BATSCH. *Zweite Fortsetzung nach der Natur gem. und beschriebener Schwämme, welche 49 Beschreib. von Arten und Abänder. und eben so viel Abbild. von der 184 sten bis zur 232 sten enthält. Halle. 4.*

ELSNERS (*Dr.* CHR. FR.) *Beiträge zur Fieberlehre 1stes Stück, zweite veränderte Ausg. Königsberg. 8.*

ENGELS (E. F. *von*) *Briefwechsel, die Landwirthschaft, insbes. die meklenb. betr. 3ter u. letzter Theil. Schwerin. 8.*

ENTWURF (*kurzer*) *zur Ausrottung der Pfuscherey in der Medicin. Sendschreiben eines Arztes an seinen Collegen. Stendal. 8.*

ERHARDI (Dr. TH.) Tractatus de aſphyxia neophytorum. Memmingae. 8.

ESSIGS *zwo Abhandlungen vom Gebrechen der Füſſe und über Nutzen und Schaden der Ergötzlichkeiten. Augsburg.* 8.

EYEREL (IO.) Commentaria in Max. Stollii aphoriſmos de cognoſcendis et curandis febribus. Tom. IIdus. Vindobonae. 8.

FALCONER'S (WILH.) *Abhandlung über den Einfluß der Leidenſchaften auf die Krankheiten des Körpers, a. d. Engl. überſ. u. mit einigen Zuſaetzen vermehrt v. Dr.* C. F. MICHAELIS. *Leipzig.* 8.

FAUJAS (DE ST. FOND) *phyſikaliſche Abhandlung über den Trapp, a. d. Franz. Straßburg.* 8.

FEHR (IOSEPH) *etwas über die Hundswuth. Münſter.* 8.

FERBERS (I. I.) *drei Briefe mineralogiſchen Inhalts. Berlin.* 8.

— *mineralog. u. metallurgiſche Bemerk. in Neufchatel, Franche Comté u. Bourgogne mit Kupf. Ebendaſ.* 8.

FEYJOO (*des Pater*) *Geſundheitsregeln vorzüglich für Gelehrte, aus dem Spaniſchen ins Engl. überſ. jetzo verdeutſcht von Dr.* C. F. MICHAELIS, *nebſt der Diätetik, von Dr.* IOH. FOTHERGILL, *u. deſſen diätet. Bemerk. über den beſondern Kopfſchmerz. Zittau u. Leipzig.* 8.

FINKE (L. L.) *von dem verſchiedenen Verfahren der Völker bei Kranken, Sterbenden u. Geſtorbenen. Lingen.* 8.

FISCHERI (I. L.) Hiſtoriae teniae hydatigenae in plexu choroideo inuentae accedunt nonnullae al. argumenti de vermibus inteſtinal. obſeruat. c. tab. aenea. Lipſ. 8.

FISCHERS (E. G.) *Betrachtungen über die Kometengeſchichte des in dieſem Jahre zurück erwarteten Kometen. Beſchr. eines neuerfundnen bequemen Inſtruments zur Unterſuchung deſſelben. Berlin.* 8.

FLORA, *oder Nachrichten von merkwürdigen Blumen, 3tes Heft, mit 2. nach der Natur gem. Nelken u. Aurikelblumen. Stuttgart.* 8.

FONTENELLE (BERNH. *de*) *Dialogen über die Mehrheit der Welten. a. d. Franz. m. Anmerk. u. Kupf. v.* IOH. ELERT BODE. *Zweite ſehr verbeſſerte u. vermehrte Aufl. Berlin.* 8.

FORSTERS (GEORG.) *kleine Schriften. Ein Beitrag zur Völker-u. Länderkunde, Naturgeſchichte u. Philoſophie des Lebens, 1ſter Band m. Kupf. Leipz.* 8.

FOURCROY'S (*de*) *Anweiſung zur Kenntniß u. Anwendung der Arzneimittel, in den Krankheiten, denen der menſchliche Körper unterworfen iſt. a. d. Franz. Stendal.* 8.

FRAGMENTE, *Nachrichten u. Abhandlungen zur Befoerderung der Finanz-Polizey-Oekonomie-u. Naturkunde, 2tes Stück. Berlin.* 8.

FRANKII (Dr. S. P.) Delectus opuſculorum medicorum, Vol. VIum. Ticini et Lipſ. 8.

FREESE (I. C.) *über die Vehne u. Torfgräbereyen, nebſt 1. Karte. Aurich.* 8.

FRENZELS (I. T. G.) *Skizze über die Thierarzneiwiſſenſchaft. Wien.* 8.

EBENDESSELBEN *über die Erlernung der Thierarzneikunſt auf Akademien. Wittenberg.* 8.

— *gerichtlich-polizeiliche Arzneiwiſſenſchaft für alle Stände u. zum Gebr. meiner acad. Vorleſungen beſtimmt. Ebendaſ.* 8.

GAERTNER (IO.) de fructibus et ſeminibus plantarum. Accedunt ſeminum centuriae quinque priores, cum tab. aen. Tubingae. 4.

GARNS (*Dr.* IOH. ANDR.) *vermiſchte wichtige Krankenfälle, nebſt Kurart u. Erfolg. Wittenb. u. Zerbſt.* 8.

GEHLERS (*Dr.* I. S. T.) *phyſikaliſches Woerterbuch, oder Verſuch einer Erklärung der vornehmſten Be-*

griffe und Kunſtwörter der Naturlehre, mit kurzen Nachr. von der Geſch. der Erfind u. Beſchr. der Werkzeuge begleitet, in alphabet. Ordnung, 2ter Theil mit Kupf. Leipzig. 8.

GENERA inſectorum Linnaei et Fabricii, iconibus illuſtrata. Vitoduri. 4.

GESCHLECHTS-*und Namensregiſter (botaniſches) zur Erläuterung des Grafen* MATTUSCHKA *Flora ſileſiaca. Breslau.* 8.

GEUNS (M. V.) *Abhandlung über die epidemiſche Ruhr, beſonders des J.* 1783. *a. d. Hollaend. überſ. v.* I. H. KEUP. *Düſſeldorf.* 8.

GEUNS (S. S. van) Plantarum Belgii confoederati indigenarum ſpicilegium. Harderouici et Lipſ. 8.

GILLIBERTI (I. E.) Methodi Linnaeanae botanicae delineatio, cum figur. Lugdun. et Argentorati. 8.

GIRTANNERS (CHPH.) *Abhandlung über die veneriſche Krankheit, 2ter u. 3ter Theil. Götting.* 8.

GLEDITSCH (*Dr.* I. G.) *Botanica medica, oder die Lehre von den vorzüglich wirkſamen einheim. Arzneigewächſen, zu öffentl. Vorleſungen für angehende Aerzte beſtimmt, herausg. v. Dr.* F. W. A. LÜDERS, *2ter Band. Berlin.* 8.

— *vermiſchte oekonomiſche u. botaniſche Abhandlungen, herausg. m. Kupf. und einer Vorrede verſehen v. Dr.* K. A. GERHARD. *Berlin.* 8.

GMELINS (EBERH.) *fortgeſetzte Unterſuchungen über den thieriſchen Magnetiſmus. Tübingen.* 8.

GMELINS (IOH. FRIEDR.) *Grundriß allgem. Chemie, zum Gebrauch der Vorleſungen, 1ſter u. 2ter Theil. Goetting.* 8.

GOESSELS, *Naturgeſchichte u. Erdbeſchreibung für Kinder. Zweite Auflage. Dresden.* 8.

GOETTLINGS (I. F. A.) *praktiſche Vortheile u. Verbeſſerungen verſchiedener pharmaceutiſch-chemiſcher Operationen für Apotheker. Zweite ſehr vermehr. u. verbeſſ. Auflage. Weimar.* 8.

GOETTLINGS (I. F. A.) *Anweisung zum Gebrauch seines vollständ. chemischen Probirkabinets für Scheidekünstler, Aerzte, Naturforscher, Mineralogen, Metallurgen u. s. w. Jena.* 8.

GREDINGS (IOH. ERNST) *saemmtl. medizinische Schriften, herausg. v.* C. W. GREDING, *1ster Theil. Greiz.* 8.

GRENS (F. A. C.) *systematisches Handbuch der Chemie, 2ter Theil. Halle.* 8.

GRUNDMANN. *vom Scharlachfieber. Zweite Auflage. Gera.* 8.

GRUNDRISS *der Wundarzneikunst in den Zeiten der Römer, oder* A. CORN. CELSVS, *7. u. 8tes Buch von der Arzneikunst; a. d. Lat. übers. u. mit wichtigen Anmerk. begleitet v.* I. C. IAEGER, *nebst Hrn. Hofr. Gruners Vorrede. Frankf. a. Mayn.* 8.

— *der Forstwissenschaft. Giessen.* 8.

GRVNERS (Dr. C. G.) *Allmanach für Aerzte u. Nichtärzte auf das J. 1790. Jena.* 8.

GUGENMUS (STEPH.) *saemmtliche oekonomische Schriften. Nach seinem Tode gesammlet, herausg. u. mit prakt. Anmerkungen begleitet v.* GEORG. STUMPF. *Jena.* 8.

GÜNTHERS *kurzer Entwurf der Nervenlehre, übers. von* POTTGIESSER, *mit Zusaetzen des Verfassers. Düsseldorf.* 8.

HACQUETS (B.) *Oryctographia carniolica, 4ter oder letzter Theil, m. Kupf. Leipzig u. Wien.* 4.

HAEN (ANT. *von*) *von der Pest. Basel.* 8.

HAGEN (Dr. CAR. G.) Disquisitio aquae thurenensis in Prussia. Regiomontani. 4.

— *chemische Zergliederung des thurenschen Wassers in Preussen. Ebendas.* 4.

HALLENS (I. S) *fortgesetzte Magie, oder Zauberkräfte der Natur, so auf den Nutzen und die Belustigung angewendet werden, 2ter Band oder des ganzen Werks 6ter Band, m. Kupf. Berlin.* 8.

HALLERS (ALBRECHT *von*) *Tagebuch der medicinischen Literatur der J.* 1745 – 1774. *gesammelt, herausg. u. mit verschied. Abhandlungen begleitet von Dr.* I. I. ROEMER *u. Dr.* P. VSTERI, *1ster Band. Bern.* 8.

HAMILTONS *Handbuch der militar. Arzneikunde für Feldärzte u. Wundärzte in Garnis. u. Kriegslazarethen. Nach dem Engl. 2 Theile. Leipzig.* 8.

HANDBUCH *für Liebhaber der Natur u. Oekonomie, 2 Bände. Gräz.* 8.

HAPPII (A. F.) Botanica pharmac. exhibens plantas officin. quarum nom. in dispensat. recensentur, cum icon. ab auct. aere inc. et viuo col. expr. adiect. nominib. pharmacev. e syst. Linn. depromtis, Fasc. XVII. et XVIII. seu Tab. CVI – CXXI. Fasc. XIX. et XX. seu Tab. 122 – 137. Berol. et Lips. fol.

— plantae selectae et rariores Fasc. II. et IIIus cum VI. Tabulis. ibidem fol.

HEBERTS (I. PHIL.) *Grundriß des mathemat. u. chemisch-mineralog. Theils der Naturlehre. Berlin.* 8.

HECKERS (Dr. AVG. FR.) *Therapia generalis, oder Handbuch der allgem. Heilkunde. Berlin.* 8.

HEDWIG (D. I.) de fibrae vegetabilis et animalis ortu. Sectio Ima. Lips. 4.

— Stirpes cryptogamicae. Vol. IIdi Fasc. IIIus, cum tab. color. XXI. - XL. Lips. fol.

DASSELBE *Werk, deutsch, mit illum. Kupf. nebst Titel u. Vorrede zum zweiten Bande. Ebendas. fol.*

HEMMERS (I. I.) *Verhaltungsregeln, wenn man sich zur Gewitterzeit in keinem bewafneten Gebäude befindet, mit* I. *Kupf. Mannheim u. Leipzig.* 8.

HENSLERS (P. G.) *Geschichte der Lustseuche, 2ten Bandes 1ster Abschnitt. Hamburg.* 8.

HERBSTS (I. FR. WILH.) *Naturgeschichte des Thierreichs, darinn die merkwürdigsten u. nützl. Thiere, in systemat. Ordnung beschrieben u. alle Geschlechter*

ter in Abbild. nach der Natur vorgeſtellt werden, 10ten Bandes 2. u. 3tes Stück, m. einem vollſtänd. Regiſter über das ganze Werk. Berlin. 8.

HERBSTS (I. FR. WILH.) *Einleitung zur Kenntniß der Gewürme, 2ten Bandes 2. 3tes Stück u. letztes, m. Reg. und illum. Kupf. Ebend.* 8.

— *mit ſchw. Kupf. Ebend.* 8.

— *Verſuch einer Naturgeſchichte der Krabben und Krebſe, nebſt einer ſyſtematiſchen Beſchreib. ihrer verſchiedenen Arten, 8tes Heft mit Regiſter, womit dieſer 1ſte Band geſchloſſen iſt, nebſt illum. Kupf. Berlin u. Stralſund.* 4.

HERMANNS (BENED. FR. IOH.) *Verſuch einer mineralog. Beſchreibung des uraliſchen Erzgebürges, 2. Bände. Berlin u. Stettin.* 8.

— *Beiträge zur Phyſik, Oekonomie, Mineralogie, Chemie, Technologie u. ſ.w. beſonders der ruſſ. u. angränzenden Länder, 3ter Band. Ebend.* 8.

HERMANNS (CHR. G.) *mechaniſcher verbeſſerter Wind-Regen- und Trockenheitsbeobachter, m. Kupf. Freiberg u. Leipzig.* 8.

HERMBSTAEDTS (*Dr.* S. F.) *Bibliothek der neueſten phyſ. chemiſch. metallurg. u. pharmacevtiſchen Litteratur, 2ten B. 2tes u. 3tes Stück, Berlin.* 8.

— *chemiſche Verſuche u. Beobachtungen, 2ter Band. Berlin.* 8.

HERWIGS (GEORG) *Briefe über die Bergkunde, über Eiſengruben u. Rohſchmelzen m. Kupf. Frankf. u. Leipzig.* 8.

HERZ (SIMON) Obſeruationes de febribus neruoſis. Berolini. 8.

HERZER (XAV.) *Sammlung von Beſchreibungen der Seidenpflanze u. des ſyriſchen Hundskrautes. Weiſſenburg in Franken.* 8.

HILDEBRANDS (A. F.) *Anatomie des Menſchen, 1ſter u. 2ter Band. Braunſchw.* 8.

HILDENBRANDS (VAL. IOH.) *Buch. für die Wundärzte in den Oesterreichischen Staaten. Leipzig u. Warschau.* 8.

HIPPOCRATIS aphorismi, notationibus variorum illustrati, edidit I. CHR. RIEGER, 2. Vol. Ienae. 8.

HIRSCHFELDS (C. C. L.) *Handbuch der Fruchtbaumkunst, 2ter Theil. Braunschw.* 8.

HOCKS (IOH. IAK.) *Abhandl. von Versteinungen, Beschreib. Verzeichnungen u. Beziehungen der Gränzen, zum Gebrauch eines Beamten u. Geometers etc. Maynz.* 8.

HOFERS (F. I.) *Lehrsaetze der praktischen Geburtshülfe, die Manualoperationen betreffend, zum Gebrauch seiner Vorlesungen. Augsburg.* 8.

HOFFMANNS (*Dr.* IOH. MICH.) *Abhandlung über den Ursprung u. die Heilung der meisten u. gefährlichsten Wassersuchten. Frankf. am Mayn.* 8.

HOFFMANNS (FRID. IOH. MICH.) *Abhandlung von allen angenehmen u. unangenehmen Leidenschaften der Menschen. Ebend.* 8.

— *Abhandlung über die Bleichsucht, Jungfernkrankheit, Schleimfieber u. wässrigte Aufgedunsenheit, Frankf. am Mayn.* 8.

HOFFMANNS (CHR. LVDW.) *Bestätigung der Nothwendigkeit, einem jeden Kranken in einem Hospitale sein eigenes Zimmer zu geben. Mainz.* 8.

— Opuscula medica; ex edit. et cum praefatione HENR. CHAVET. Monasterii. 8.

HOFFMANNS (C. A.) *erweiterte Tabelle über etliche vierzig Mineralwasser u. Gesundbrunnen Deutschlands, nach ihren sowohl flüchtigen als festen Bestandtheilen genauer untersucht. Weimar. fol.*

HOFFMANNI (G. FRANC.) Plantae lichenosae delineatae et descriptae, Fasc. I. et II. cum figur. coloratis. Lips. fol.

INDEX

INDEX VOL. XXXI.

C.

Gen-

Corpo-

Fellin-

erd.

 ficus-

Rupium

W.

Walter,

Contenta in hac parte.

